

CZĘSTOCHOWSKI BIULETYN OŚWIATOWY

KWARTALNIK REGIONALNEGO OŚRODKA DOSKONALENIA NAUCZYCIELI „WOM” W CZĘSTOCHOWIE

W numerze:

- Jubileuszowy X Ogólnopolski Kongres Nauczycieli Wychowanie do Życia w Rodzinie
- Scenariusz zajęć w przedszkolu na temat praw dziecka
- Nauczanie zdalne w czasie pandemii
- Projekt edukacyjny „Mały programista”

6

44

77

81

Zdjęcia z artykułu Eweliny Janowskiej
pt. „Mali kucharze w Miejskim Przedszkolu nr 41 w Częstochowie”, s. 17.

Zdjęcia z artykułu Justyny Kostrzewskiej-Zastawnik i Agaty Kałużyńskiej
pt. „Scenariusz zajęć otwartych dla dzieci 3-letnich *Ekoharce*”, s. 20.

Zdjęcia z artykułu Izabeli Śledziona
pt. „Konkursy ornitologiczne formą rozwijania zainteresowań przyrodniczych dzieci i młodzieży”, s. 65.

Spis treści

E. Doroszuk – Słowo wstępne 3

POZNAJMY SIĘ, CZYLI WYWIAD Z NAUCZYCIELEM-KONSULTANTEM

G. Nienartowicz – Wywiad z... Urszulą Mielczarek,
nauczycielem-konsultantem Regionalnego Ośrodka
Dokształcenia Nauczycieli „WOM” w Częstochowie 4

X OGÓLNOPOLSKI KONGRES NAUCZYCIELI WYCHOWANIA DO ŻYCIA W RODZINIE

E. Doroszuk – X Ogólnopolski Kongres Nauczycieli
Wychowania do Życia w Rodzinie 6
ks. K. Kurek – Prawa rodziny rdzeniem demo-
kracji 7
W. Gajewski – Ryzykowne zachowania seksualne
młodzieży w centrum oddziaływań profilaktycz-
nych 9
B. Charczuk – Warsztaty dla młodzieży „W stronę
dojrzałości” 11

PRZYKŁADY DOBREJ PRAKTYKI

E. Doroszuk – Zaproszenie do współpracy 15
J. Łagiewka, M. Ciupińska, K. Błachowicz – Wyko-
rzystanie elementów coachingu w pracy nau-
czyciela przedszkola 16
E. Janowska – Mali kucharze w Miejskim Przed-
szkolu nr 41 w Częstochowie 17
J. Kostrzewska-Zastawnik, A. Kałużyńska – Sce-
nariusz zajęć otwartych dla dzieci 3-letnich „Eko-
harce” 20

FORUM NAUCZYCIELI-KONSULTANTÓW

A. Grudzińska – Eliminacje okręgowe IV edycji
Olimpiady Wiedzy o Rodzinie – organizacja,
przebieg, wyniki 23
B. Kosta – Exploitation de supports audiovisuels
en classe de FLE 27
M. Lipska – How to support learner autonomy in
English classes 35
E. Makowska – Les droits de l'enfant en classe de
FLE 37
A. Żurek – Edukacja włączająca wyzwaniem dla
każdej szkoły i każdego nauczyciela 41

FORUM NAUCZYCIELI-DORADCÓW METODYCZNYCH

B. Buczkowska-Staniec – Scenariusz zajęć w przed-
szkolu na temat praw dziecka 44

Częstochowski Biuletyn Oświatowy

nr 3/4 (117/118) 2020

Regionalny Ośrodek
Dokształcenia Nauczycieli
„WOM” w Częstochowie

Częstochowa 2020

<i>B. Gendek-Barhoumi</i> – Interdyscyplinarność zajęć pozalekcyjnych na przykładzie szkolnego koła teatralnego	46
<i>I. Kielczykowska</i> – Elementy oceniania kształtującego w edukacji wczesnoszkolnej – moc dobrej informacji zwrotnej	50
<i>J. Milejska-Cień</i> – Technologie informacyjno-komunikacyjne w nauczaniu języka polskiego	54
<i>O. Płaskowska-Grondys</i> – Innowacja pedagogiczna na zajęciach z chemii w szkole podstawowej	57
<i>K. Pochwat</i> – Co w trawie piszczy? Escape room o Niemczech. Scenariusz lekcji języka niemieckiego	61
<i>I. Śledziona</i> – Konkursy ornitologiczne formą rozwijania zainteresowań przyrodniczych dzieci i młodzieży	65
<i>A. Wiśnik</i> – W pracowni technologii gastronomicznej. Scenariusz zajęć praktycznych	68
<i>I. Witek</i> – Wenecka bajka o Witku i aleatoryzmie ...	70
<i>J. Wójcik</i> – Lapbook jako sposób na aktywne czytanie lektury	74

FORUM BIBLIOTEK I BIBLIOTEKARZY

<i>M. Małek</i> – Nauczanie zdalne w czasie pandemii – korzyści i problemy	77
--	----

EDUKACJA W TEORII I PRAKTYCE

Wychowanie przedszkolne i edukacja wczesnoszkolna

<i>M. Koralewska</i> – Kampania społeczna ŁÓDZIAKI WDZIECZNI AKI	80
<i>A. Ślusarczyk, D. Nawrocka</i> – Projekt edukacyjny „Mały programista”	81

Edukacja czytelnicza i medialna

<i>K. Żurawska</i> – Nauczanie zdalne w moich oczach – propozycje	86
---	----

Wychowanie i opieka

<i>K. Łapeta</i> – Co w sieci czyha? Zagrożenia płynące z sieci	89
<i>R. Białas</i> – Postawy rodzicielskie a występowanie agresji u dzieci – przekrój teoretyczny	92
<i>M. Kot</i> – Przyczyny zaniedbań młodzieży zrzeszonej w Ochotniczych Hufcach Pracy	96
ks. <i>E. Kałuża</i> – Serialowa wizja dorastania młodzieży – pedagogiczna analiza problemu i wnioski metodyczne	99

Kształcenie zawodowe

<i>I. Szczęsny</i> – Sztuka tworzenia kulinarnych dzieł. Kuchnia molekularna w teorii i praktyce – innowacja pedagogiczna w SOS-W im. Konrada Mańki w Lublińcu	103
--	-----

RADA PROGRAMOWA:

prof. dr hab. AGNIESZKA CZAJKOWSKA
dr hab. ARTUR ŻYWIOŁEK, prof. UJD w Częstochowie
dr ARTUR DĄBROWSKI
dr JAROSŁAW DURKA
GRAŻYNA BOCHENKIEWICZ
RENATA LIPNIEWSKA
ELŻBIETA DOROSZUK
przewodnicząca

KOLEGIUM REDAKCYJNE:

Nauczyciele-konsultanci RODN „WOM”
w Częstochowie
Nauczyciele-doradcy metodyczni RODN „WOM”
w Częstochowie
Nauczyciele bibliotekarze PBP RODN „WOM”
w Częstochowie

REDAKTOR NACZELNY:
AGNIESZKA GRUDZIŃSKA

ZASTĘPCA REDAKTORA:
IWONA KMIECIAK

ZESPÓŁ REDAKCYJNY:

PAWEŁ WŁODARCZYK
przewodniczący
ZBIGNIEW BURDA
JOLANTA CZARNOTA
GRZEGORZ NIENARTOWICZ

Na okładce:
zdjęcia z jubileuszowego
X Ogólnopolskiego Kongresu
Nauczycieli Wychowania do Życia w Rodzinie

© Copyright by
Regionalny Ośrodek Doskonalenia Nauczycieli „WOM”
Częstochowa 2020

Wydawca
Regionalny Ośrodek Doskonalenia Nauczycieli „WOM”
w Częstochowie
42-200 Częstochowa, al. Jana Pawła II 126/130
tel. 34 360 60 04, 34 360 60 14, wew. 219, 228
cbo.womczest.edu.pl grudzinska@womczest.edu.pl

Skład, druk, oprawa
Wydawnictwo Regionalnego Ośrodka
Doskonalenia Nauczycieli „WOM” w Częstochowie
42-200 Częstochowa, al. Jana Pawła II 126/130
tel. 34 360 60 04, 34 360 60 14, wew. 552

Redakcja zastrzega sobie prawo dokonywania niezbędnych poprawek, uzupełniania i skracania artykułów oraz nadawania własnych tytułów bez naruszania zasadniczych myśli autora.

Nadesłane materiały są publikowane bez honorariów dla ich autorów.

Redakcja nie zwraca nadesłanych materiałów.

Szanowni Państwo,

przekazujemy w Wasze ręce kolejny numer „Częstochowskiego Biuletynu Oświatowego”, kwartalnika Regionalnego Ośrodka Doskonalenia Nauczycieli „WOM” w Częstochowie, skierowanego do nauczycieli i kadry zarządzającej oświatą. W przejrzystej formie i przystępnym językiem wprowadza on czytelnika w świat edukacji. Zawiera artykuły metodyczne, teksty naukowo umocowane, przegląd wydarzeń branżowych oraz bogaty zasób przykładów dobrej praktyki.

Autorami artykułów są nauczyciele przedszkoli, wszystkich typów szkół i placówek wypowiadający się w swoich dziedzinach.

Przed współczesną oświatą stoją nieustannie nowe wyzwania wynikające ze zmian, które w perspektywie społecznej odczuwamy i w których uczestniczymy. Mamy nadzieję, że „Częstochowski Biuletyn Oświatowy” jest dla Państwa źródłem służącym teoretycznym rozważaniom i refleksjom, a zarazem stanowi forum dzielenia się szeroko rozumianą praktyką zawodową.

Serdecznie zachęcamy do współpracy. Więcej informacji na ten temat znajdziecie Państwo na stronie internetowej RODN „WOM” w Częstochowie: www.womczest.edu.pl w zakładce „Zasoby edukacyjne”.

Życzę Czytelnikom inspirującej lektury, a Autorom satysfakcji płynącej z dokonywanych przemyśleń i dzielenia się ich rezultatami.

Elżbieta Doroszuk
dyrektor
RODN „WOM” w Częstochowie

Poznajmy się, czyli wywiad z nauczycielem-konsultantem

WYWIAD Z... **URSZULĄ MIELCZAREK,**

**NAUCZYCIELEM-KONSULTANTEM
REGIONALNEGO OŚRODKA DOSKONALENIA NAUCZYCIELI „WOM”
W CZĘSTOCHOWIE**

Jaki był początek Pani pracy pedagogicznej?

Moja przygoda z zawodem nauczyciela rozpoczęła się dawno temu. Lubię pracę z nauczycielami, zawsze chciałam pracować w szkole. W dzieciństwie bawiłam się z bratem i kuzynkami w szkołę, odgrywałam rolę nauczycielki, brat był uczniem. Nie wyobrażałam sobie mojej przyszłości inaczej, podoba mi się moja praca i lubię ją. Nauczycielem zostałam z powołania, zawsze chciałam pracować w szkole z uczniami z niepełnosprawnością intelektualną w stopniu lekkim. Moje marzenia i przeznaczenie się spełniły. Pracę zawodową rozpoczęłam na stanowisku pedagoga specjalnego. Przez 16 lat pracowałam z nauczycielami w charakterze nauczyciela-doradcy metodycznego ds. terapii pedagogicznej i rewalidacji indywidualnej, a od roku 2000 pracuję jako nauczyciel-konsultant w Regionalnym Ośrodku Doskonalenia Nauczycieli „WOM” w Częstochowie. Jestem nauczycielem dyplomowanym, magistrem pedagogiki specjalnej (specjalność: rewalidacja upośledzonych umysłowo) z II stopniem specjalizacji zawodowej w zakresie terapii pedagogicznej, edukatorem z listy MEN, ekspertem komisji kwalifikacyjnych dla nauczycieli ubiegających się o awans

zawodowy, liderem zmian w obszarze kształcenia uczniów ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi, szkolnym organizatorem rozwoju edukacji, koordynatorem sieci współpracy i samokształcenia.

Stale poszerzam i aktualizuję kompetencje zawodowe. Ukończyłam Studia Podyplomowe „Pedagogika opiekuńczo-wychowawcza z pracą socjalną”, Studium Przedmiotowo-Metodyczne z Logopedii i Edukacji Wczesnoszkolnej, ukończyłam też liczne formy doskonalenia w zakresie terapii pedagogicznej, pomocy psychologiczno-pedagogicznej, specjalnych potrzeb edukacyjnych, wychowania i profilaktyki. Efektem ciągłego doskonalenia swoich kompetencji jest odpowiednie przygotowanie do organizowania szkoleń dotyczących pracy z uczniem z niepełnosprawnością intelektualną stopnia lekkiego w zakresie rewalidacji indywidualnej, pracy wychowawczo-opiekuńczej w świetlicy szkolnej, pracy terapeutycznej związanej z prowadzeniem zajęć specjalistycznych, pomocy psychologiczno-pedagogicznej, pracy z uczniem ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi w zakresie różnorodnych metod, form i technik.

Jestem autorką licznych materiałów metodycznych dla nauczycieli prezentowanych podczas prowadzonych przeze mnie konferencji, konsultacji, szkoleń rad pedagogicznych oraz warsztatów z zakresu problematyki terapeutycznej, wychowawczej, opiekuńczej, specjalnych potrzeb edukacyjnych, pomocy psychologiczno-pedagogicznej. Mam już trochę doświadczenia w wykonywaniu pracy pedagogicznej.

Jakich przedmiotów dotyczy Pani praca jako konsultanta RODN „WOM” w Częstochowie i kto jest jej adresatem?

Realizując zadania nauczyciela-konsultanta, wspieram merytorycznie i metodycznie

nauczycieli, wychowawców klas, pedagogów i psychologów szkolnych, specjalistów i wychowawców świetlic szkolnych z terenu Częstochowy i powiatów: częstochowskiego, kłobuckiego, lublinieckiego i myszkowskiego głównie w zakresie specjalnych potrzeb edukacyjnych, pomocy psychologiczno-pedagogicznej, terapii pedagogicznej, wychowania, opieki, profilaktyki, trudności wychowawczych i edukacyjnych, zajęć specjalistycznych.

Na czym polega i w jakich formach realizowana jest Pani pomoc nauczycielom i szkołom?

Moja praca z nauczycielami polega na wspieraniu ich w pracy z uczniem z trudnościami w nauce, rozwoju i wychowaniu. Proponuję nauczycielom formy warsztatowe, konferencje, seminaria, wideokonferencje, konsultacje, sieci współpracy i samokształcenia, kursy doskonalące realizowane w formie stacjonarnej i zdalnej. Szkołom proponuję szkolenia rad pedagogicznych, biorę udział w projektach edukacyjnych realizowanych na terenie szkół, prowadzę kompleksowe wspomaganie szkół i przedszkoli.

W RODN „WOM” przez wiele lat prowadzone były kursy kwalifikacyjne i studia podyplomowe. 15 lat pełniłam funkcję kierownika kursów kwalifikacyjnych i studiów podyplomowych z zakresu terapii pedagogicznej, nauczania i wychowania uczniów z autyzmem, oligofrenopedagogiki oraz pedagogiki opiekuńczo-wychowawczej. Prowadziłam też różnorodne zajęcia dla uczestników tych form szkoleniowych. Byłam twórcą licznych programów autorskich kursów i warsztatów w zakresie metod i form pracy z uczniem ze SPE, wychowania i opieki. Od momentu rozpoczęcia pracy w RODN „WOM” w charakterze nauczyciela-konsultanta pełniłam funkcję kierownika zadań edukacyjnych zleczanych przez Śląskie Kuratorium Oświaty w Katowicach, czyli tzw. „grantów”, oraz w ramach ich realizacji prowadziłam zajęcia z tematyki specjalnych potrzeb edukacyjnych, pomocy psychologiczno-pedagogicznej.

Co jest powodem do zaoferowania takiej pomocy nauczycielom?

Głównym powodem stworzenia przeze mnie oferty szkoleniowej są oczywiście diagnozowane przeze mnie oczekiwania nauczycieli oraz specyfika pracy Ośrodka, który prowadzi doskonalenie nauczycieli.

Dzisiejsza szkoła jest inna, wiele się zmieniło. Oczekiwania nauczycieli i korzystanie przez nich z oferty edukacyjnej spowodowane są zmianami w systemie oświaty, rozwojem technologii informacyjno-komunikacyjnej, prze-

biegiem awansu zawodowego oraz potrzebami uczniów i rodziców.

Wprowadzenie do szkół wymogu udzielania szerokiej pomocy psychologiczno-pedagogicznej uczniom ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi postawiło nauczycieli przed dużymi wyzwaniami. Wymusza to prowadzenie przez nich lekcji w trochę inny sposób, czyli atrakcyjny, bogaty w różnorodne metody i formy pracy edukacyjnej, urozmaicony elementami pracy terapeutycznej, wiedzą z pedagogiki specjalnej, wychowawczej i profilaktycznej. Zadaniem nauczycieli jest dostosowanie wymagań edukacyjnych do indywidualnych możliwości uczniów z niepełnosprawnościami i deficytami rozwojowymi, indywidualizacji procesu nauczania, a podstawa programowa dla wielu uczniów jest taka sama.

Nauczyciele wykazują dużą chęć doskonalenia i doksztalcania w szerokim zakresie swoich potrzeb edukacyjnych.

Jak odbierana jest ta pomoc? Czy napotyka Pani jakieś trudności?

Może zabrzmiało to nieskromnie, ale szkolenia skierowane do nauczycieli cieszą się dużym zainteresowaniem. Proponowane tematy wynikają z diagnozy potrzeb nauczycieli, związane są z pracą z uczniami z trudnościami w nauce i rozwoju.

Największą trudnością w mojej pracy jest prowadzenie obszernej dokumentacji. Zajmuje to bardzo dużo czasu kosztem przeznaczenia go na poszukiwanie nowych pomysłów, przygotowanie się do zajęć.

Co w pracy konsultanta daje Pani najwięcej satysfakcji? Jakie są Pani największe sukcesy i osiągnięcia?

Jak już wcześniej nadmieniałam, lubię to, co robię. Żyję pracą, która stanowi połowę mojego życia. Poświęciłam się jej bezgranicznie. Do pracy niezbędny jest entuzjazm, który czyni cuda, pcha do poszukiwań i samorealizacji. Uważam, że tak jest w moim przypadku. Zadowolenie nauczycieli i ich liczny udział w proponowanych przeze mnie formach szkoleniowych, a także słowa podziękowania płynące od nauczycieli są miłe i dają wielką radość i satysfakcję. Inspiracją i satysfakcją w pracy są słowa uznania i docenienia ze strony dyrektora Ośrodka, pani Elżbiety Doroszuk i wicedyrektora, pani Grażyny Bochenkiewicz.

Zadowolona jestem również z tego, że mogę pracować w bardzo dobrych warunkach, przyjaznej atmosferze i w budynku na miarę XXI wieku.

Rozmawiał Grzegorz Nienartowicz

X Ogólnopolski Kongres Nauczycieli Wychowania do Życia w Rodzinie

Elżbieta Doroszuk

Regionalny Ośrodek Doskonalenia Nauczycieli „WOM” w Częstochowie

X OGÓLNOPOLSKI KONGRES NAUCZYCIELI WYCHOWANIA DO ŻYCIA W RODZINIE

Za nami już dziesięć edycji Ogólnopolskiego Kongresu Nauczycieli Wychowania do Życia w Rodzinie. Merytoryczne wykłady, dzielenie się doświadczeniem i ogromna dawka wiedzy przekazana uczestnikom, to rezultaty wieloletniej pracy w zakresie promocji wychowania prorodzinnego. W dzisiejszych czasach, jak nigdy wcześniej, ważne jest spojrzenie na ludzką seksualność w kontekście integralnego rozwoju człowieka. W dobie niosącego szkody procesu seksualizacji ważne jest wspieranie wychowawczej roli rodziny oraz kształtowanie u dzieci i młodzieży postaw prorodzinnych, prozdrowotnych i prospołecznych. Uczestnicy i wykładowcy kolejnych kongresów wspólnie poszukują rozwiązań i wymieniają się poglądami na temat trudnych wyzwań stojących przed nauczycielami w tym zakresie.

W dniach 28 i 29 kwietnia 2019 r. w Regionalnym Ośrodku Doskonalenia Nauczycieli „WOM” w Częstochowie odbył się jubileuszowy – dziesiąty Kongres Nauczycieli Wychowania do Życia w Rodzinie.

Przywitanie uczestników przez Elżbietę Doroszkę, organizatora kongresu

Na kongresie, jak zawsze, obecni byli nauczyciele-konsultanci, nauczyciele-doradcy metodyczni oraz nauczyciele prowadzący zajęcia wychowania do życia w rodzinie z całego kraju. W pierwszym dniu nauczyciele-konsultanci i nauczyciele-doradcy metodyczni, w ramach seminarium, prowadzili merytoryczne rozmowy i wymieniali się swoim doświadczeniem z innymi na temat ich roli w promowaniu wartości rodzinnych.

29 kwietnia miała miejsce część wykładowa. Pierwszym z występujących był ks. Kazimierz Kurek, wieloletni Krajowy Duszpasterz Rodzin, który wygłosił prelekcję na temat „Prawa rodziny rdzeniem demokracji”. Wiesław Gajewski, prezes Fundacji Czyste Serca przedstawił referat na temat „Ryzykowne zachowania seksualne młodzieży w centrum oddziaływań profilaktycznych”. W trakcie ostatniego wykładu, którego mogliśmy wysłuchać podczas kongresu, Barbara Charczuk, wieloletni nauczyciel-konsultant podzieliła się z uczestnikami doświadczeniem z realizacji programu warsztatów dla młodzieży „W stronę dojrzałości”.

X Ogólnopolski Kongres Nauczycieli Wychowania do Życia w Rodzinie, wzorem lat ubiegłych, zakończyła dyskusja.

Poniżej znajdują się streszczenia wykładów ocenionych przez uczestników jako ciekawe i inspirujące – zwłaszcza, że jak pokazuje praktyka, poruszane wątki odgrywają niezwykle istotną rolę w procesie wychowawczo-profilaktycznym. Zapraszamy do lektury.

Elżbieta Doroszuk

ks. Kazimierz Kurek

PRAWA RODZINY RDZENIEM DEMOKRACJI

Święty Jan Paweł II 8 października 1994 r. podczas I Światowego Spotkania Rodzin w Rzymie zebranych tam rodzinom postawił pytanie: „Familia, quid dicis de te ipsa?” – „Rodzino, co mówisz sama o sobie?”. To pytanie nawiązuje do czasów Soboru Watykańskiego II, gdy stawiano pytanie: „Kościele, co mówisz sam o sobie?”. I jedna z najpiękniejszych odpowiedzi zawiera się w tytule soborowej Konstytucji *Gaudium et spes*: Kościół jest radością i nadzieją. A to także dlatego, że jak mówił bł. Paweł VI w ONZ – jest on „ekspertem od spraw ludzkich”. Z tego powodu papież dał tak bardzo kompetentny wykład o małżeństwie i rodzinie w jednym z rozdziałów tejże soborowej Konstytucji *Gaudium et spes*, głosząc promocję małżeństwa i rodziny, pochwałę życia małżeńskiego, mówiąc, co znaczy być mężem-żoną, matką-ojcem, synem-córką, wnukami.

Wykład ks. Kazimierza Kurka

Ten kompetentny wykład ze strony Kościoła, pomagający zrozumieć Boży zamysł odnoszący się do małżeństwa i rodziny towarzyszy małżeństwom i rodzinom przez całe stulecie. W XX wieku Wielkim światłem dla małżeństw i rodzin stała się encyklika *Humanae vitae*, której 50-lecie obchodźmy w przyszłym roku. A potem całe nauczanie św. Jana Pawła II, a w szczególności adhortacja *Familiaris consortio*, List do Rodzin, Karta Praw Rodziny. Doniosłym akordem w tej papieskiej posłudze stała się także adhortacja *Amoris laetitia* papieża Franciszka.

To dlatego współczesna rodzina na pytanie z Placu św. Piotra „Familia, quid dicis de te ipsa” – „Rodzino, co mówisz sama o sobie?”, może odpowiedzieć: „Jestem”. „Dlaczego jesteś?”. „Jestem dlatego, że Ten, który powiedział o sobie: „Tylko Ja jestem Ten, który Jest” dał mi prawo i moc, aby być. Jestem, jestem rodziną, jestem środowiskiem miłości, jestem środowiskiem życia. Jestem *gaudium et spes*”.

Ta świadomość własnej tożsamości wymaga, aby rodzina znając swoją misję i podejmując się jej realizacji we współczesnym świecie, mogła właściwie układać swoje relacje z innymi instytucjami, z innymi rodzinami, ze sprawującymi władzę na każdym poziomie społecznym. Stąd też do pierwszoplanowych zadań należy to, aby instytucje państwa znały i szanowały prawa i obowiązki rodziny jako podstawowej komórki społecznej.

A zatem potrzeba jest, aby rodzina „mówiła”, aby każda rodzina „mówiła”, brała udział w tym dialogu społecznym, tak ważnym dla tożsamości samej rodziny jak i tożsamości społeczeństwa. Ta „mowa rodziny” powinna stać się także odpowiedzią na Oędzie Matki Bożej z Fatimy, o czym trzeba przypomnieć w 100-lecie objawień. Matka Boża przestrzegała w nim przed „błędami Rosji”. A do wiodących „błędów Rosji” czasów bolszewickiej rewolucji należy niszczenie rodziny, jej misji, jej odpowiedzialności za przekazywanie życia. W tę wielką machinę walki z dziełem „mądrym i opatrnościowym, jakim jest rodzina ustanowiona przez Boga”, wciągnięto wszystko, co się dało, łącznie z pedagogiką i architekturą. Gorzkie żniwo tego szaleństwa ludzkość zbiera do dziś, a przestroga Najświętszej Maryi Panny nic nie straciła ze swej aktualności.

W Polsce – wraz z dostaniem się pod dyktando komunistycznego ateizmu – rozpoczął się czas „zamykania ust rodzinie”. Najbardziej drastycznym tego przejawem była ustawa z dnia 27 kwietnia 1956 r. „O warunkach dopuszczalności przerywania ciąży”. Do jej brutalnych skutków należy m.in.

nienawiść do dziecka przed narodzeniem, która nadal zbiera swoje żniwo. Jednak nigdy nie brakowało ludzi i środowisk, które w duchu Jasnogórskich Ślubów Narodu, „stawały na straży budzącego się życia”, płacąc wiele razy cenę ograniczenia wolności bądź kary pieniężne.

Starania o to, by „nienarodzony stał się miarą demokracji”, a jego prawo do życia zostało chronione prawem, zaowocowały projektem ustawy „O prawnej ochronie dziecka poczętego”, który w lutym 1989 r. został przekazany przez grupę posłów marszałkowi Sejmu do dalszego procedowania. Projekt powstał we współpracy Krajowego Ośrodka Duszpasterstwa Rodzin z grupą prawników, którzy od lat upominali się o respektowanie prawa do życia każdego dziecka od chwili poczęcia. Inicjatywa wyzwołała wielką kampanię społeczną na rzecz prawdy o życiu dziecka przed narodzeniem, o skutkach pozabawiania życia dzieci w łonach matek i o potrzebie pilnego objęcia ochroną prawną każdego dziecka przed narodzeniem; każdego, które „pojawiło się na polskiej ziemi”.

Wraz z tymi pracami w Krajowym Ośrodku Duszpasterstwa Rodzin, będącym organem wykonawczym Komisji Episkopatu Polski ds. Rodzin, zostały podjęte działania na rzecz przywrócenia każdej rodzinie warunków do tego, aby mogła ona „wypowiedzieć siebie, swoją tajemnicę i swoją misję, by jej podstawowe zadania we współczesnym świecie były znane i afirmowane”. A działa się to w okresie zapoczątkowanym historycznymi wydarzeniami 1989 r. Na wszystkich środowiskach, w tym także na Duszpasterstwie Rodzin spoczywał obowiązek refleksji nad tym, na jakich fundamentach winien być budowany kolejny okres w dziejach Rzeczypospolitej. I to po okresie tak brutalnego negowania prawdy o człowieku, jego prawach, negowania prawdy o rodzinie i jej prawach. Bo takim był okres PRL z jego ateistyczną ideologią.

Nieocenionym przewodnikiem po ścieżkach namysłu nad przyszłością Rzeczypospolitej był św. Jan Paweł II i jego nauczanie społeczne, w tym nauczanie o rodzinie. Na początku lat 90. ub. wieku wiele razy odwoływano się m.in. do adh. „Familiaris consortio” i do Karty Praw Rodziny. Karta Praw Rodziny została przygotowana przez Stolicę Apostolską – jako wypełnienie zalecenia Synodu o Rodzinie z 1980 r. – i opublikowana 22 października 1983 r. – w piątą

rocznicę inauguracji pontyfikatu „Papieża z dalekiego kraju”.

Jej uroczysta prezentacja w Polsce odbyła się 3 kwietnia 1991 r. w Instytucie Studiów nad Rodziną w podwarszawskich Łomiankach. Uroczystość zgromadziła kilku biskupów, duszpasterzy rodzin, parlamentarzystów, samorządowców, przedstawicieli stowarzyszeń i organizacji katolickich i wiele rodzin. Jeden z punktów spotkania dotyczył kwestii – jak rodzina wielopokoleniowa przywoływała swoje prawa zapisane w Karcie Praw Rodziny. Było to swoiste „otwarcie ust rodzinie” na progu III Rzeczypospolitej. Rodzinie, która mogła wypowiedzieć swoje prawa. Prawa, które stale muszą być miernikiem demokracji, „jej rdzeniem”. A potem ówczesny nuncjusz apostolski w Polsce, arcybp J. Kowalczyk, w imieniu Stolicy Apostolskiej każdej rodzinie i każdemu z uczestniczących w uroczystości wręczał Kartę Praw Rodziny i wypowiadał słowa: „Przyjmij Kartę Praw Rodziny i strzeż jej praw”. Tak rozpoczęło się budowanie fundamentów pod III RP, które zostało umocnione błogosławieństwem Jana Pawła II w dniu 9 czerwca 1991 r., gdy na zakończenie swojej pielgrzymki do Polski w siedzibie Sekretariatu EP spotkał się z zespołem, który zainicjował dzieło promocji Karty Praw Rodziny.

Słowa: „Przyjmij Kartę Praw Rodziny i strzeż jej praw” wielokrotnie potem było słyhać w Polsce podczas jej promocji w katedrach, kościołach, domach kultury, salach teatralnych, szkołach. I te – choćby fragmenty – przywoływane podczas uroczystości przez ojca, matkę, dziadków, dzieci – ukazywały zapisane w Konstytucji podstawowe prawa rodziny, których przestrzeganie jest początkiem każdej suwerenności. Dokument ten – takie było i jest pragnienie – oby był w każdym domu, w każdej rodzinie jako probierz demokracji. Na straży tych praw winni zdecydowanie stać rodzice, a zwłaszcza ojcowie rodzin, którym w sposób szczególnie jest powierzona troska o bezpieczeństwo ognisk domowych.

Starania o „wpisanie Karty Praw Rodziny do polskiej przestrzeni życia publicznego” podjął już w latach 90. ub. wieku NSZZ „Solidarność”. Podejmowały tę inicjatywę samorządy terytorialne. Parlamentarny Zespół na rzecz Katolickiej Nauki Społecznej uczynił z tego jeden ze swoich priorytetów działalności. Dzięki wysiłkom Zespołu Sejm

RP 21 października 2016 ustanowił DZIEŃ PRAW RODZINY, który będzie obchodzony każdego roku w dniu 22 października.

Obchody Dnia Praw Rodziny 2017 roku zostały przygotowane przez Narodowy Komitet Obchodów Dnia Praw Rodziny, a Prezydent RP objął swoim patronatem ich przebieg. Z tej okazji kancelaria Sejmu RP wydała Kartę Praw Rodziny z tekstem uchwały sejmowej ustanawiającej Dzień Praw Rodziny i informacją o objęciu przez Prezydenta RP swoim patronatem obchodów tego Dnia. Historyczny dokument powinien zawędrować „pod strzechy”, aby rodziny znów mogły niejako odnowić swoją tożsamość i zabiegać o to, aby prawa rodziny znalazły swoje odbicie w nowej Konstytucji RP.

Tym polskim doświadczeniem jesteśmy gotowi podzielić się z Europą. Doświadczeniem, które suwerenność narodów wywodzi z suwerenności rodziny, ta zaś jest związana z respektowaniem jej praw. Należy rodziny Europy zachęcić do tego, aby w swoje dłonie wzięły Kartę Praw Rodziny i odważnie powiedziały: przyszłość Europy idzie przez rodzinę. Przyszłość demokracji w Europie jest związana z respektowaniem praw ro-

dziny i to jest najpoważniejsze wyzwanie dla polityków: czy uznają naturalny porządek społeczeństwa, u którego podstaw jest rodzina, której prawa zostały opisane w Karcie Praw Rodziny, czy wiedzeni przeróżnymi „bolszewickimi pokusami, mającymi dziś także brukselski koloryt” nadal będą na pozycji buntu wobec Stwórcy, który „małżeństwo i rodzinę ustanowił mądrze i opatrnościowo”. Wielką rolę w tym „nowym otwarciu dla przyszłości kontynentu” mają nasi rodacy mieszkający w tylu krajach europejskich. Jest to dla nich dziejowa misja: opowiedzieć o Polsce, która zмага się o tożsamość małżeństwa i rodziny, wręczyć swoim sąsiadom „portret rodziny zapisany w Karcie Praw Rodziny” i wspólnie podejmować działania o taki kształt europejskiej demokracji, której fundamentem są prawa rodziny. Dzień 22 października – Dzień Praw Rodziny – niechaj będzie zarazem dniem wdzięczności dla św. Jana Pawła II za jego wołanie: „Rodzino, co mówisz sama o sobie?”. Rodziny naszego kontynentu odpowiedzą: „Jesteśmy gaudium et spes”.

ks. Kazimierz Kurek

Wiesław Gajewski

RYZYKOWNE ZACHOWANIA SEKSUALNE MŁODZIEŻY W CENTRUM ODDZIAŁYWAŃ PROFILAKTYCZNYCH

*Tam, gdzie rządzą moje żądze, tam, niestety, ja nie rządzę.
J. I. Sztudynger*

Powszechnie występujące wśród młodzieży zachowania problemowe, takie jak: palenie papierosów, picie alkoholu, przedwczesna inicjacja seksualna, agresja, stosowanie przemocy (w tym cyberprzemocy), zażywanie narkotyków i dopalaczy we współczesnej profilaktyce traktuje się jako zespół objawów wzajemnie ze sobą powiązanych. Zaobserwowanie któregośkolwiek z nich sugeruje występowanie innych, chociaż oczywiście nie w każdym przypadku pełnego ich zestawu. Nasilenie występowania jednego pociąga za sobą wzrost intensywności pozostałych, chociaż nie w tym

samym stopniu. Wszystkie powyżej wymienione przykłady zachowań problemowych niosą ze sobą ryzyko „powikłań”. Ich lista jest bardzo długa. Obejmuje różne rodzaje: od chorób somatycznych, poprzez dysocjacje psychiczne i osobowościowe, brutalnie zerwane więzi rodzinne, na wykluczeniu społecznym i podejmowaniu zachowań przestępczych kończąc.

Celem oddziaływań powinno być zatem nie tyle wyeliminowanie jakiegoś pojedynczego negatywnego zjawiska, ile przywrócenie stanu „względnej równowagi”, z prze-

wagę i wzrastającym udziałem postaw i zachowań prospołecznych.

Czynnikami sprzyjającymi i formującymi zarysowany powyżej styl życia są: rozwój więzi rówieśniczych, promowanie kompetencji: społecznej, emocjonalnej, poznawczej, behawioralnej i moralnej, rozwój poczucia własnej skuteczności, rozwój wiary w przyszłość, dostrzeganie pozytywnych zachowań i dawanie okazji do rozwoju prospołecznego, sprzyjanie normom prospołecznym.

Wiesław Gajewski

Istnieje pilna potrzeba tworzenia zintegrowanych modeli oddziaływań, bowiem zachowania problemowe młodzieży „chodzą stadami”. Jeśli np. młody człowiek pali papierosy, to najczęściej sięga także po alkohol. Ma również skłonności do zachowań agresywnych. Z kolei zażywanie narkotyków idzie niejednokrotnie w parze ze stosowaniem przemocy i podejmowaniem przypadkowych kontaktów seksualnych. Dramatycznym tego przykładem są tzw. „pigułki gwałtu” rozprowadzane podczas dyskotek.

Dla skutecznego osiągnięcia założonych celów profilaktycznych konieczne jest osłabianie wpływu czynników ryzyka z równoczesnym wzmacnianiem oddziaływań czynników chroniących, którymi są: dobre kontakty z rodzicami, pozytywne modelowanie w grupie rówieśników, umiejętności osobiste i społeczne (np. komunikacja, asertywność, negocjowanie), pozytywne normy społeczne lokalnej społeczności itp.

Biorąc powyższe pod uwagę, zaproponowany przez Fundację Czyste Serca program edukacyjno-profilaktyczny o nazwie SEX 3D

jako główny wskaźnik poziomu i skali dezintegracji w środowisku młodzieży przyjmuje zjawisko przedwczesnej inicjacji seksualnej.

W punkcie wyjścia tkwi założenie, że młodzież nosi w sobie głębokie pragnienie znalezienia oraz zbudowania w swoim życiu prawdziwej, trwałej relacji miłości. Pragnienie, aby spotkać kogoś jednego i na zawsze. Zarysowanie ideału prawdziwej miłości staje się magnesem, który pociąga za sobą treść profilaktyczną. Istotą sprawy jest ukazanie młodzieży dróg zintegrowania miłości, możliwych przeszkód oraz strategii ich omijania lub pokonywania.

Program SEX 3D pragnie wykorzystać profilaktyczną moc opisanych wyżej czynników chroniących do uderzenia w całe „stado” ryzykownych zachowań młodzieży, stawiając na bodaj najsilniejszy potencjał oddziaływań profilaktycznych, jakim jest motywowanie pozytywne. Istotną cechą programu jest położenie akcentów na unikanie zachowań ryzykownych, zamiast samego tylko ograniczania ich negatywnych skutków. Prowadzi to m.in. do osiągnięcia prostoty przekazu profilaktycznego: jeżeli wstrzemięźliwość, to pełna, a więc wolna zarówno od środków psychoaktywnych, jak i stosowania przemocy i działań przestępczych, a także przedwczesnych kontaktów seksualnych.

Celem oddziaływań jest zatem nie tyle wyeliminowanie jakiegoś pojedynczego negatywnego zjawiska, ile przywracanie stanu „względnej równowagi”, z przewagą i wzrastającym udziałem postaw i zachowań prospołecznych.

Szczegółowa analiza procesów towarzyszących przedwczesnej inicjacji seksualnej prowadzi do wniosku, że głównym celem oddziaływań profilaktycznych powinno być wspieranie integralności seksualnej młodego człowieka i jego relacji erotycznych. Sama ta podwójna integralność daleko przekracza wymiar seksualny – ma wartość podmiotową. Łatwo zauważyć, że tylko ktoś wewnętrznie zintegrowany, będzie zdolny do samodzielnego radzenia sobie z zagrożeniami, do których bez wątpienia należą miraż przedwczesnej inicjacji seksualnej i innych zachowań ryzykownych młodzieży.

Wiesław Gajewski

Barbara Charczuk

WARSZTATY DLA MŁODZIEŻY „W STRONĘ DOJRZAŁOŚCI”

W okresie od 10 sierpnia 2017 do 31 grudnia 2018 roku w ramach Narodowego Programu Zdrowia na lata 2016–2020 i Celu Operacyjnego 6: Poprawa zdrowia prokreacyjnego w polskich szkołach realizowany był projekt edukacyjny „W stronę dojrzałości”. Przewidywał on podjęcie działań edukacyjnych popularyzujących wiedzę na temat zdrowia prokreacyjnego wśród młodzieży w liceach, technikach i szkołach branżowych I stopnia.

Barbara Charczuk

Ministerstwo Zdrowia podjęło inicjatywę, by powstrzymać obserwowane w ostatnim czasie niepokojące zjawiska dotyczące zdrowia prokreacyjnego. Działania miały być skierowane na:

- a) przeciwdziałanie tendencji odkładania prokreacji,
- b) niwelowanie błędnych przekonań normatywnych młodzieży poprzez skonfrontowanie z wiedzą naukową nieprawdziwych

informacji na temat zdrowia prokreacyjnego, uzyskiwanych przez nich od rówieśników i z Internetu,

- c) przeciwdziałanie podejmowaniu przez młodzież zachowań ryzykownych, mających negatywny wpływ na ich zdrowie prokreacyjne,
- d) wzmocnienie szkół w zakresie działań psychoprophylaktycznych w obszarze zdrowia prokreacyjnego.

W projekcie wzięło udział 405 szkół i placówek (Domy Dziecka, bursy szkolne) i ponad 29000 uczniów. W ramach projektu młodzież uczestniczyła w zajęciach wychowawczo-profilaktycznych prowadzonych w formie warsztatów psychoedukacyjnych pt. „W stronę dojrzałości”, w konkursach z cennymi nagrodami i debatach.

Cele ogólne proponowanych działań to:

1. Kształcenie umiejętności dokonywania właściwych wyborów w zakresie zdrowia prokreacyjnego.
2. Pogłębienie wiedzy na temat organizmu ludzkiego i zachodzących w nim zmian w okresie dojrzewania w perspektywie rodzicielstwa.
3. Wsparcie młodzieży w przygotowaniu się do podjęcia przyszłych ról małżeńskich i rodzicielskich. Uświadomienie i uzasadnienie potrzeby przygotowania się do przyjęcia postawy odpowiedzialnego macierzyństwa i ojcostwa.
4. Ukazanie problematyki zdrowia prokreacyjnego w aspekcie profilaktyki i leczenia niepłodności.

Program zajęć realizowanych z młodzieżą został skonstruowany w formie czterech modułów. Dało to możliwość realizacji zajęć w różnych konfiguracjach w zależności od potrzeb i oczekiwań uczniów oraz rodziców, a także od możliwości organizacyjnych szkoły. Minimum programowe dla uczestników programu „W stronę dojrzałości” stanowił Moduł I i Moduł IV. Dwa pozostałe moduły to propozycja do wyboru dla uczestników programu. Najbardziej efektywne, co potwierdziła ewaluacja zajęć, było zrealizo-

wanie z jedną grupą uczniów całości programu. Pozwoliło to na wnikliwe przeanalizowanie zaproponowanych treści, przemyślenie i głębsze przeżycie zaproponowanych ćwiczeń, gier, odgrywanych ról itd. Takie dogłębne przygotowanie było też pomocne w wypełnianiu quizów i mogło zaowocować sukcesem w konkursach stanowiących również ważny element programu.

PROGRAM WARSZTATÓW „W STRONĘ DOJRZAŁOŚCI”

Moduł I. Wprowadzenie

1. Każdy krok ma znaczenie.
2. Styl życia a zdrowie prokreacyjne.
3. Wczesna inicjacja seksualna a zdrowie prokreacyjne.
4. Uwaga! Choroby przenoszone drogą płciową.

Moduł II. Tajemnice ludzkiej płodności

1. Płodność wskaźnikiem zdrowia prokreacyjnego.
2. Planowanie rodziny.
3. Metody planowania rodziny.
4. Troska o rozwój dziecka poczętego.

Moduł III. A kiedy płodność zawodzi...

1. Niepłodność.
2. Ochrona zdrowia prokreacyjnego.

Moduł IV. Podsumowanie

1. Wygrać życie!

Przeszkoleni nauczyciele – tutorzy realizowali zajęcia w różny sposób. Niektórzy w ramach godzin wychowawczych, inni na lekcjach przedmiotowych, np. biologii, religii, wychowania do życia w rodzinie, czy też na zajęciach pozalekcyjnych w świetlicach, internatach, bursach szkolnych czy Domach Dziecka. Wiele szkół, szczególnie należących do Ogólnopolskiej Sieci Szkół Promujących Zdrowie, wpisało projekt do programu profilaktyczno-wychowawczego szkoły i objęło swoim działaniem całą społeczność szkolną.

RAPORT Z EWALUACJI PROGRAMU

W celu oceny skuteczności programu poproszono uczestników zajęć i tutorów o wypełnienie online ankiet i na tej podstawie sporządzono Raport z ewaluacji programu. W badaniu wzięło udział 3570 uczniów i 207 nauczycieli. Poniżej krótkie podsumowanie Raportu.

ZAINTERESOWANIE TEMATYKĄ WARSZTATÓW

W odczuciu tutorów, które znalazło pełne odzwierciedlenie w opiniach uczniów, na pierwszy plan pod względem zainteresowania wysuwają się formy interaktywne w postaci gier „Wyprawa życia” oraz „Inwazja”. Nie zaobserwowano drastycznych różnic w zainteresowaniu poszczególnymi tematami przez chłopców i dziewczęta – są to raczej niewielkie różnice ilościowe. Dziewczęta nieco bardziej od chłopców interesowały się cyklem miesięczkowym oraz rozwojem dziecka przed urodzeniem, natomiast chłopców nieco bardziej od dziewcząt intrygowały tematy związane z wpływem stylu życia na zdrowie prokreacyjne, jak również – trochę nieoczekiwanie – tematy poświęcone układowi rozrodczemu oraz porodom rodzinnym i karmieniu piersią.

ZMIANY POD WPLYWEM PROGRAMU

Ogółem 49% uczniów odpowiedziało pozytywnie na pytanie o to, czy zajęcia skłoniły ich do jakiejś zmiany w dotychczasowym sposobie myślenia bądź postępowania. Zaznacza się przy tym nieduża, ale wyraźna różnica między płciami – niezależnie od wieku dziewczęta częściej przyznawały, że program miał na nie jakiś wpływ.

Skłonność do zmiany zależała bardzo silnie od tego, jak oceniany był tutor. Potwierdza to dość oczywistą tezę, że postać tutora jest kluczowa dla powodzenia programu. Tylko nauczyciel nawiązujący dobry kontakt z młodzieżą i pozytywnie przez nią postrzegany ma potencjał modyfikacji zachowań i przekonań w pozytywnym kierunku.

Szczególnie widoczne jest powiązanie osobistej zmiany z ogólną oceną przydatności zajęć. Zdecydowanie najczęstszym motywem w wypowiedziach uczniów, powtarzanym w wielu różnych wariantach, było stwierdzenie o większej ostrożności w dzia-

łaniu, podejmowaniu bardziej świadomych decyzji, czy mądrzejszym postępowaniu. Znaczącą kategorią była też modyfikacja dotychczasowych przekonań, szczególnie w aspekcie seksualności, płodności i relacji damsko-męskich.

Mniej więcej po 10% uczniów zadeklarowało, że nie zmienili nic w swoim postępowaniu i podejściu do życia, ponieważ:

- a) chcą żyć „po swojemu”, według własnych zasad,
- b) dotąd postępowali w myśl zaleceń programu i stąd nie mają potrzeby niczego zmieniać – program tylko umocnił ich w przekonaniu, że idą dobrą drogą.

OPINIE MŁODZIEŻY DOTYCZĄCE ZDROWIA PROKREACYJNEGO

W ankiecie zadano młodzieży pytanie: W jaki sposób osoby aktywne seksualnie mogą najskuteczniej ochronić się przed chorobami przenoszonymi drogą płciową? Ogółem wśród uczestników zajęć niespełna 40% wskazało na opcję trwałego związku z jednym, zdrowym partnerem. Dziewczeta wskazywały tę opcję częściej od chłopców, którzy nawet nieznacznie częściej wybierali opcję „prezerwatywa”.

Jakkolwiek ogólny odsetek odpowiedzi akcentujących ochronną wartość trwałego związku ze zdrowym partnerem nie jest zadowalający, widać bardzo wyraźny efekt programu. Przejście przez (prawie) pełną wersję programu dwukrotnie zwiększa odsetek osób wybierających tę opcję w porównaniu do grupy, która zajęcia dopiero rozpoczęła.

W osobnej serii pytań uczniów poproszono o ustosunkowanie się do trzech stwierdzeń dotyczących zdrowia kobiety w ciąży i jej dziecka, jednego dotyczącego wspólnego wychowania dziecka przez oboje rodziców oraz jednego dotyczącego wpływu obecnego stylu życia młodego człowieka na jego zdrowie w przyszłości. Ponad 90% młodzieży uznała, że kobieta oczekująca dziecka nie powinna palić papierosów ani pić alkoholu, być w stałym kontakcie z lekarzem, a w opiekę i wychowanie dziecka powinni być zaangażowani oboje rodzice. 86% badanej młodzieży uznało, że ich obecny styl życia, ma znaczenie dla ich zdrowia w przyszłości (53% odpowiedzi zdecydowanie TAK i 33% raczej TAK).

Tutorzy w przeważającej mierze oceniali program wysoko i bardzo wysoko pod względem skuteczności w przekazywaniu młodzieży wiedzy na temat zdrowia prokreacyjnego i kształtowania właściwych postaw w tym zakresie.

DEBATY WAŻNYM GŁOSEM MŁODZIEŻY

W każdym województwie na zakończenie programu odbyła się debata, w której młodzież mogła wypowiedzieć się na temat zdrowia prokreacyjnego. Wiele cennych informacji znalazło się też w sprawozdaniach, sporządzonych przez nich w trakcie tegoż spotkania. Oddajmy głos młodzieży z Opolszczyzny.

– Młodzież pod wieloma względami nie jest przygotowana do zdrowego wejścia w dorosłość, a co za tym idzie do wiadomego planowania rodziny oraz korzystania z seksualności. Jest to wynikiem tego, że seks, antykoncepcja, choroby przenoszone drogą płciową wciąż są tematami tabu. Naszym pomysłem na kształtowanie świadomości jest organizowanie takich akcji jak ta oraz zachęcanie ludzi, którzy są najbliższe młodzieży do otwartych, szczerych rozmów. Dorośli często nie zwracają uwagi na to, że ich dzieci zaczynają korzystać z używek. Często ta myśl jest przez nich wypierana.

– By zadbać o swoje zdrowie prokreacyjne sami możemy dojrzałe podejmować decyzje dotyczące naszego zdrowia (aktywność fizyczna, badania profilaktyczne, zdrowa dieta i uodparnianie na stres). Rozmawiać o tematach tabu w sposób dojrzały, współżyć odpowiedzialnie, rozmawiać z osobami doświadczonymi i kształtować asertywność. Nie ulegać wpływowi społeczeństwa i mieć świadomość ryzykownych zachowań i ich konsekwencji. Pogłębianie wiedzy przez sprawdzone i rekomendowane źródła np. książki naukowe.

– Nasze postulaty do realizacji przez inne podmioty, w tym organy samorządowe i państwowe to:

- *Obowiązkowe lekcje WDŻ prowadzone przez osoby wykwalifikowane i kompetentne, za pomocą odpowiednich metod i materiałów oraz rozwijanie podczas tych zajęć umiejętności społecznych.*
- *Promowanie naturalnych metod planowania rodziny.*

- Ograniczenie dostępu do pornografii w Internecie.
- Zaostrzenie kar za sprzedaż używek nieletnim.
- Warsztaty w szkołach z doświadczonymi psychologami lub seksuologami lub też studentami tych kierunków.
- Zwiększenie liczby oraz promocja placówek, w których młodzi otrzymuje fachową pomoc w celu wyjścia z kryzysu.
- Wprowadzenie nauki proro dzinnej.

- Wprowadzenie sprzedaży prezerwatyw tylko w aptekach.

Obowiązkiem dorosłych jest wyjście na-
przeciw potrzebom i oczekiwaniom młodzie-
ży. Szkoła jest miejscem nie tylko naucza-
nia, ale i wychowania. Postulaty młodzieży
powinny być realizowane przez szkoły w ra-
mach programów zintegrowanej profilaktyki
uniwersalnej.

Barbara Charczuk

*Koncert w wykonaniu uczniów
Jasnogórskiej Publicznej Ogólnokształcącej Szkoły Muzycznej I Stopnia
w Częstochowie*

*Ks. Kazimierz Kurek
wręcza Pawłowi Królowi
z Wydawnictwa Rubikon
Kartę Praw Rodziny*

*Grażyna Bochenkiewicz,
wicedyrektor ds. doskonalenia nauczycieli
RODN „WOM” w Częstochowie i Elżbieta Doroszuk
wręczają podziękowanie Renacie Krupie,
kierownikowi projektu „W stronę dojrzałości”*

Fot. M. Błoch

Przykłady dobrej praktyki

**Szanowni Państwo,
Dyrektorzy i Nauczyciele
przedszkoli, szkół i placówek
z Częstochowy oraz powiatów:
częstochowskiego, kłobuckiego,
lublinieckiego i myszkowskiego**

Regionalny Ośrodek Doskonalenia Nauczycieli „WOM” w Częstochowie upowszechnia przykłady dobrej praktyki pedagogicznej:

- za pośrednictwem własnej strony internetowej,
- poprzez bezpośrednią prezentację podczas konferencji, seminariów, warsztatów,
- w „Częstochowskim Biuletynie Oświatowym”.

Celem prezentacji przykładów dobrej praktyki jest wspomaganie dyrektorów, nauczycieli przedszkoli, szkół, placówek w realizacji zadań statutowych, podnoszenie jakości pracy, rozwijanie umiejętności i wiedzy, propagowanie kreatywności i innowacyjności, promocja sprawdzonych sposobów uzyskiwania pozytywnych efektów w pracy, promocja dobrych przedszkoli, szkół i placówek w środowisku lokalnym, aktywowanie nauczycieli do dzielenia się wiedzą i doświadczeniem.

Zachęcamy, aby dzielić się przykładami dobrej praktyki w zakresie realizacji podstawowych kierunków polityki oświatowej państwa wyznaczonych corocznie przez Ministra Edukacji Narodowej.

Przykładem dobrej praktyki może być dobre jakościowo, a zarazem ciekawe, atrakcyjne lub nowatorskie działanie/przedsięwzięcie, związane z życiem przedszkola, szkoły lub placówki, które zostało celowo zaplanowane, sprawnie i planowo zrealizowane (wymóg konieczny), przyniosło oczekiwane i wymierne efekty dydaktyczne, wychowawcze, profilaktyczne, opiekuńcze lub w inny uzasadniony sposób wpłynęło na poprawę jakości pracy przedszkola, szkoły lub placówki.

Przykład dobrej praktyki może dotyczyć działania/przedsięwzięcia w obszarze zarządzania przedszkolem, szkołą lub placówką, w tym doskonalenia zawodowego nauczycieli, współpracy z rodzicami, działania/przedsięwzięcia realizowanego w obszarze kształcenia lub w ramach programu wychowawczo-profilaktycznego, zakończonych projektów lub innowacji pedagogicznych. Może zawierać m.in.: narzędzia do diagnozy ucznia, programy zajęć pozalekcyjnych i pozaszkolnych, scenariusze zajęć z kreatywności, scenariusze zajęć dotyczących planowania kariery ucznia. Bierzemy pod uwagę szczególnie istotne elementy realizacji programu, które w decydujący sposób kształtowały jego efekty innowacyjne, wyjątkowe, możliwe do zastosowania w innych przedszkolach, szkołach, placówkach.

Więcej informacji na ten temat znajdziecie Państwo na stronie internetowej RODN „WOM” w Częstochowie: www.womczest.edu.pl w zakładce „Przykłady dobrej praktyki”.

Tam również dostępny jest zasób przykładów dobrej praktyki pedagogicznej, którą dzieli się Nauczyciele.

Zapraszamy do współpracy

Elżbieta Doroszuk
dyrektor
RODN „WOM” w Częstochowie

Jadwiga Łagiewka
Magdalena Ciupińska
Katarzyna Błachowicz
Przedszkole w Wancerzowie

WYKORZYSTANIE ELEMENTÓW COACHINGU W PRACY NAUCZYCIELA PRZEDSZKOLA

Coaching to rozwiązanie, które może pomóc w pracy wychowawcy. Jest to wspieranie osoby – dziecka czy też rodzica – w udoskonalaniu i wzmacnianiu danego działania poprzez refleksję nad zastosowaniem wiedzy, jaką dana osoba posiada, umiejętności czy też posiadanego doświadczenia. Narzędzie to inicjuje proces zmian, koncentruje się na poszukiwaniu zasobów, możliwości oraz rozwiązań danej sytuacji oraz określeniu przeszkód, korzyści, zagrożeń wynikających z podjętego działania czy też przyjęcia życiowej postawy. Celem jest aktywne towarzyszenie osobie w procesie jej rozwoju poprzez stymulowanie pytaniami, aktywne słuchanie oraz wyznaczanie zadań tworzących nowe sytuacje, a tym samym ukazującym potencjał tkwiący w człowieku.

SPOJRZENIE W PRZÓD

Coaching zamienia problem w cel. Uwaga skierowana jest na przyszłość, skupia się na poszukiwaniu rozwiązań, a nie na źródle problemu. Rolą nauczyciela jest wspieranie dziecka/rodzica, a nie wyręczanie go w wyszukiwaniu rozwiązań. Nauczyciel nie powinien podawać własnych rozwiązań jako najlepsze, ale uświadamiać, że realizacja celów zależy od jednostki. Nie powinien także przedstawiać siebie jako osoby nieomyłnej, „alfy i omegi”. Powinien natomiast zwracać uwagę na bilans korzyści i strat, mocne i słabe strony. Wzmacniać słabe strony, mobilizować do działania dziecko/rodzica.

DIALOG

Istotnym elementem są pytania. Zadawanie ich zachęca do przemyśleń, które mogą prowadzić do zmian postępowania. Pytania skłaniają do przyjrzenia się problemowi z innej perspektywy i pobudzenia do kreatywnego myślenia. Ukazują nowe możliwości interpretacji danego wydarzenia, dzięki czemu dziecko/rodzic znajduje alternatywne rozwiązania i swój potencjał do dzia-

łania. Rozmowę należy zaczynać od pytań ogólnych, przechodząc do coraz bardziej szczegółowych, tak aby dziecko/rodzic mógł dostrzec cel:

- w czym tkwi problem?
- jakie są jego przyczyny?
- czyja to wina?
- od kiedy występuje problem?
- dlaczego nikt jeszcze tego nie rozwiązał?
- czego oczekujesz?
- co zyskasz, gdy osiągniesz cel?
- od czego należałoby zacząć rozwiązywanie problemu?
- kiedy to zrobisz?
- po czym poznasz, że pierwszy krok działa?

POŻYTKI DLA NAUCZYCIELA

Do rozmowy z rodzicami podczas konsultacji, omawiając diagnozę bądź też różne problemy wychowawcze należy się solidnie przygotować. Rozmowę dobrze jest rozpocząć od przedstawienia mocnych stron dziecka, pochwalić za osiągnięcia, a dopiero później przedstawić problem. Powinno się uważnie słuchać wypowiedzi rodziców, zadawać pytania, ale nie przerywać relacji. Zbudowane zaufanie owocować będzie konstruktywną rozmową. Otrzymamy dzięki temu wiele zwrotnych informacji. Prowadząc rozmowę w taki sposób, mamy możliwość doskonalenia własnych umiejętności obserwacji i myślenia analitycznego, jak też umiejętności rodzica, a co za tym idzie, uzyskania trafnej interpretacji sytuacji. Możemy wspólnie wypracować skuteczne działanie, tak aby efekty były jak najlepsze. Rodzic czuje, że ma wpływ na zmianę.

POŻYTKI DLA DZIECKA

Przedstawiając dzieciom problem, staramy się poprzez zadawanie pytań, czasem prowokując do dyskusji między dziećmi, uzyskiwać odpowiedzi. Dużo mówimy o odczuciach innych, ale nie z pozycji: „co ja

myśle o odczuciach innych”. Każdy sam mówi o własnych odczuciach. Dzieci chętnie mówią o tym, co czują w danej sytuacji. Następnie wspólnie szukamy rozwiązań. Dzieci uczą się przy tym myślenia krytycznego, refleksyjnego i analitycznego. Starajmy się być konsekwentni w działaniu, aby uzyskać dany cel, zwracajmy uwagę na kulturalne zachowanie, zgodną zabawę, ciche porozumiewanie się. Czasem bywa

trudno, ponieważ dzieci charakteryzują się różnym temperamentem, cechami osobowościowymi i z natury nie są konsekwentne, chcą omijać ustalone wcześniej zasady. Dlatego należy powtarzać rozmowy w grupie, w małych zespołach, indywidualnie.

Jadwiga Łągiewka
Magdalena Ciupińska
Katarzyna Błachowicz

Ewelina Janowska

Miejskie Przedszkole nr 41 w Częstochowie

MALI KUCHARZE W MIEJSKIM PRZEDSZKOLU NR 41 W CZĘSTOCHOWIE

Prawidłowe odżywianie, czyli spożywanie produktów bogatych w składniki odżywcze ma ogromny wpływ na zdrowie, rozwój i funkcjonowanie organizmu ludzkiego. Jakość posiłków, ich rodzaj, właściwe proporcje i prawidłowe nawyki żywieniowe są podstawą w profilaktyce chorób cywilizacyjnych, m.in. otyłości wśród dzieci.

Obecnie przyzwyczajenia żywieniowe ulegają bardzo szybkim zmianom, lecz nie zawsze są to zmiany na lepsze. Wśród dzieci można zaobserwować liczne animozje do jedzenia podstawowych produktów: warzyw, owoców, mleka, nabiału, mięsa. Dzieci niechętnie są przyzwyczajone do spożywania zróżnicowanych posiłków, toteż reagują na nie niechęcią. Okazuje się, iż w jadłospisie dzieci często pojawiają się słodkie, jedzenie typu fast food i napoje gazowane, które negatywnie oddziałują na zdrowie młodego organizmu. Dlatego konieczne jest podejmowanie działań na rzecz edukowania najmłodszych i ich rodziców, korygowania złych przyzwyczajeń, nabywania prawidłowych nawyków żywieniowych. Okres przedszkolny to czas poznawania nowych smaków, przezwycięzania niechęci do spożywania niektórych potraw, kształtowania się upodobań kulinarnych i nawyków żywieniowych.

Myślą przewodnią innowacji „Smacznie, zdrowo, kolorowo”, realizowanej w roku

szkolnym 2018/2019, jest nauczanie dzieci poprzez zabawę, jak i co jeść, aby dostarczyć organizmowi wszystkich niezbędnych składników. Wśród najważniejszych założeń innowacji należy wymienić: propagowanie i wdrażanie idei zdrowego żywienia na co dzień, promowanie prawidłowych nawyków żywieniowych, poszerzanie wiedzy na temat zdrowego odżywiania, uświadomienie skutków niewłaściwej diety, stwarzanie warunków do działań kulinarnych, zapoznanie z organizacją i działaniem kuchni przedszkolnej, rozwijanie zainteresowań dzieci, prowadzenie preorientacji zawodowej wychowanków (poznawanie zawodów: dietetyk, kucharz, intendent), ale także doskonalenie sprawności manualnej (krojenie, ugniatawanie, smarowanie, mieszanie itp.), rozwijanie umiejętności prospołecznych (współpraca w grupie, wzajemna pomoc, dbanie o bezpieczeństwo swoje i innych), czerpanie radości i satysfakcji z podejmowanych działań.

Innowacja ma charakter programowy, polega na rozszerzeniu treści programowych zawartych w Podstawie programowej wychowania przedszkolnego¹ oraz w Programie wychowania przedszkolnego „Kocham przedszkole”². Zajęcia odbywają się w grupie 5-latków, 1–2 razy w miesiącu, z wykorzystaniem różnorodnych metod, form pracy oraz ciekawych środków dydaktycznych.

Metody pracy:

- czynne: zadań stawianych dziecku, kierowania własną działalnością dziecka, samodzielnych doświadczeń, ćwiczeń,
- słowne: pogadanka, polecenia, objaśnienia, instrukcje, burza mózgów, wiersze, historyjki, opowiadania nauczyciela i dzieci, śpiewanie piosenek, zagadki,
- oglądowe: pokaz, obserwacja.
- indywidualna, zespołowa, grupowa.

Środki dydaktyczne:

- plakat „Piramida zdrowia”, materiały plastyczne, produkty spożywcze, naczynia i sprzęty kuchenne, fartuszki.

W październiku gościliśmy w przedszkolu panie dietetyczki, które omówiły zasady prawidłowego żywienia na podstawie „Piramidy zdrowia”. Zwróciły uwagę na produkty, które powinny znaleźć się w diecie oraz te, które należy ograniczyć lub wyeliminować z jadłospisu. Uświadomiły dzieciom wpływ odżywiania na zdrowie człowieka oraz wskazały skutki niewłaściwych nawyków żywieniowych.

Ponadto przedszkolaki poznawały, degustowały różne produkty spożywcze, ze zwróceniem uwagi na ich wartości odżywcze. Wykonały pyszną i zdrową sałatkę owocową. Na koniec zajęć dzieci, wspólnie

z gośćmi, przygotowały plakat „Piramida zdrowia” i przyrzekły, iż będą przestrzegać tych zasad i dbać o swoje zdrowie.

W listopadzie przedszkolaki poznały wartości odżywcze warzyw, nazywały i rozpoznawały je, przygotowały sałatkę warzywną (krojenie warzyw, mieszanie). Z wielkim smakiem degustowały sałatkę, przewyciężając tym samym niechęć do spożywania niektórych warzyw. Uczyły się nakrywać do stołu, ze zwróceniem uwagi na ułożenie talerzy, sztućców. Chętnie i z wielkim zaangażowaniem pełniły funkcję dyżurnych przy posiłkach.

W grudniu wychowankowie poznali tradycję pieczenia pierniczek na Święta Bożego Narodzenia. Następnie, wspólnie z nauczycielem, przygotowali ciasto wedle przepisu (odmierzenie i mieszanie składników, wyrabianie ciasta). Po rozwałkowaniu, wykrawali ciasteczka za pomocą specjalnych foremek. Tak przygotowane pierniczki zostały upieczone w przedszkolnej kuchni, a następnego dnia – ozdobione przez dzieci lukrowymi pisakami i kolorowymi cukierkami. Najmłodsi przypomnieli sobie także zasady kulturalnego zachowania się przy stole, które stosowali codziennie.

W styczniu dzieci poznały techniki składania serwetek. Rozwiązywały zagadki za pomocą zmysłów, które dotyczyły różnych produktów spożywczych: dotykały, wachały, degustowały i odgadywały. Wykonały i skonsumowały szaszłyki ze zdrowych produktów.

W lutym przedszkolaki odwiedziły kuchnię w placówce, poznały zawody: kucharz, intendent; przeprowadziły wywiad z paniami kucharkami na temat rytmu dnia pracy w kuchni, przygotowania posiłków. Dzieci obejrzały wyposażenie kuchni, sformułowały zasady bezpieczeństwa. Następnie przygotowały kanapki z ulubionych produktów,

z wykorzystaniem różnego rodzaju pieczywa. Po skończonej pracy, mali kucharze zjedli kanapki.

W marcu wychowankowie poznawali i degustowali różne rodzaje nabiału. Wykonali pierogi: przygotowali i wyrabiali ciasto na pierogi (odmierzenie składników, mieszanie), zrobili farsz (ser z cukrem trzcinowym, ser z jabłkiem), lepili pierogi z farszem. Na zakończenie zajęć stworzyli plakat reklamujący danie, a następnie częstowali przygotowanym daniem społeczność przedszkolną.

W kwietniu dzieci poznały wartość odżywczą płatków owsianych, a następnie odmierzyły i wymieszały podane w przepisie składniki, wyrobiły ciasto na pyszne ciasteczka owsiane, które zostały upieczone w przedszkolnej kuchni. W przerwie oczekiwania na wypieki, dzieci spotkały się z panią intendentką, która opowiedziała o zasadach żywienia najmłodszych i tworzenia jadłospisów, odpowiadała na pytania przedszkolaków, a następnie dzieci, wspólnie z gościem, układały przykładowy jadłospis.

W maju grupa „Słoneczka” wyjechała na wycieczkę do Owczarkowej Zagrody w Wąsoszu, gdzie obserwowała i nazywała mieszkające tam zwierzęta, słuchała opowieści o zwyczajach tych zwierząt, uczestniczyła w warsztatach „W gorącej wodzie kąpany”

– wyrobu wiejskiego makaronu, ale również zgłębiała tradycje, zwyczaje ludowe, dawne zawody. Przedszkolaki poznały także zdrowe napoje jako alternatywę dla napojów gazowanych; wykonały lemoniadę zgodnie z przepisem.

Dzieci chętnie brały udział w zajęciach, starannie i w skupieniu realizowały zadania. Warsztaty poszerzyły ich wiedzę na temat zdrowego odżywiania, zachęciły do podejmowania wspólnych, kulinarnych wyzwań, rozwijały zainteresowania, ale także okazały się świetną zabawą i przygodą.

Ewelina Janowska

Przypisy:

- ¹ Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej z dnia 14 lutego 2017 r. w sprawie podstawy programowej wychowania przedszkolnego oraz podstawy programowej kształcenia ogólnego dla szkoły podstawowej, [...]; Podstawa programowa wychowania przedszkolnego dla przedszkoli, oddziałów przedszkolnych w szkołach podstawowych oraz innych form wychowania przedszkolnego.
- ² M. Pleskot, A. Staszewska-Mieszek, *Kocham Przedszkole. Program wychowania przedszkolnego*, Warszawa 2018.

Bibliografia:

- Krawczyński M., *Żywność dzieci w wieku szkolnym i młodzieży*, Kraków 2008.
- Fordham H., *Nakarmić dziecko. Przepisy na zdrowe i kolorowe posiłki*, Warszawa 2016.
- Gorzelińska J., *Piramida w kuchni, czyli zdrowo gotujemy*, Warszawa 2010.
- Kłosińska A., *Zdrowa kuchnia dla dzieci. Wskazówki, rady, przepisy*, Warszawa 2011.
- Pleskot M., Staszewska-Mieszek A., *Kocham Przedszkole. Program wychowania przedszkolnego*, Warszawa 2018.
- Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej z dnia 14 lutego 2017 r. w sprawie podstawy programowej wychowania przedszkolnego oraz podstawy programowej kształcenia ogólnego dla szkoły podstawowej, w tym dla uczniów z niepełnosprawnością intelektualną w stopniu umiarkowanym lub znacznym, kształcenia ogólnego dla branżowej szkoły I stopnia, kształcenia ogólnego dla szkoły specjalnej przysposabiającej do pracy oraz kształcenia ogólnego dla szkoły policealnej; Podstawa programowa wychowania przedszkolnego dla przedszkoli, oddziałów przedszkolnych w szkołach podstawowych oraz innych form wychowania przedszkolnego – załącznik nr 1.

Przepisy kulinarne ze zbiorów własnych.

Justyna Kostrzewska-Zastawnik

Agata Kałużyńska

Niepublicznym Artystycznym Przedszkolu Olka Klepacza w Częstochowie

SCENARIUSZ ZAJĘĆ OTWARTYCH DLA DZIECI 3-LETNICH „EKOHARCE”

ETAP KSZTAŁCENIA:

wychowanie przedszkolne

CELE I ZAŁOŻENIA:

- promowanie postaw proekologicznych,
- promocja piękna przyrody,
- wtórne wykorzystanie odpadów jako tworzywa artystycznego,
- kształtowanie poczucia odpowiedzialności za stan Ziemi,
- wspieranie i rozwój zainteresowań plastycznych u dzieci oraz wyzwalanie w nich twórczego potencjału,
- rozwijanie poczucia rytmu,
- kształtowanie zainteresowania muzyką poważną,
- doskonalenie umiejętności współpracy w grupie rówieśniczej,
- zintegrowanie dzieci i rodziców poprzez wspólną zabawę i aktywności,
- wzmocnienie więzi i relacji dziecko – rodzic.

PODSTAWA PROGRAMOWA:

OBSZARY:

I. Fizyczny obszar rozwoju dziecka:

5) uczestniczy w zabawach ruchowych, w tym rytmicznych, muzycznych, naśladowczych,

z przyborami lub bez nich; wykonuje różne formy ruchu: bieżne, skoczne, z czworakowaniem, rzutne,

6) inicjuje zabawy konstrukcyjne, majsterkuje, buduje, wykorzystując zabawki, materiały użytkowe, w tym materiał naturalny,

9) wykazuje sprawność ciała i koordynację w stopniu pozwalającym na rozpoczęcie systematycznej nauki czynności złożonych, takich jak czytanie i pisanie.

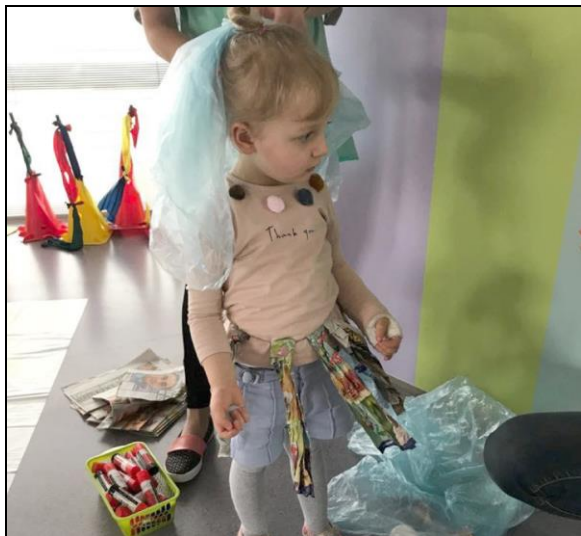
II. Emocjonalny obszar rozwoju dziecka:

3) przeżywa emocje w sposób umożliwiający mu adaptację w nowym otoczeniu, np. w nowej grupie dzieci, a także w nowej grupie dzieci i osób dorosłych,

5) rozstaje się z rodzicami bez lęku, ma świadomość, że rozstanie takie bywa dłuższe lub krótsze,

7) szuka wsparcia w sytuacjach trudnych dla niego emocjonalnie; wdraża swoje własne strategie, wspierane przez osoby dorosłe lub rówieśników,

11) dostrzega emocjonalną wartość otoczenia przyrodniczego jako źródła satysfakcji estetycznej.

III. Społeczny obszar rozwoju dziecka:

- 1) przejawia poczucie własnej wartości jako osoby, wyraża szacunek wobec innych osób i przestrzegając tych wartości, nawiązuje relacje rówieśnicze,
- 5) ocenia swoje zachowanie w kontekście podjętych czynności i zadań oraz przyjętych norm grupowych; przyjmuje, respektuje i tworzy zasady zabawy w grupie, współdziała z dziećmi w zabawie, pracach użytecznych, podczas odpoczynku,
- 7) respektuje prawa i obowiązki swoje oraz innych osób, zwracając uwagę na ich indywidualne potrzeby,
- 8) obdarza uwagę inne dzieci i osoby dorosłe,
- 9) komunikuje się z dziećmi i osobami dorosłymi, wykorzystując komunikaty werbalne i pozawerbalne; wyraża swoje oczekiwania społeczne wobec innego dziecka, grupy.

IV. Poznawczy obszar rozwoju dziecka:

- 1) wyraża swoje rozumienie świata, zjawisk i rzeczy znajdujących się w bliskim otoczeniu za pomocą komunikatów pozawerbalnych: tańca, intencjonalnego ruchu, gestów, impresji plastycznych, technicznych, teatralnych, mimicznych, konstrukcji i modeli z tworzyw i materiału naturalnego,
- 7) eksperymentuje rytmem, głosem, dźwiękami i ruchem, rozwijając swoją wyobraźnię muzyczną; słucha, odtwarza i tworzy muzykę, śpiewa piosenki, porusza się przy muzyce i do muzyki, dostrzega zmiany charakteru muzyki, np. dynamiki, tempa i wysokości dźwięku oraz wyraża ją ruchem, reaguje na sygnały, muzykuje z użyciem instrumentów oraz innych źródeł dźwięku; śpiewa piosenki z dziecięcego repertuaru oraz łatwe piosenki ludowe; chętnie uczestniczy w zbiorowym muzykowaniu; wyraża emocje i zjawiska pozamuzyczne różnymi środkami aktywności muzycznej; aktywnie słucha muzyki; wykonuje lub rozpoznaje melodie, piosenki i pieśni ważne dla wszystkich dzieci w przedszkolu, np. hymn przedszkola, charakterystyczne dla uroczystości narodowych (hymn narodowy), potrzebne do organizacji uroczystości, np. Dnia Babci i Dziadka, święta przedszkolaka (piosenki okazjonalne) i inne; w skupieniu słucha muzyki,
- 11) wyraża ekspresję twórczą podczas czynności konstrukcyjnych i zabawy, zagospodarowuje przestrzeń, nadając znaczenie umieszczonym w niej przedmiotom, określa ich położenie, liczbę, kształt, wielkość, ciężar, porównuje przedmioty w swoim otoczeniu z uwagi na wybraną cechę,
- 18) posługuje się pojęciami dotyczącymi zjawisk przyrodniczych, np. tęcza, deszcz, burza, opadanie liści z drzew, sezonowa wędrówka ptaków, kwitnienie drzew, zamarzanie wody, dotyczącymi życia zwierząt, roślin, ludzi w środowisku przyrodniczym, korzystania z dóbr przyrody, np. grzybów, owoców, ziół.

TREŚCI PROGRAMOWE:

1. Dbamy o środowisko – kształtowanie odpowiedzialności za naszą planetę.
2. Zapoznanie z pojęciem recyklingu – umiejętność wykorzystywania odpadów do różnorodnych czynności artystycznych.

CELE OPERACYJNE:

Dziecko:

- wykorzystuje odpady jako tworzywo artystyczne,
- bierze odpowiedzialność za stan Ziemi,
- uczestniczy w zabawach plastycznych,
- wykazuje się poczuciem rytmu,
- wykazuje zainteresowanie muzyką poważną,
- integruje się z innymi dziećmi i rodzicami poprzez wspólne zabawy.

METODY:

- słowne: informacyjne (objaśnienia), oparte na kulturze żywego słowa (rozmowa, opowiadanie, opis),
- czynne: stawianych zadań, kierowanie działalnością dziecka,
- oglądowe: demonstracja, obserwacja.

FORMY:

- indywidualna,
- grupowa.

ŚRODKI DYDAKTYCZNE:

Kuwety z pomieszanymi odpadami przeznaczonymi do segregacji (np. gazety, słoiki, folie itp.), odpady recyklingowe (rolki po papierze toaletowym i po papierowych ręcznikach, plastikowe rulony, gazety, tektury, skrawki papieru samoprzylepnego, kawałki sznurka, folie itp.), kleje, nożyczki, taśmy klejące, taśmy dwustronne, zszywacze, szarfy, pacholki, muzyka z utworami Batii Strauss.

PRZEBIEG ZAJĘĆ:

1. Przywitanie gości. Zaproszenie dzieci i rodziców do koła piosenka:

*Chodźmy do koła piosenka nas woła,
Wszystkie dzieci zapraszamy
i rodziców dziś witamy,
Tere fere fru. (3x)*

2. „Segregujemy śmieci”. Rodziców wraz z dziećmi nauczycielki dzieli na 4 grupy. Każda grupa siada w kole naokoło kuwety, w której zgromadzone są różne odpady. Zadaniem każdej z grup jest posegregowanie śmieci do odpowiedniego kosza (kosze zrobione są z dużych klocków w odpowiednich kolorach i z emblematem surowca przyporządkowanego do danego koloru). Na koniec zadania wszyscy wspólnie sprawdzają, czy wszystkie śmieci znalazły odpowiednie miejsce.
3. Taniec i gra na nietypowym instrumencie – gazetach, do utworu *The clap clap song* (*The Klaxon*). Wystukiwanie rytmu na gazecie dłońmi, stopami, falowanie gazetą, zgniatanie.
4. Fabularyzowanie muzyki połączone z prostymi ruchami rytmicznymi do utworu *Country Dance*: młynek wykonywany rękoma (nawijanie nici od siebie i do siebie), rozchodzenie się rąk i schodzenie się, następnie rytmiczne tupanie nogami i jednoczesne wyklaskiwanie rytmu.
5. „Ekologiczny strój”. Dzieci wraz z rodzicami siadają wokół przygotowanych cerat, na których znajdują się wszelkiego rodzaju odpady (nakrętki, rolki po papierze, skrawki samoprzylepnego papieru, tektury, kółka, włóczki itp.). Zadaniem każdej pary dziecko – rodzic jest przygotowanie dla siebie stroju ekologicznego lub jednego jego elementu z dostępnych materiałów w czasie ok. 20 min.
6. „Ekomoda” – ekologiczny pokaz mody. Zadaniem dzieci i rodziców jest założenie przygotowanych przez siebie strojów zrobionych z odpadów oraz zaprezentowanie ich na wybiegu (parami dziecko – rodzic) przy muzyce. Każda para dostaje wielkie oklaski od obserwatorów, a strój na pamiątkę dzieci po skończonych zajęciach zabierają do domu.
7. Zebranie wszystkich na dywanie – podziękowanie rodzicom i dzieciom za wspólną zabawę, pożegnanie gości.

**Justyna Kostrzewska-Zastawnik
Agata Kałużyńska**

Agnieszka Grudzińska

Regionalny Ośrodek Doskonalenia Nauczycieli „WOM” w Częstochowie

ELIMINACJE OKRĘGOWE IV EDYCJI OLIMPIADY WIEDZY O RODZINIE – ORGANIZACJA, PRZEBIEG, WYNIKI

*Dzieje ludzkości przebiegają od początku
– i przebiegać będą do końca – poprzez rodzinę.
Jan Paweł II, list „Parati semper”*

„W RODZINIE SIŁA”

– MOTYW PRZEWODNI OLIMPIADY

Trudno nie zgodzić się z prawdą zawartą w powyższym haśle, które patronowało czwartej już edycji Olimpiady Wiedzy o Rodzinie. Jej organizator – Uniwersytet Mazursko-Warmiński w Olsztynie – po raz kolejny podjął uwieńczony sukcesem wysiłek przeprowadzenia trzyetapowego konkursu o zasięgu ogólnopolskim, aby zrealizować jakże potrzebne i szczytne cele, jakimi są promowanie wśród młodych ludzi wartości małżeńskich i rodzinnych oraz budowanie potrzeby ciągłego dążenia do dobra, prawdy i miłości. Warto podkreślić, że Olimpiada nie tylko wspiera edukację w zakresie wychowania do życia w rodzinie, ale także umożliwia sprawdzenie wiedzy nabytej podczas lekcji tego przedmiotu oraz upowszechnia Nauki o rodzinie jako dyscyplinę naukową oraz kierunek studiów.

OLIMPIADA WIEDZY O RODZINIE

– KONKURS ZESPOŁOWY

I INTERDYSCYPLINARNY

Zwraca uwagę sposób jego organizacji, nietypowy na tle innych olimpiad, oraz urozmaicony sposób sprawdzania wiedzy. Ponieważ założeniem Organizatora jest rozwijanie umiejętności pracy w zespole, tak dziś koniecznej i pożądanej, udziałowi w Olimpiadzie nadano charakter zespołowy: w każdym etapie uczestniczą 2-osobowe

drużyny reprezentujące szkołę i w związku z tym muszą ze sobą współpracować, wzajemnie się uzupełniać, wypracowywać kompromisy i słuchać się nawzajem. Zespołowość tworzy przestrzeń do kształtowania umiejętności, które przydatne będą w przyszłości, a przede wszystkim pozwolą dobrze funkcjonować w małżeństwie i rodzinie, czyli np. takich jak współdziałanie, nastawienie na wzajemne słuchanie i uzupełnianie się. Wartością konkursu jest także bardzo szeroki zestaw zagadnień i umiejętności wymaganych na kolejnych etapach: od znajomości dokumentów i regulacji prawnych, poprzez wiedzę z zakresu socjologii czy psychologii po sztukę prezentacji i zabierania głosu w dyskusji, zatem niewątpliwie ma on charakter interdyscyplinarny.

Jak każdy konkurs tego typu Olimpiada jest 3-etapowa. I etap odbywa się na terenie szkoły. Polega na rozwiązaniu przez uczestników testu wielokrotnego wyboru, składającego się z 30 pytań. Na tym etapie uczestnicy muszą np. wykazać się znajomością przepisów prawa polskiego (w tym konkordatowego) dotyczącego małżeństwa i rodziny, możliwości pomocy osobom dotkniętym przemocą, praw i obowiązków dziecka. II etap – okręgowy – odbywa się najczęściej w stolicy każdego województwa. Uczniowie (2-osobowy zespół) przygotowują 10 – minutową prezentację lub film na jeden z tematów zaakceptowanych przez Komitet Główny Olimpiady. Podczas konkursu ich zadaniem jest przedstawienie

wybranej formy realizacji tematu oraz udzielenie odpowiedzi na 3 pytania członków Komisji dotyczące przedstawianej prezentacji lub filmu (sprawdzana jest m.in. samodzielność wykonania prezentacji lub filmu). Do kolejnego etapu jest rekomendowany tylko jeden zespół. III etap – centralny – ma charakter 2-stopniowy. Najpierw zespoły rozwiązują test wielokrotnego wyboru zawierający 30 pytań, które sprawdzają znajomość przepisów prawa polskiego i międzynarodowego w szczególności z zakresu obowiązków państwa wobec rodziny, znajomości struktur organizacyjnych oferujących pomoc rodzinie, przygotowanie do małżeństwa. W drugiej części, 5 najlepszych zespołów uczestniczy w „dyskusji sokratejskiej” na temat polityki prorodzinnej państwa. Komitet Główny przygotowuje 3 pytania, na które każdy z zespołów udziela odpowiedzi (są one wcześniej przesłane drogą mailową). Ponadto każdy zespół ma prawo zadać 1 pytanie – losowo wybranemu – innemu zespołowi.

Zespoły w oczekiwaniu na prezentację tematu

ETAP OKRĘGOWY OWOR – PRZEBIEG ELIMINACJI

27 lutego 2020 r. do siedziby RODN „WOM” w Częstochowie przybyły drużyny ze szkół ponadgimnazjalnych województwa śląskiego, aby wziąć udział w eliminacjach do etapu centralnego Ogólnopolskiej Olimpiady Wiedzy o Rodzinie. Warto podkreślić, że honorowy patronat nad tym konkursem objęła Posel do Parlamentu Europejskiego z województwa śląskiego Jadwiga Wiśniewska, której nagrana wypowiedź zawierająca wyrazy uznania dla organizatorów etapu okręgowego została przedstawiona podczas uroczystego rozpoczęcia konkursu.

Powitanie uczestników Olimpiady

*Wystąpienie
Pani Posel do Parlamentu Europejskiego,
Jadwigi Wiśniewskiej*

W eliminacjach wzięło udział 10 zespołów uczniowskich reprezentujących następujące szkoły z terenu województwa śląskiego: I Liceum Ogólnokształcące im. T. Kościuszki w Jaworznie, Katolickie Liceum Ogólnokształcące SPSK im. Matki Bożej Jasnogórskiej w Częstochowie, V Liceum Ogólnokształcące z Oddziałami Dwujęzycznymi im. A. Struga w Gliwicach (2 zespoły), II Liceum Ogólnokształcące w Rybniku, III Liceum Ogólnokształcące im. A. Mickiewicza w Katowicach, Zespół Szkół Technicznych w Częstochowie, Technikum TEB Edukacja w Bielsku-Białej, Liceum Ogólnokształcące w Kamienicy Polskiej, I Liceum Ogólnokształcące Dwujęzyczne im. E. Dembowskiego w Gliwicach.

Zadaniem 2-osobowych drużyn na tym etapie Olimpiady było przygotowanie w formie filmu lub prezentacji jednego z wybranych tematów dotyczących życia rodziny. Największą popularnością wśród uczestników cieszył się temat „Rozmowa czy pod-

wójny monolog? Sztuka komunikacji w rodzinie”. Wybrały go aż 4 drużyny, ale każda z nich przygotowała inną realizację. Uczniowie Katolickiego Liceum Ogólnokształcącego SPSK w Częstochowie przygotowali film z elementami fabuły animacji. Oryginalne i piękne rysunki stworzyła Katarzyna Stępień, a współautorem całego projektu był Zbigniew Spruch.

Zespół z Liceum Katolickiego SPSK z Częstochowy

Z kolei uczennice III LO im. A. Mickiewicza w Katowicach, Sara Piątek i Weronika Bochenek, przedstawiły bogaty w ważne i ciekawe treści film, którego przesłanie zamykało się w zdaniu: Słuchanie i próba wzajemnego zrozumienia się są najważniejsze w komunikacji. Natomiast uczennice Liceum Ogólnokształcącego w Kamienicy Polskiej, Sonia Huras i Weronika Kot różne zagadnienia rodzinnej komunikacji ujęły w czterech filmowych scenkach trafnie pokazujących najczęstsze problemy w porozumiewaniu się. Formę prezentacji wybrał zespół z V LO z Oddziałami Dwujęzycznymi w Katowicach. Wiktoria Niemiec i Zuzanna Świerc przedstawiły w niej w interesujący sposób różne wzorce komunikacji ilustrowane bogatym materiałem zdjęciowym.

Dwukrotnie został wybrany temat „Autorytety w moim życiu”. Ciepły i pełen wdzięku film o tym zagadnieniu, zachęcający do zauważenia tych, którzy są najbliższą nam, przygotowała drużyna z Zespołu Szkół Technicznych w Częstochowie: Amelia Komorowska i Patryk Urbańczyk. Wartościową prezentację o autorytetach opracowały uczennice z I LO w Jaworznie, Julia Banaś i Natalia Szuba, skupiając się na

przesłaniu, że autorytet to postawa i czyny, a nie słowa.

Również dwie drużyny wybrały inny temat – „Wartość rodziny wielopokoleniowej”. W formie bogatej w informacje prezentacji przedstawili go uczniowie Technikum TEB Edukacja w Bielsku-Białej: Marcin Haręźlak i Kacper Kania, pokazując, że życie w rodzinie wielopokoleniowej jest źródłem wielkiej siły dla jej członków. Tym tematem zajął się także zespół z I Liceum Ogólnokształcącego Dwujęzyczne im. E. Dembowskiego w Gliwicach, czyli Dominika Kampka i Michał Towarek. W profesjonalny i bardzo interesujący sposób przedstawili oni zalety i wady życia w dużej rodzinie oraz wyniki ciekawej ankiety przeprowadzonej w środowisku rówieśników.

Zespół z I LO z Gliwic

Przesłuchania uczestników

Na uwagę uczestników zasłużyły także dwa inne tematy: „Tylko życie poświęcone innym warto jest przeżyć” oraz „W rodzinie siła”. Opracowaniem pierwszego z nich

zajęła się drużyna z V LO im. z Oddziałami Dwujęzycznymi w Gliwicach w składzie: Partycja Jonda i Natalia Cichocka. Przedstawiły cztery niezwykle historie nastolatków, które pokonały problemy dzięki zaangażowaniu innych osób. Temat, będący nawiązaniem do hasła przewodniego Olimpiady, wybrał zespół z II LO im. A. F. Modrzewskiego w Rybniku. Kamil Miczek i Piotr Pustelnik zaprezentowali ciekawie zmontowany film będący kompendium wiedzy na temat różnych ról i funkcji rodziny w społeczeństwie.

PODSUMOWANIE I WYNIKI ELIMINACJI WOJEWÓDZKICH OWOR

Komitet Okręgowy w składzie: Elżbieta Doroszuk (przewodnicząca komisji, dyrektor RODN „WOM” w Częstochowie), Magdalena Sawicka (sekretarz komisji, nauczyciel-konsultant RODN „WOM” w Częstochowie) i dr Artur Dąbrowski (członek komisji, nauczyciel-konsultant RODN „WOM” w Częstochowie), oceniał wypowiedzi dziesięciu drużyn i zgodnie z regulaminem zarekomendował do etapu finałowego jeden zespół. W tym roku najlepsi okazali się uczniowie z II Liceum Ogólnokształcącego im. Andrzeja Frycza-Modrzewskiego w Rybniku, Kamil Miczek i Piotr Pustelnik, którzy pod kierunkiem Pani Beaty Chojnackiej przygotowali autorski film ilustrujący temat „W rodzinie siła”.

*Zwycięski zespół
– Kamil Miczek i Piotr Pustelnik
z opiekunką p. Beatą Chojnacką*

Wszystkim zespołom uczniowskim należą się ogromne gratulacje za wiedzę i pomysłowość w realizacji tematów. Jako formę podziękowania uczestnicy eliminacji oraz

ich opiekunowie otrzymali pamiątkowe dyplomy oraz piękne nagrody rzeczowe, natomiast zwycięzcy zostali uhonorowani dodatkową nagrodą ufundowaną przez Panią Posel do Parlamentu Europejskiego, Jadwigę Wiśniewską. Nagroda ta miała wyjątkowy charakter: zwycięska drużyna otrzymała zaproszenie do siedziby Parlamentu w Brukseli.

*Zwycięska drużyna
wraz z opiekunką i członkami jury*

Podczas ogłaszania wyników eliminacji wojewódzkich członkowie komisji konkursowej podkreślili, że poziom przygotowanych prezentacji był wysoki, świadczył o dużej wiedzy oraz zaangażowaniu uczestników. Przewodnicząca Komitetu Okręgowego Elżbieta Doroszuk skierowała też do nauczycieli przygotowujących zespoły do udziału w Olimpiadzie podziękowania za skuteczne rozwiązywanie wśród młodzieży zainteresowań tematyką rodzinną. Jako dyrektor Ośrodka wyraziła szczególną wdzięczność wszystkim fundatorom nagród: Pani Posel do Parlamentu Europejskiego Jadwidze Wiśniewskiej, Fundacji Wspomagającej Wychowanie „Archeja”, wydawnictwu Rubikon, Polskiemu Stowarzyszeniu pedagogów i psychologów „Macierz” oraz piekarni „Musiorski”. Poinformowała także, że patronat medialny nad konkursem objęła Gazeta Częstochowska oraz Częstochowski Biuletyn Oświatowy.

Tegoroczny motyw przewodni Olimpiady wskazał na nieporównywalny z niczym potencjał oddziaływania ukryty w tej najmniejszej części społeczeństwa, jaką jest rodzina. Należy mieć nadzieję, że młodzi uczestnicy tego wyjątkowego konkursu wprowadzą w swoje życie osobiste i społeczne najważniejsze jego przesłanie: to rodzina

jest źródłem wartości dających młodemu człowiekowi „korzenie i skrzydła”, kształtuje bowiem jego osobowość, uczy dokonywa-

nia wyborów i często wyznacza całą drogę życia.

Agnieszka Grudzińska

*Uczestnicy Olimpiady
wraz z opiekunami i jury*

Barbara Kosta

Regionalny Ośrodek Doskonalenia Nauczycieli „WOM” w Częstochowie

EXPLOITATION DE SUPPORTS AUDIOVISUELS EN CLASSE DE FLE

INTRODUCTION

À l'heure actuelle, le manuel scolaire, le tableau traditionnel et la craie ne suffisent pas afin de rendre les élèves actifs, créatifs et les cours dynamiques, attrayants. Rien d'étonnant : quasiment dès la naissance, les enfants sont entourés des nouvelles technologies de l'information et de la communication comme ordinateurs, tablettes, smartphones, netbooks et d'autres ... Leur utilisation est principalement ludique, mais ces outils, qui fascinent tant les adolescents, exercent aussi une influence sur eux, leurs manières de faire, de penser, de se comporter et d'apprendre. C'est tout à fait évident, ils vivent à présent dans le monde virtuel et en classe, les supports classiques que sont les manuels scolaires

ne semblent plus faire partie de leur environnement. L'enseignant se doit donc de répondre à cette tendance et de changer sa façon de transmettre les savoirs en intégrant dans ses pratiques pédagogiques quotidiennes l'apprentissage en ligne. Cela permet aux élèves de retrouver le goût d'apprendre, d'acquérir des savoirs en moins de temps, de retenir plus d'informations, de développer des compétences clés telles que: coopération, réflexion, autonomie, créativité... .

UTILISER DES SUPPORTS AUDIOVISUELS

Avec l'évolution des technologies qui ont changé le monde contemporain, l'internet figure parmi les plus utilisées. Il faut reconnaître qu'il facilite le processus de l'enseignement/de l'apprentissage de toute matière scolaire, car il offre non seulement une variété de ressources et de matériels pédagogiques, mais surtout une variété de documents audiovisuels.

L'enseignement d'une langue est l'une des matières qui justifie le plus l'utilisation des supports vidéo, non pour remplacer un cours, mais pour l'enrichir : comme déclencheurs de nombreuses activités de compréhension, d'expression, d'analyse, d'enrichissement lexical et culturel. Cet outil permet à l'enseignant d'exposer les apprenants à la langue authentique, telle qu'elle est parlée dans la vie quotidienne, de capter leur attention et de les rendre autonomes. Les documents vidéo, à part les sons et les images animées, contiennent des éléments non-verbaux, porteurs de sens :

les expressions du visage, les gestes, les intonations, les attitudes ce qui amène les apprenants à développer leur imagination et à formuler les hypothèses. L'aspect attractif et dynamique contribue aussi à augmenter leur motivation.

Dans les années 90, Carmen Compte, auteure du livre « *La vidéo dans sa classe de langue* » disait déjà dans l'Avant-propos de son livre :

*« Il a été possible jusqu'à présent d'enseigner les langues sans utiliser l'image animée... et cela pourrait fort bien se poursuivre ainsi. Pourtant, la connaissance que nous avons de ce média permet d'accroître l'efficacité du processus d'enseignement, en ce qui concerne, en particulier, les conventions sociales, les expressions non verbales et les implicites culturels. De plus, la vidéo provoque l'implication affective de l'apprenant, ce qui constitue l'une des forces-moteur de l'apprentissage »*¹

La vidéo permet donc de rendre l'enseignement d'une langue plus efficace, d'enregistrer les productions linguistiques dans la réalité culturelle qui défile sous les yeux des apprenants et d'impliquer beaucoup plus les apprenants dans l'acte d'apprentissage.

QUELS TYPES DE SUPPORTS VIDÉO PROPOSER ?

Le choix des documents vidéo dépend des objectifs pédagogiques : communicatifs, thématiques, grammaticaux, lexicaux et même culturels, que l'enseignant veut atteindre. Mais pour sélectionner une bonne vidéo, il faut prendre en considération la qualité du son et de l'image, la durée du document, la vitesse des dialogues et leur registre. Pour une plus grande efficacité il vaut mieux choisir des documents ne dépassant pas les 7 à 10 minutes. Un document plus long s'avère moins exploitable pour accomplir les tâches prévues. Les types de documents, source d'apprentissages linguistiques ou culturels, que l'on peut proposer sont des recettes de cuisine, des bandes-annonces, des dessins animés, des publicités, des clips, des petits reportages. Cette liste n'est pas exhaustive !

SÉQUENCE PÉDAGOGIQUE – CLASSE INVERSÉE

Faire usage de divers documents audiovisuels pour repérer, décrire, analyser, résumer, faire des hypothèses, rédiger paraît bénéfique et aide énormément les apprenants à accéder aux quatre compétences langagières. Voici donc maintenant la proposition d'une bande-annonce qui peut être utilisée en tant que support pour la classe inversée, c'est une approche pédagogique qui connaît un grand succès en France.

En quoi consiste-t-elle ? Les apprenants travaillent chez eux, le document vidéo qui leur est proposé, ils le regardent autant de fois que nécessaire, ce qui favorise la mémorisation et

ils doivent répondre à des questions de compréhension globale. Ensuite, de retour en classe, l'étape suivante est consacrée aux tâches plus difficiles qui demandent de l'imagination, de la créativité et l'aide de l'enseignant. Les élèves se trouvent en situation d'activité : ils sont davantage impliqués, car ils travaillent en groupe pour faire des choix et des hypothèses, travailler le vocabulaire ou rédiger une production écrite. Ils sont responsables de la construction de leur savoir. Ce qui est très important, c'est la partie pré-découverte où l'enseignant propose aux apprenants des connaissances et des activités avec lesquelles ils doivent se familiariser avant le cours.

QUELQUES IDÉES D'EXPLOITATION D'UNE BANDE-ANNONCE

PARTIE PRÉ-DÉCOUVERTE

Activité 1. Production orale. Répondez aux questions sur le cinéma.

1. Est-ce que vous allez souvent au cinéma ?
2. Quand êtes-vous allé(e) au cinéma la dernière fois ?
3. Quel(s) film(s) avez-vous vu(s) ?
4. Avez-vous aimé le film ? Si oui, pourquoi ?
5. Quel genre de film préférez-vous : film d'action, comédie, science-fiction ... ? Pourquoi ?
6. Connaissez-vous des films français ? Si oui, lesquels ?
7. Quels acteurs/ quelles actrices français(es) pouvez-vous citer ?

Activité 2. Lexique autour du cinéma. Associez les définitions aux expressions données.

1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.

Activité 3. Lexique autour du cinéma. Remplissez les différentes bulles avec le vocabulaire appartenant au champ lexical du cinéma. Vous le trouverez dans un dictionnaire ou sur Internet.

Activité 4. Racontez un film que vous avez vu récemment.

CLASSE INVERSÉE – Exploitation d'une bande-annonce

FICHE PÉDAGOGIQUE – APPRENANT

ACTIVITÉS FAITES À LA MAISON

Lien vers la vidéo: <https://www.youtube.com/watch?v=DxeztKTWhGk>

Activité 1. *Trouvez le contraire de*

- a) tout le monde
- b) debout

Activité 2. *Regardez la bande-annonce « Tout le monde debout », puis cochez la bonne réponse.*

1. Le personnage principal se trouve
- ☐ à la gare
 - ☐ à l'aéroport
 - ☐ à la poste
2. Quelle est la profession de la nouvelle voisine ?
- ☐ Elle s'occupe d'enfants
 - ☐ Elle s'occupe de personnes handicapées
 - ☐ Elle s'occupe de personnes âgées
3. Florence est
- ☐ mariée
 - ☐ séparée
 - ☐ célibataire
4. Florence, c'est
- ☐ la sœur aînée de la voisine
 - ☐ la cousine de la voisine
 - ☐ la mère de la voisine
5. Florence
- ☐ pratique la natation et le tennis
 - ☐ joue au tennis et joue du violon
 - ☐ fait du tennis et joue de la guitare
6. Pourquoi la secrétaire appelle-t-elle M. Jocelyn ?
- ☐ pour lui rappeler qu'il a un repas d'affaires
 - ☐ pour lui rappeler qu'il doit prendre un médicament
 - ☐ pour lui rappeler son rendez-vous pour une coloscopie

RECONSTITUER L'HISTOIRE DU FILM

Activité 3. *Numérotez les photogrammes selon leur ordre d'apparition dans le film et donnez à chaque photogramme un titre court et simple.*

.....	
-------	-------

.....	
.....	
.....	

Źródło : <https://www.youtube.com/watch?v=DxeztKTWhGk>, [dostęp 31.01.2020].

ACTIVITÉS EN CLASSE

Activité 4. *Passez du langage familier au langage courant.*

Langue familière

1. C'est (du) bidon.
2. Draguer une fille.
3. Tu n'en as pas marre de mentir.
4. Vous allez avoir mille trucs à vous dire.

Langue courante

.....

.....

.....

.....

Activité 5. *Associez les répliques de la bande-annonce aux photogrammes leur correspondant.*

		
---	--	--

Źródło : <https://www.youtube.com/watch?v=DxeztKTWhGk>, [dostęp 31.01.2020].

1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.	8.	9.	10.	11.	12.	13.	14.	15.

Activité 6. Complétez par les mots ou expressions que vous avez entendus.

- Je m'appelle Rodrigo Gonzales. Je suis _____. J'ai 2 kilos de shit * _____.
- Il n'est pas si _____. _____ me raconte ?
- Vous allez avoir mille trucs à vous dire entre _____.
- Je peux vous _____ ? Oui. Qu'est-ce qu'_____ ?
- Non, je ne _____ pas bouger.
- Oh, Jocelyn ! Vous êtes assis _____.

* **shit** désigne le haschich, obtenu à partir de la résine du cannabis.

Activité complémentaire (PE / PO).

Activité 7. Résumez la bande-annonce en quelques phrases, puis imaginez le scénario du film.

Cette activité peut se dérouler uniquement à l'écrit. Mais une mise en commun à l'oral est également possible.

C o r r i g é

PARTIE PRÉDÉCOUVERTE

Activité 1. Réponses libres.

Activité 2.

1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.
e	d	f	a	g	b	c

Activité 3.

Expressions : produire un film, tourner un film, réaliser un film, écrire un scénario, trouver des acteurs en leur faisant passer un casting, jouer un rôle principal ou secondaire, interpréter un rôle, aller voir un film/aller au cinéma, se faire une toile... .

Genre de films : un film d'animation, un film d'horreur, un film d'aventure, Un film de guerre, un film de science-fiction, un film policier, un film historique, un thriller, un drame, un western, une comédie... .

Métiers du cinéma : un ingénieur du son, un décorateur, un réalisateur, un producteur, un monteur, une habilleuse, une maquilleuse, un acteur/une actrice, un comédien/une comédienne, un chef opérateur, un cadreur, un costumier,

Succès du film : avoir du succès, battre un record d'entrée, avoir de bonnes critiques, être nommé dans des festivals, recevoir des prix/des récompenses prestigieuses, être distribué dans le monde entier... .

Activité 4. Réponse libre.**FICHE PÉDAGOGIQUE – APPRENANT****Activité 1.**

a/ tout le monde # personne b/ debout # assis(e)

Activité 2.

1. Le personnage principal se trouve **à l'aéroport.**
2. Elle **s'occupe de personnes handicapées.**
3. Florence est **célibataire.**
4. Florence, c'est **la sœur aînée de la voisine.**
5. Florence **joue au tennis et joue du violon.**
6. Pourquoi la secrétaire appelle-t-elle M. Jocelyn ? **pour lui rappeler son rendez-vous pour une coloscopie.**

Activité 3. Production libre.

.....	
.....	

.....	
.....	

Activité 4.

Langue familière

1. C'est (du) bidon.
2. *Draguer une fille.*
3. Tu n'en as pas marre de mentir ?
4. Vous allez avoir mille *trucs* à vous dire.

Langue courante

C'est faux. C'est un mensonge.
Séduire une fille, faire la cour à une fille.
Tu n'en as pas assez de mentir ?/
Tu ne peux plus supporter de mentir ?
 Vous allez avoir mille *choses* à vous dire.

Activité 5.

1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.	8.	9.	10.	11.	12.	13.	14.	15.
C	J	B	F	I	A	G	O	M	D	E	N	L	H	K

Activité 6.

- Je m'appelle Rodrigo Gonzales. Je suis **colombien**. J'ai 2 kilos de shit* **dans mon sac**.
- Il n'est pas si **vieux**. **Qu'est-ce qu'on** me raconte ?
- Vous allez avoir mille trucs à vous dire entre **Parisiens**.
- Je peux vous **parler** ? Oui. Qu'est-ce qu'**il y a** ?
- Non, je ne **peux** pas bouger.
- Oh, Jocelyn ! Vous êtes assis **sur ma chaise**.

Activité 7. Production libre.

Barbara Kosta

Przypisy:

¹ Compte C., *La vidéo en classe de langue*, p. 7, Hachette, France 1993.

Bibliografia/netografia:

Compte C., *La vidéo en classe de langue*, Hachette, France 1993.
<https://cursus.edu/articles/35613/exploiter-un-document-audiovisuel-en-classe-de-langue>,
 [dostęp 3.02.2020].
https://www2.espe.u-bourgogne.fr/doc/memoire/mem2005/05_04STA00241.pdf,
 [dostęp 12.02.2020].
<http://anne.bpiowar.net/FLE/memoire/mem18mica.pdf>, [dostęp 14.02.2020].
<https://core.ac.uk/download/pdf/20653437.pdf>, [dostęp 20.02.2020].
<https://dumas.ccsd.cnrs.fr/dumas-00567740/document>, [dostęp 20.02.2020].
<https://www.youtube.com/watch?v=DxeztKTWhGk>, [dostęp 31.01. 2020].

Marta Lipska

Regionalny Ośrodek Doskonalenia Nauczycieli „WOM” w Częstochowie

HOW TO SUPPORT LEARNER AUTONOMY IN ENGLISH CLASSES

Learner autonomy is not a new concept in education and with time it's becoming more and more popular. It's useful in learning a foreign language which is crucial in acquiring lifelong learning skills. Learning a foreign language, especially English which is popular all over the world, is not constrained to the school age; it's our lifelong need on the global job market where you must communicate with foreigners, search for some solutions, statistics or tutorials in English. As about tutorials, like those available on You Tube or on international websites, people outside their businesses watch or read them every day, when they want to learn to fix or upgrade something in their households, grow and cater for plants in their gardens, get to know some opinions and comparison of products or services. Thousands of such materials are published in a foreign language, especially English. For this reason they need to revise, develop and expand their vocabulary. Trying to understand a piece of information, they simultaneously develop their comprehension skill in that particular language. That is exactly lifelong learning and it is most effective when people are autonomous in learning.

The notion of learner autonomy can be simply explained as learner independence. Most of all, learners show initiative in directing their own learning, they set their own goals and choose techniques and strategies to conveniently and effectively fulfil these objectives. They must learn to study independently and take responsibility for their own learning which is also based on self-assessment. Acquiring learner autonomy does not happen overnight but is a long process. One of the most important factors fostering this process is the support of the educators. They motivate learners to take initiative, they support students in forming their own realistic goals, they share reliable

educational sources, as well as give advice and constructive feedback.

As Agnieszka Dacka in her article [„Wspieranie Autonomii Ucznia We Wczesnoszkolnym Nauczaniu Języków Obcych”, *Roczniki Pedagogiczne* Tom 6(42), numer 2 – 2014] claims, people become autonomous not earlier than in adulthood. It all starts in the early childhood, though, when little children show their eagerness to do things by themselves, saying ‘I want to do it myself’. At school we can only talk about autonomisation rather than autonomy. Students are only becoming aware of their needs and objectives. They are getting familiar with the ways and strategies that effectively help them reach the learning goals. They are learning how to use available sources of information. They are trying to find their methods of self-assessment, self-reflection and they, step by step, realise their strengths and weaknesses. School students are also learning teamwork and cooperation with teachers but, most of all, they are learning to complete various tasks creatively and independently.

Teachers who want to foster students' autonomisation may make use of the free online application called Quizlet. It lets learners observe their learning process by showing progress or giving constructive and immediate feedback. What is crucial, learners can choose the types and forms of exercises that help them memorise the content. Thanks to this application, students are becoming more and more independent and aware of their learning preferences.

One of the methods supporting autonomisation is the project method, also useful in distance learning. It helps students take their own actions and be creative rather than stay passive in doing the tasks set by teachers. What is more, students work on topics that interest them. The final result of the project may have various forms but each of them develops creativity. Students

can create an album with illustrations and description in English on a topic that interests them, like tourism, biology or history. They can record a short film, make a poster with English explanations, make a presentation, or write a screenplay and then record it.

As about film projects, Agnieszka Pietrzykowska in her article „Autonomia ucznia w praktyce” [JOWS 2019/02] inspires teachers to set a project about healthy meals. First, teachers should revise or teach the food and cooking vocabulary and how to give recipes for simple dishes. Next, each student records a film in which they

- prepare a healthy meal and, simultaneously, explain the whole process in English (the necessary ingredients, their quantity, what to do with them),
- justify in English why this meal is healthy.

If they have any questions, they must look for themselves. For instance, they may explore YouTube for recipes and tutorials in English published by professional chefs, like Nigella Lawson or Jamie Oliver, or by amateurs. They can also search the Internet for English cookery books or blogs.

Thanks to such projects, we support learner autonomy. Students are searching on their own and they stop treating teachers as the main source of information. In addition, they have a few days to do the project so they decide by themselves when they will work on it, how much time they need, what sources to choose from and, most importantly, what meal to prepare.

Another example of a project, which is also possible in distance learning, is an art-and-language project on e.g. grammatical tenses. Students can choose two well-known characters, one dead and one alive, to describe their lives, appearance, character traits, etc. Before they start their projects, teachers should help them revise which tenses can be used to talk about people who are already dead and about those who are still alive.

Learners may also develop their autonomy by creating mind maps. For instance, they can themselves choose a tense and explain its rules. The photo or scan of their

mind map should be sent to teachers for assessment. They can also choose two tenses and compare them on one mind map. There are a lot options to revise grammar creatively and autonomically.

It is important to remember that the final phase of the project should be evaluation, and speaking of autonomisation, self-evaluation. It's crucial for students to analyse their working process and realise what their strong and weak sides are. The teachers' role is to motivate students to set their new realistic goals for the future learning as they get to know what they should work on more.

All in all, developing full learner autonomy is a long process, one that requires educators to motivate their students to take initiative and, with time, become independent and self-reliant adults. Learners must realise that their learning does not finish when school finishes; it's a lifelong process.

Martz

Marta Lipska

Bibliografia/netografia:

- Dacka A., *Wspieranie autonomii ucznia we wczesnoszkolnym nauczaniu języków obcych*, „Roczniki Pedagogiczne”, t. 6(42), nr 2-2014.
- Sabitha. S. R. Najeeb, abstract of “Learner Autonomy in Language Learning”, Article (PDF Available) in *Procedia – Social and Behavioral Sciences* 70:1238-1242 · January 2013, https://www.researchgate.net/publication/271889275_Learner_Autonomy_in_Language_Learning, [dostęp 6.04.2020].

Ewelina Makowska

Regionalny Ośrodek Doskonalenia Nauczycieli „WOM” w Częstochowie

LES DROITS DE L'ENFANT EN CLASSE DE FLE

Le métier de chaque enseignant consiste à enseigner et à éduquer les enfants et les adolescents. Dans notre dur travail de tous les jours, nous devons également accomplir beaucoup de tâches bureaucratiques, veiller à réaliser le programme, organiser des excursions, des cours extrascolaires, etc.

Cependant, il est évident que notre tâche principale consiste à motiver nos élèves à travailler, à apprendre, à se poser des questions, à chercher des réponses, bref, à s'épanouir intellectuellement et physiquement.

Notre objectif le plus important, c'est la personne de chacun de nos apprenants. Respecter sa personnalité, son originalité et ses droits est notre devoir indéniable.

Nos enfants, nos élèves et nous-mêmes, nous avons beaucoup de chance de vivre dans un pays relativement stable au niveau politique, économique et climatique, dans un pays où il n'y a ni guerre, ni famine.

Nous pouvons mener une vie appelée « normale » c'est-à-dire aller à l'école, au travail, au cinéma, voir nos amis, etc. Ceci n'est pas accessible à tous les habitants de notre planète. D'un côté, nous devrions savoir apprécier ce que nous possédons, de l'autre côté nous devrions agir pour ce que tout le monde, et surtout, tous les enfants puissent profiter de leurs droits.

Grâce à la Convention relative aux droits de l'enfant (CIDE), adoptée par l'Assemblée générale des Nations unies le 20 novembre 1989, les droits principaux de tous les êtres mineurs ont été clairement exprimés. Nous n'avons qu'à les connaître, faire connaître, respecter et faire respecter.

Je vous propose une série d'exercices basés sur une vidéo. Ces activités s'adressent au public de niveau B1-B2, plutôt grands adolescents.

Les droits de l'enfant

Est-ce que tu connais les droits de l'enfant ? Regarde la vidéo et fais les exercices suivants. Voici le lien: <https://www.1jour1actu.com/info-animee/cest-quoi-les-droits-de-lenfant-2> [accès le 2.04.2020].

AVANT L'ÉCOUTE

Exercice 1 : Réponds aux questions.

1. Qu'est-ce qu'un droit ? Tu peux vérifier ce mot dans le dictionnaire et l'expliquer en français ou en polonais.
2. Qu'est-ce que tu peux faire ? Qu'est-ce que tu ne dois pas faire ?
3. Quels sont les droits de l'enfant ?
4. Quels sont les droits des adultes ?

<https://pixabay.com/photos/child-colors-nepal-india-finger-3194977/>
[dostęp: 6.04.2020]

<https://pixabay.com/photos/american-soldier-humanity-marine-381847/>
[dostęp: 6.04.2020]

Exercice 2 : Relie. Tu peux consulter Internet pour en savoir plus.

1. L'Organisation des Nations unies (ONU)
2. Les droits de l'enfant
3. La Convention internationale des droits de l'enfant
4. La Déclaration des droits de l'enfant
5. L'État
6. La Société
7. La Liberté d'expression
 - a) Społeczeństwo
 - b) Deklaracja praw dziecka
 - c) Wolność słowa
 - d) Prawa dziecka
 - e) Państwo
 - f) Organizacja Narodów Zjednoczonych (ONZ)
 - g) Konwencja o prawach dziecka

1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.

Exercice 3 : Relie

1. vulnérable
2. la défense
3. digne
4. comporter
5. l'alimentation
6. la violence
7. la maltraitance
8. reculer
9. augmenter
 - a) s'épanouir
 - b) przemoc
 - c) zawierać
 - d) wrażliwy
 - e) wzrosnąć
 - f) obrona
 - g) rozwinać się
 - h) godny
 - i) cofnąć się
 - j) żywność
 - k) nadużycie

1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.	8.	9.	10.

Exercice 4 : Complète le tableau. N'hésite pas à consulter le dictionnaire.

	Verbe	Nom	Adjectif
1.	socialiser		
2.		la vulnérabilité	
3.			défensif, défensive
4.		la réunion	
5.	s'engager		
6.		la dignité	
7.	protéger		protecteur, protectrice
8.			violent, violente
9.		le maltraitement	
10.	grandir		

PENDANT L'ÉCOUTE**Exercice 5 : Coche les droits de l'enfant dont on parle dans la vidéo.**

L'enfant a le droit :

- ☐ d'avoir une identité et une nationalité,
- ☐ de voyager,
- ☐ de travailler,
- ☐ d'avoir une famille,
- ☐ d'être aimé,
- ☐ d'être heureux,
- ☐ d'avoir beaucoup d'amis,
- ☐ d'avoir beaucoup de jouets,
- ☐ d'être soigné et protégé des maladies,
- ☐ d'avoir une alimentation suffisante et équilibrée,
- ☐ d'aller à l'école,
- ☐ d'aller au cinéma,
- ☐ d'avoir des animaux,
- ☐ de jouer,
- ☐ de ne pas faire la guerre,
- ☐ de ne pas travailler,
- ☐ d'être protégé contre toutes formes de violence et de maltraitance,
- ☐ à la liberté d'expression et d'information.

APRÈS L'ÉCOUTE**Exercice 6 : Lis les phrases et dis si elles sont vraies ou fausses.**

		Vrai	Faux
1.	Les enfants sont très forts.		
2.	L'ONU a travaillé à la Déclaration des droits de l'enfant en 1999.		
3.	La Convention de internationale des droits de l'enfant a été signée par 195 États.		
4.	Cette convention concerne seulement les enfants qui ont 16 ans et moins.		
5.	Les enfants ont le droit de bien manger.		
6.	L'école de doit pas être obligatoire.		
7.	Les droits de l'enfant sont respectés partout dans le monde.		

Exercice 7 : Réponds aux questions.

- Est-ce que les droits de l'enfant sont respectés partout ? Tu peux donner des exemples ?
- Est-ce que ces droits sont respectés dans ton pays ?
- Qu'est-ce qu'on peut faire pour inciter les adultes à respecter les droits de l'enfants ?
- Quels droits ajouterais-tu à la liste citée dans la vidéo ?

Sources [accès : le 2.04.2020] :

https://fr.wikipedia.org/wiki/Organisation_des_Nations_unieshttps://pl.wikipedia.org/wiki/Organizacja_Narod%C3%B3w_Zjednoczonychhttps://fr.wikipedia.org/wiki/Droits_de_l'enfanthttps://pl.wikipedia.org/wiki/Prawa_dzieckahttps://fr.wikipedia.org/wiki/Convention_relative_aux_droits_de_l'enfanthttps://pl.wikipedia.org/wiki/Konwencja_o_prawach_dzieckahttps://fr.wikipedia.org/wiki/D%C3%A9claration_des_droits_de_l'enfant

https://pl.wikipedia.org/wiki/Deklaracja_praw_dziecka
<https://fr.wikipedia.org/wiki/%C3%89tat>
<https://pl.wikipedia.org/wiki/Pa%C5%84stwo>
[https://fr.wikipedia.org/wiki/Soci%C3%A9t%C3%A9_\(sciences_sociales\)](https://fr.wikipedia.org/wiki/Soci%C3%A9t%C3%A9_(sciences_sociales))
<https://pl.wikipedia.org/wiki/Spo%C5%82ecze%C5%84stwo>
https://fr.wikipedia.org/wiki/Libert%C3%A9_d%27expression
https://pl.wikipedia.org/wiki/Wolno%C5%9B%C4%87_s%C5%82owa

CORRIGÉ

Exercice 1 : Réponds aux questions.

Réponses libres.

Exercice 2 : Relie. Tu peux consulter Internet pour en savoir plus.

1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.
f	d	g	b	e	a	c

Exercice 3 : Relie

1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.	8.	9.	10.
c	e	g	b	i	a	j	h	d	f

Exercice 4 : Complète le tableau. N'hésite pas à consulter le dictionnaire.

	Verbe	Nom	Adjectif
1.	socialiser	la société	social, sociale
2.		la vulnérabilité	vulnérable
3.	défendre	la défense	défensif, défensive
4.	se réunir	la réunion	
5.	s'engager	l'engagement	engagé, engagée
6.		la dignité	digne
7.	protéger	la protection	protecteur, protectrice
8.	violier	la violence	violent, violente
9.	maltraiter	le maltraitement	maltraitant, maltraitante maltraité, maltraitée
10.	grandir	la grandeur	grand, grande

Exercice 5 : Coche les droits de l'enfant dont on parle dans la vidéo.

L'enfant a le droit :

d'avoir une identité et une nationalité,

- ☐ de voyager,
- ☐ de travailler,
- ☒ d'avoir une famille,
- ☒ d'être aimé,
- ☐ d'être heureux,
- ☐ d'avoir beaucoup d'amis,
- ☐ d'avoir beaucoup de jouets,
- ☒ d'être soigné et protégé des maladies,
- ☒ d'avoir une alimentation suffisante et équilibrée,
- ☒ d'aller à l'école,
- ☐ d'aller au cinéma,
- ☐ d'avoir des animaux,
- ☒ de jouer,

- ☒ de ne pas faire la guerre,
- ☒ de ne pas travailler,
- ☒ d'être protégé contre toutes formes de violence et de maltraitance,
- ☒ à la liberté d'expression et d'information.

Exercice 6 : Lis les phrases et dis si elles sont vraies ou fausses.

		Vrai	Faux
1.	Les enfants sont très forts.		X
2.	L'ONU a travaillé à la Déclaration des droits de l'enfant en 1999.		X
3.	La Convention de internationale des droits de l'enfant a été signée par 195 États.	X	
4.	Cette convention concerne seulement les enfants qui ont 16 ans et moins.		X
5.	Les enfants ont le droit de bien manger.	X	
6.	L'école ne doit pas être obligatoire.		X
7.	Les droits de l'enfant sont respectés partout dans le monde.		X

Exercice 7 : Réponds aux questions.

Réponses libres.

Ewelina Makowska

Aneta Żurek

Regionalny Ośrodek Doskonalenia Nauczycieli „WOM” w Częstochowie

EDUKACJA WŁĄCZAJĄCA WYZWANIEM DLA KAŻDEJ SZKOŁY I KAŻDEGO NAUCZYCIELA

Ostatnie lata to czas intensywnych zmian społecznych zachodzących we wszystkich obszarach społecznych, również w obszarze edukacji. Odejście od kultury nauczania i przejście do kultury uczenia się to aktualne wyzwanie stawiane przed każdym nauczycielem świadomym konieczności zmian w polskiej rzeczywistości oświatowej.

Standardowe nauczanie zza biurka, podający system nauczania, wdrażający do głów uczniów określony zasób wiedzy to przeżytek nieodpowiadający aktualnym wyzwaniom społecznym oraz potrzebom dzisiejszych uczniów i rodziców.

Wraz z edukacją podającą wiedzę odchodzi powoli w zapomnienie segregacyjny system kształcenia uczniów z niepełnosprawnościami. Powoli staje się nieaktualnym standardem, który musi ulec znaczącym modyfikacjom, aby sprostać oczekiwaniom dzisiejszych czasów.

Przejście od segregacyjnego systemu kształcenia na rzecz kształcenia integracyjnego i kolejno do edukacji włączającej to zdobycze naszych czasów i kierunek kształcenia uczniów z niepełnosprawnością lub jeszcze szerzej uczniów ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi.

Samo określenie edukacji włączającej nie ma jednolitego wyjaśnienia naukowego ani nie funkcjonuje w regulacjach polskiego prawa oświatowego. W ostatnich latach w naszym systemie edukacyjnym zostało utożsamione z włączaniem, inkluzją uczniów z niepełnosprawnościami do klasy, grupy ogólnodostępnej.

Ministerstwo Edukacji Narodowej podaje następującą definicję:

„Edukacja włączająca rozumiana jest jako podejście w procesie kształcenia i wychowania, którego celem jest zwiększanie szans edukacyjnych wszystkich osób uczących się poprzez zapewnianie im warunków do rozwijania indywidualnego potencjału, tak by w przyszłości umożliwić im pełnię rozwoju osobistego na miarę swoich możliwości oraz pełne włączenie w życie społeczne”¹.

Zgodnie z tymi zapisami edukacja włączająca przybiera znacznie szerszy kontekst, obejmując swoim zasięgiem wszystkich uczących się i oznacza spersonalizowane i zindywidualizowane podejście do każdego ucznia, który w danym momencie czasowo bądź długotrwale potrzebuje szczególnego wsparcia. Jednocześnie definicja ta podkreśla znaczącą rolę dostosowania warunków kształcenia do potrzeb każdego ucznia.

UNESCO podkreśla, że włączenie to proces, który pomaga pokonywać bariery ograniczające obecność, uczestnictwo i osiągnięcia uczniów (UNESCO, 2017).

Dobra szkoła to szkoła włączająca

Ministerstwo Edukacji Narodowej na stronie internetowej podaje², że szkoła ogólnodostępna to szkoła dostępna dla każdego ucznia, otwarta na jego potrzeby i możliwości, realizująca założenia edukacji włączającej. To szkoła zapewniająca każdemu uczniowi warunki do rozwoju i pełnego uczestnictwa w procesie kształcenia i wychowania oraz życiu społecznym szkoły.

Wyraźnie wskazuje w ten sposób kierunek, w którym powinna podążać współczesna szkoła i kogo powinna obrać za priorytet swojej działalności.

Ratyfikowanie przez Polskę w 2012 roku Konwencji o Prawach Osób z Niepełnosprawnością zobligowało nasz kraj do zapewnienia włączającego systemu kształcenia. Artykuł 24 konwencji dotyczący edukacji wskazuje zapewnienie pełnego prawa osób niepełnosprawnych do uczestnictwa w życiu społecznym.

Jednak wdrażanie do polskich szkół edukacji włączającej wymaga zmian świadomościowych, mentalnych, organizacyjnych. Każdy z tych obszarów wymaga pochylenia się nad działaniami, które mogłyby przyspieszyć wdrażanie edukacji włączającej.

Powstające i publikowane na przestrzeni ostatnich lat akty prawne podkreślały rolę edukacji włączającej oraz praktycznie i prawnie umożliwiały uczęszczanie uczniów z niepełnosprawnościami do szkół ogólnodostępnych, zaś lawinowo rosnąca, z roku na rok, liczba wydawanych orzeczeń o potrzebie kształcenia specjalnego wymusiła na szkołach ogólnodostępnych przystosowanie się do nowych wyzwań, a zatem poszukiwanie skutecznych metod i form pracy z uczniami z niepełnosprawnością.

Szkoły, nauczyciele rozpoczęli proces dokształcania się z zakresu pracy z uczniem z niepełnosprawnością, nabycia nowych kwalifikacji, a także praktycznego, realnego dostosowywania warunków do potrzeb uczniów z niepełnosprawnościami.

Choć obecna w szkołach, od dobrych kilku lat, edukacja włączająca staje się już normą i oczywistością, ciągle jednak ogromnych nakładów pracy wymaga podnoszenie jakości udzielanego wsparcia przez nauczycieli, specjalistów, wychowawców w szkołach.

Praca z uczniem z niepełnosprawnością bądź jakąś specjalną potrzebą edukacyjną wydaje się wyzwaniem dla szkół, nauczycieli, specjalistów i wychowawców, któremu to wyzwaniu nie każda placówka jest gotowa sprostać. W procesie wdrażania do szkół edukacji włączającej koniecznością stało się podnoszenie świadomości społecznej w obszarze pracy z uczniem z niepełnosprawnością.

Wraz z wdrażaniem edukacji włączającej do polskich szkół, obserwuje się coraz większy akcent na rzecz wprowadzania spersonalizowanej, nastawionej na pracę z grupą zróżnicowaną edukacji. Odejście od skostniałego podającego systemu kształcenia na rzecz zindywidualizowanego, dostosowanego do potrzeb każdego ucznia i otwartego na współczesne wyzwania spersonalizowanego nauczania staje się dziś koniecznością.

Za takim działaniem opowiada się poza dostrzeganiem archaicznego, nieprzystającego do rzeczywistości systemu kształcenia, coraz silniejsza potrzeba indywidualizacji kształcenia związana z licznie dostrzega-

nymi zindywidualizowanymi potrzebami uczniów oraz obecna sytuacja pandemii koronawirusa, która wymusiła niejako konieczność osobowego dostrzegania i zaspokajania potrzeb każdego ucznia.

Jednocześnie zdobycze i odkrycia neuro nauki opisane i nagłaśniane na przestrzeni ostatnich lat pozwalają nam poznać optymalne warunki, jakie powinny być spełnione, aby uczniowie mogli efektywnie uczyć się i rozwijać. Warunki, takie jak: budowanie wzajemnych pozytywnych relacji, partnerstwo i współpraca w procesie edukacji, budowanie środowiska sprzyjającego procesom uczenia się, aktywność uczniów w procesie nauczania i budowanie kultury uczenia się, odejście zaś od kultury nauczania³.

Za spersonalizowaną edukacją, dostosowaną do potrzeb i możliwości uczniów przemawiają również wyzwania stawiane przed społeczeństwem przyszłości oraz konieczne do rozwinięcia umiejętności wskazane są między innymi w Kompetencjach kluczowych⁴:

- 1) sprawne komunikowanie się w języku polskim oraz w językach obcych nowożytnych;
- 2) sprawne wykorzystywanie narzędzi matematyki w życiu codziennym, a także kształcenie myślenia matematycznego,
- 3) poszukiwanie, porządkowanie, krytyczna analiza oraz wykorzystanie informacji z różnych źródeł,
- 4) kreatywne rozwiązywanie problemów z różnych dziedzin ze świadomym wykorzystaniem metod i narzędzi wywodzących się z informatyki, w tym programowanie,
- 5) rozwiązywanie problemów, również z wykorzystaniem technik mediacyjnych,
- 6) praca w zespole i społeczna aktywność,
- 7) aktywny udział w życiu kulturalnym szkoły, środowiska lokalnego oraz kraju.

Są one niezbędne w przyszłości do samo-realizacji zawodowej i osobistej, a jednocześnie są niezbitym dowodem na konieczność zmiany w podejściu do nauczania i zaakcentowania nabycia praktycznych: wiedzy, umiejętności i postaw niezbędnych do poruszania na we współczesnym świecie.

Za wdrażaniem edukacji włączającej oraz pracą nad jej jakością przemawiają również

liczne raporty i badania edukacyjne wskazujące na konieczność wprowadzania zindywidualizowanego, spersonalizowanego systemu kształcenia (np. IBE, Wszystko jasne itp.).

Dzisiejszy nauczyciel musi dążyć do tego, aby stać się nie tyle nauczycielem przedmiotu, ile nauczycielem ucznia. Tylko taka zmiana myślenia może spowodować personalne podejście do podopiecznego i skoncentrowanie się na jego indywidualnych potrzebach.

W kontekście wdrażania do polskich szkół edukacji włączającej jako strategii pracy nastawionej na rozpoznawanie i zaspokajanie indywidualnych potrzeb uczniów kluczową rolę odgrywa postawa całego grona pedagogicznego, całej kadry szkół ze szczególnym uwzględnieniem postawy dyrektora jako przywódcy edukacyjnego nastawionego na promowanie różnorodności. To od dyrektora szkoły zależy w dużej mierze, w jakim kierunku podaży wdrażanie edukacji włączającej w praktykę pracy szkoły. Czy będzie ona pozornym działaniem nastawionym tylko na respektowanie i realizowanie zapisów prawa oświatowego, czy stanie się prawdziwą wartością realnie obecną w życiu szkoły. Dyrektor szkoły jako wzór postaw i promowania określonych wartości w społeczności szkolnej ma wiodącą rolę we wprowadzaniu w życie szkoły działań nastawionych na zmiany świadomościowe, mentalne, zmiany w obszarze postaw całej społeczności szkolnej i pozaszkolnej. Bez jego pozytywnego nastawienia wdrażanie edukacji włączającej stanie się jedynie zwykłym zapisem w statucie, nie zaś pożądaną zmianą i postawą w relacjach międzyludzkich.

Aneta Żurek

Przypisy:

- ¹ <https://www.gov.pl/web/edukacja/edukacja-wlaczajaca>, [dostęp 1.06.2020].
- ² <https://www.gov.pl/web/edukacja/edukacja-wlaczajaca>, [dostęp 1.06.2020].
- ³ M. Żylińska *Neurodydaktyka. Nauczenie i uczenie się przyjazne mózgowi*, Wydawnictwo Naukowe UMK, 2011.
- ⁴ [https://eur-lex.europa.eu/legal-content/PL/TXT/PDF/?uri=CELEX:32018H0604\(01\)](https://eur-lex.europa.eu/legal-content/PL/TXT/PDF/?uri=CELEX:32018H0604(01)), Zalecenia Rady z dnia 22 maja 2018 r. w sprawie kompetencji kluczowych w procesie uczenia się przez całe życie, [dostęp 1.06.2020].

Barbara Buczkowska-Staniec

nauczyciel-doradca metodyczny

Regionalny Ośrodek Doskonalenia Nauczycieli „WOM” w Częstochowie

SCENARIUSZ ZAJĘĆ W PRZEDSZKOLU NA TEMAT PRAW DZIECKA

TEMAT:

Dzieci prawa – ważna sprawa.

CZAS TRWANIA ZAJĘĆ:

Jest on uzależniony od możliwości rozwojowych dzieci i chęci uczestnictwa (ok. 45–60 minut).

GRUPA WIEKOWA:

5–6-latki.

TREŚCI Z PODSTAWY PROGRAMOWEJ:

I.5–6, II.1, III.1, III. 7–9, IV.2, IV.4, IV.5–7.

KOMPETENCJE KLUCZOWE:

W zakresie tworzenia i rozumienia informacji, społeczne, obywatelskie.

CELE OGÓLNE:

Zapoznanie dzieci z podstawowymi prawami dziecka.

CELE SZCZEGÓŁOWE:

Dziecko:

- wymienia podstawowe prawa dziecka,
- wypowiada się na temat praw dziecka,
- śpiewa piosenkę o prawach dziecka,
- współpracuje w zespole,
- dokonuje samooceny.

METODY:

- słowne: rozmowa, objaśnienia,
- czynne: stawianych zadań, uczenia się w małych zespołach,
- aktywizujące: burza mózgów.

FORMY PRACY:

Zbiorowa, w parach, zespołowa, indywidualna.

POMOCE DYDAKTYCZNE:

Tamburyno lub bębenek, strzykawka, książka, zabawki, poduszka, kubek, talerz, plas-

tikowy dom, nagranie piosenki „Piosenka o prawach dziecka”, odtwarzacz CD, materiały o prawach dzieci przyniesione do przedszkola i omówione z rodzicami w domu.

PRZEBIEG ZAJĘĆ:

- Zabawa ruchowa wprowadzająca w temat praw dziecka z wykorzystaniem rymowanki:

*Każdy człowiek prawa ma
– mama, tata, on i ja!*

Dzieci poruszają się po sali odpowiednio do dźwięków tamburynu lub bębena granych przez nauczyciela. Podczas przerwy w grze rytmicznie klaszczą i powtarzają tekst rymowanki.

- – *Co to znaczy, że ktoś ma prawa?*
Poszukiwanie odpowiedzi na pytanie w zespołach przydzielonych do tygodniowej pracy zespołowej (burza mózgów).
- Zabawa rozwijająca umiejętność rozpoznawania przedmiotów za pomocą dotyku.
Każde dziecko z zamkniętymi oczami wyjmuje kolejno z pudełka jeden przedmiot i nazywa go (przedmioty są związane z prawami dzieci, np. strzykawka, książka, zabawki, poduszka, kubek, talerz, plastikowy dom).
- Uświadomienie dzieciom istnienia praw na podstawie opowiadania Małgorzaty Strękowskiej-Zaremby „Kłusowanie i odkłusowanie”:

Najpierw Ada dowiedziała się, że dzieci są tak samo ważne jak dorośli, dlatego mają swoje własne prawa spisane w specjalnym dokumencie. Potem dowie-

działa się, że te prawa są bardzo ważne, dlatego poświęcony jest im osobny dzień.

– 20 listopada jest Ogólnopolskim Dniem Praw Dziecka – powiedziała pani w przedszkolu.

– Super! – wykrzyknęli Ada i Tymon. Inni też się cieszyli, bo przecież lepiej mieć jakieś prawa, niż nie mieć żadnych. Każdy to wie.

Tylko Sonia nie dowierzała słowom pani.

– Dorośli mają swoje prawa, a my swoje? – pytała kilkakrotnie.

– Tak właśnie – przyznała pani.

Sonia wreszcie uwierzyła i, podobnie jak Ada, Tymon i pozostałe dzieciaki z ich grupy, poczuła się starsza i bardzo ważna. Potem pani tłumaczyła, do czego dzieci mają prawo. Niektórzy słuchali jej uważnie, a niektórzy mniej uważnie. W przedszkolu tyle się dzieje. Ada nasłuchiwała jednym uchem, ponieważ drugie ucho miała zajęte. Staś opowiadał jej o piesku, którego przygarnął ze schroniska. Ada nie będzie miała psa, bo ma uczulenie na sierść – słuchała więc Stasia z zazdrością. Do drugiego ucha wpadały jej pojedyncze słowa. Dopiero kiedy pani wspominała o prawie do rozrywki i odpoczynku, nadstawiła dwoje uszu.

Dla Ady rozrywka i odpoczynek oznaczały jedno: wspaniałą zabawę, więc to prawo najbardziej utkwiło jej w pamięci.

– Jak ci minął dzień? – spytała mama, kiedy w trójkę byli już w domu.

– Wiesz, dzieci mają swoje prawa – przypomniała sobie Ada – do rozrywki, do wypoczynku i dooo... – szukała w dziurawej pamięci – do obywatelstwa! Mam jakieś obywatelstwo? – spytała, ponieważ wcześniej nie zastanawiała się nad takimi sprawami.

– Oczywiście. Masz obywatelstwo polskie.

– Jej, super – zawołała rozpromieniona Ada i zwróciła się do Olka. – Które prawo podoba ci się najbardziej?

– Prawo do mycia zębów palcem – odpowiedział bez namysłu.

Ada przerwała robienie klusek z modeliny dla pluszaków. Czy pani mówiła o prawie do mycia zębów palcem? Chyba nie...

– Nabierasz mnie – bąknęła niepewnie.

– I prawo do jedzenia koperkowców – ciągnął rozbawiony Olek.

Ada usłyszała śmiech mamy, więc była już pewna, że to żart. Szast-prast i wyśmiała własny:

– Prawo do chodzenia na głowie, wachlowania uszami i hodowania bulwogęsi!

– Dobrze. I prawo do zgrzytania zębami w ciemności! – Olek zazgrzytał, chociaż w pokoju świeciły się wszystkie lampy.

– I prawo do kluskowania! – chichotała Ada. Na dowód, że „kluskowanie” nie jest wymysłem, rozmazała modelinę po biurku.

– Ada, co robisz! – jęknęła mama.

– Kluskuję – odpowiedziała Ada. – Wymyśliłam prawo do kluskowania. Może być?

Mama udała, że się zastanawia. – Może być, chociaż wolałabym, żebyś oszczędziła własne biurko. Lepi się całe od modeliny – powiedziała po namyśle. – Zanim zakluskujesz cały blat, przypomnij, co wiesz pani mówiła o obowiązkach dziecka.

– Obowiązkach? – Ada nie zapamiętała niczego na ten temat. Prawdopodobnie informacje o obowiązkach nie wpadły jej ani do jednego, ani do drugiego ucha. Gdyby miała trzecie ucho, to może, może...

– Są i obowiązki? – spytała rozczerowana.

– Dzieci, podobnie jak dorośli, mają prawa i mają obowiązki. Twoim obowiązkiem na dziś będzie odkluskowanie biurka. Na podłodze też leżą „kluski”. Musisz je uprzątnąć, zanim przylepią ci się do kapci.

– Ojej – jęknęła Ada. Miała inne plany na popołudnie. – Olek też ma obowiązki?

– spytała nachmurzona.

– Pewnie. Tylko że moje obowiązki są bardzo niebezpieczne – pochwalił się Olek.

Ada spojrzała na brata z niedowierzaniem. – Co musisz robić? – spytała.

– Och, niby nic wielkiego: cheszę grzywy krwiożerczym lwom i wyprowadzam jadowite węże na spacer. Pora, żebym się tym zajął – zerwał się z fotela i poszedł podlać kwiatki, bo przypomniał sobie, że i ten „niebezpieczny” obowiązek należy do niego.

- Rozmowa z dziećmi o tym, jakie prawa mają dzieci z wykorzystaniem przedmiotów rozpoznawanych za pomocą dotyku (np. poduszka – prawo do odpoczynku, zabawka – prawo do zabawy, książka – prawo do nauki itp.)

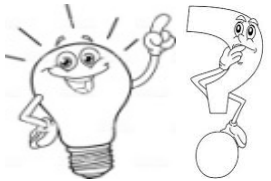
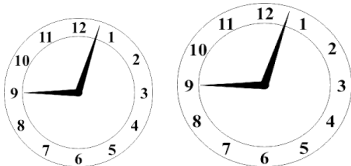
- Zabawa ruchowa przy piosence „Piosenka o prawach dziecka” (słowa i muzyka: Jerzy Kobylński, Utwór pochodzi z płyty „Piosenki Zdrowych Dzieci”).

Dzieci poruszają się swobodnie po sali w rytm piosenki. Gdy muzyka cichnie, dobierają się w pary. Za każdym razem trzeba wybrać inne dziecko.

- Nauka piosenki metodą ze słuchu.
Kopodaster na 5 progu
Oryginalna tonacja: d-moll
Mam prawo żyć / a
Mam prawo być sobą / d
Czuć się bezpiecznie,
wolną być osobą. / G/C/E7
Mam prawo kochać i kochanym być / a/ d
Nie można mnie krzywdzić, poniżać i bić.
/G/C/E7
Dziecka prawa poważna sprawa
/ a/ d/ G/ C/ E7
Dziecka prawa to nie zabawa
/ a/ d/ G/ C/ E7
Mogę się śmiać
Może się dziać pięknie
Pragnę być zdrowy,
rosnąć w swoim tempie.
Mam prawo wybrać sam
przyjaciół swych
Nie można mnie zmuszać
do czynków złych.
Mam prawo śnić
Mam prawo być inny
Mogę być słabszy
lecz nie czuć się winny.
Mam prawo śpiewać głośno
kiedy chcę
Mam prawo płakać cicho,
gdy mi źle.
- Wykonanie plakatów na temat: „My dzieci swoje prawa mamy” w kilkuosobowych

zespołach z wykorzystaniem materiałów przyniesionych do przedszkola i omówionych z rodzicami w domu (np. ilustracje przedstawiające Janusza Korczaka, logo Unicef, rysunki dzieci ilustrujące wybrane prawa dzieci itp.) Omówienie plakatów i podsumowanie zajęć.

- Samooocena.

Jak mi poszło na zajęciach?	
Jakie były dla mnie zadania?	
Czy potrzebowałem/ potrzebowałam pomocy?	
Ile czasu było na wykonanie zadań?	

Barbara Buczkowska-Staniec

Beata Gendek-Barhoumi

nauczyciel-doradca metodyczny

Regionalny Ośrodek Doskonalenia Nauczycieli „WOM” w Częstochowie

INTERDYSCYPLINARNOŚĆ ZAJĘĆ POZALEKCYJNYCH NA PRZYKŁADZIE SZKOLNEGO KOŁA TEATRALNEGO

Teatr nazywany jest sztuką totalną, obejmującą wiele dziedzin, dlatego też szkolne koło teatralne jest doskonałym przykładem ukazania interdyscyplinarności tego typu zajęć pozalekcyjnych. Może stać się okazją do współpracy opiekuna koła teatralnego z nauczycielami in-

nych przedmiotów, sprawia też, że tenże opiekun poszerza swoją wiedzę i kompetencje wraz z przygotowywaniem kolejnych przedstawień. W niniejszym opracowaniu autorka postara się przedstawić korelacje między poszczególnymi przedmiotami szkolnymi a procesem powstawania spektaklu

teatralnego. Podane zostaną też konkretne przykłady spektakli realizowanych przez koło teatralne VII LO im. Mikołaja Kopernika w Częstochowie – Grupę pod wiszącym kotem.

**PROCES POWSTAWANIA
SPEKTAKLU TEATRALNEGO
– KORELACJE PRZEDMIOTOWE**

1. Język polski

Związki teatru szkolnego z nauczaniem języka ojczystego są tradycją edukacji. Teatry szkolne istniały w szkołach osiemnastowiecznych prowadzonych m.in. przez zakon pijarów. Metodyka nauczania odwołuje się także do metody dramy, która umożliwia uczniom emocjonalne podejście do problematyki lekcji.

Zajęcia koła teatralnego służą rozszerzeniu tematyki zagadnień omawianych na lekcjach języka polskiego. Przygotowanie spektaklu na podstawie tekstu literackiego, dramatycznego czy też epickiego lub lirycznego zaadaptowanego na potrzeby teatru, umożliwia uczniom twórczą edukację dotyczącą interpretacji oraz różnych konwencji teatralnych. Istotny jest sam dobór repertuaru, w którym obok dzieł klasycznych można zaproponować uczniom dramaturgię współczesną czy nawet podjąć próby przeniesienia na scenę fabuły dzieł popkultury. Nieprzystające do dzisiejszych czasów wydają mi się spostrzeżenia poczynione przez L. Grzegorka w książce *Poznajemy teatr*, który sugeruje, że opiekun koła teatralnego powinien odrzucić *dyletancką koncepcję powierzania uczniom ról w sztukach pełnospektaklowych*¹.

Ilość lektur proponowanych w podstawie programowej wyklucza możliwość ich dogłębnej analizy, pracy z tekstem, ukazania piękna i doskonałości języka poszczególnych twórców. Praca nad rolą pomaga uczniowi zobaczyć w nieśmiertelnych dziełach literatury nie tylko pomnik geniuszu, ale wartość żywego słowa, uniwersalność poruszanej problematyki. Młodzież potrafi zafascynować się trudnym tekstem i nie szuka w teatrze wyłącznie treści współczesnych i kontrowersyjnych. Dobór repertuaru pozwala też ukształtować w uczniach umiejętność krytycznego czytania i rozpoznania dzieł naprawdę wartościowych.

Próby tekstowe służą wnikliwej interpretacji i analizie tekstu zarówno w aspekcie strukturalnym, jak i hermeneutycznym czy też intertekstualnym. Są też polem do dyskusji nad psychologiczną interpretacją

tekstu, nad uwzględnieniem wielu niuansów i odcieni, nad odejściem od schematycznego ujęcia bohatera, istotne staje się dociekanie motywów postępowania, kreacji psychologicznej postaci. Praca z tekstem pozwala też na przypomnienie kontekstów historycznoliterackich, filozoficznych, artystycznych, kulturowych.

Wybór różnych dzieł pomaga zapoznać uczniów podczas zajęć koła teatralnego z historią konwencji teatralnych, od dramatu antycznego, przez średniowieczny, elżbietański, klasycystyczny, romantyczny, symboliczny, realistyczno-naturalistyczny aż po teatr absurdu i teatr współczesny.

Praca nad spektaklem jest też okazją do wprowadzenia i utrwalenia pojęć teorii literatury takich jak decorum, katharsis, mimesis, intertekstualność, postmodernizm, nurt, konwencja, heksametr, jamb, daktyl, metrum etc. Ważne jest używanie tych pojęć w praktyce, co służy ich zapamiętaniu i swobodnemu stosowaniu przez uczniów.

Niezwykle istotnym aspektem pracy ze scenariuszem jest ćwiczenie dykcji, co wpływa na uwrażliwienie uczniów na popełniane błędy językowe, upodobnienia, zbitki spółgłoskowe, wymowę samogłosek nosowych, dokładność i precyzję wysławiania się, także z uwzględnieniem prawidłowego akcentowania wyrazów.

Scenariusze tworzone na potrzeby teatru amatorskiego ograniczają się do przedstawienia fragmentów tekstu dramatycznego – zazwyczaj jednego wątku lub kompilacji fragmentów tworzących całość fabularną, zatem praca nad scenariuszem jest też okazją do kształcenia umiejętności streszczenia, krytycznej lektury dzieła literackiego.

2. Historia

Poprawna interpretacja tekstu osadzonego w konkretnych realiach historycznych wymaga wyjaśnienia uczniom kontekstu, w jakim rozgrywa się akcja dramatu. Czasami jest to odwołanie do konkretnych wydarzeń politycznych (taki przypadek ma oczywiście miejsce przy przygotowywaniu inscenizacji związanych z polskimi świętami narodowymi np. Świętem Niepodległości czy świętem Konstytucji 3 maja), zazwyczaj kontekst ten dotyczy historii społecznej, obyczajowości, zwyczajów, które odeszły w przeszłość, realiów życia (np. nazwy zawodów, waluty, realia cenowe, rozrywki, modne niegdyś miejsca, książki, piosenki, a nawet przekąski).

Wyjaśnienie kontekstu historycznego konieczne jest też przy opracowywaniu utworów symbolicznych, parabolicznych, w których pierwsze odczytanie tekstu nie zawsze daje uczniom możliwość pełnego zrozumienia przesłania autora. Tak jest chociażby z jednoaktówką S. Mrożka *Na pełnym morzu* osadzonej w klimacie PRL-u czy, szerzej, państwa totalitarnego lub w dramacie E. Ionesco *Szaleństwo we dwoje* uwzględniającym przeżycia ludzkości w czasie II wojny światowej. Oczywiście każdy z utworów jest też uniwersalną parabolą, ale ukazanie ich kontekstu historycznego pomaga w interpretacji tekstu. Wiedza historyczna przydaje się uczniom przy odczytywaniu tekstów klasycznych, bo trudno zrozumieć szekspirowskiego *Makbeta* bez średniowiecznego kontekstu i ukazania tradycji rycerskich, *Juliusza Cezara* bez odwołania do historii starożytnej, *Wieczoru Trzech Króli* czy *Hamleta* bez wiedzy o obyczajowości późnego renesansu, a molierowskiego *Świętoszka* czy *Mieszczanina szlachcicem* bez realiów historycznych siedemnastowiecznej Francji.

Przygotowanie konkretnych inscenizacji czy audycji tematycznych pozwala na poznanie przez uczniów pewnego wycinka historii, np. audycja poświęcona 25. rocznicy powstania NSZZ Solidarność dała możliwość zapoznania się z fragmentami wspomnień stoczniovców, inscenizacja uświetniająca otwarcie nowej hali sportowej przy VII LO była okazją do krótkiej lekcji historii sportu i olimpizmu, a montaż słowno-muzyczny przygotowany na dzień papieski pozwolił na przypomnienie ostatnich 30 lat historii naszego kraju.

Pomocą w tej pracy często służą dobre opracowania historyczne czy też nieocenione słowniki Władysława Kopalińskiego, np. *Słownik mitów i tradycji kultury* czy *Słownik symboli*.

3. Języki obce

Koło teatralne nie tylko na poziomie szkoły ponadgimnazjalnej może pokusić się o zaprezentowanie przedstawienia dramaturgii powszechnej w oryginalnym języku powstania dzieła. Przygotowanie takiego spektaklu wymaga większego nakładu pracy, gdyż obok interpretacji tekstu, zazwyczaj dokonywanej podczas pracy z polską wersją językową, konieczne jest też zwrócenie uwagi na wymowę, akcent. Nie wszyscy uczniowie biorący udział w przedstawieniach są członkami klas profilowanych i dlatego dla

nich wersja w języku obcym jest wysoko postawioną poprzeczką, dzięki której doskonałą swoje umiejętności językowe. Zajęcia takie mają zazwyczaj charakter indywidualnych konsultacji, polegających na czytaniu tekstów poszczególnych ról, zapisie fonetycznym trudniejszych słów, prezentacji wymowy oraz wytłumaczenia ewentualnych niezrozumiałych aspektów dotyczących kultury angielskiej, np. skojarzenia z postacią Falstaffa w komedii *Wesołe kumoszki z Windsoru*. Istotne jest też zwrócenie uwagi uczniów na metrum poezji, np. wiersza charakterystycznego dla poezji Szekspira czy Moliera.

4. Muzyka

W poprzednim rozdziale przypomniano, jak ważnym aspektem każdego spektaklu jest muzyka. Bardzo często już pierwsze takty wykorzystanej w spektaklu linii melodycznej przywołują nastrój i wrażenia, jakie towarzyszyły danemu spektaklowi. Przygotowanie tła muzycznego jest trudnym zadaniem. Można w spektaklu wykorzystać muzykę autorską lub skorzystać z dostępnych legalnie nagrań. Dobrym założeniem jest wykorzystywanie muzyki mało znanej, która nie przywołuje oczywistych skojarzeń, chyba że tak właśnie zakłada wybrana do przedstawienia konwencja (np. spektaklowi *Stracone zachody miłości* towarzyszyły znane przeboje grupy The Beatles, choć innowacją było ciekawe instrumentalne, orkiestrowe wykonanie, przebojem otwierającym przedstawienie *Tiramisu* był natomiast przebój zespołu Yugoton *Malcziki*, który świetnie wprowadzał widza w klimat wielkiej korporacji). Najczęściej inspiracją bywa muzyka filmowa oraz klasyczna, a to pozwala zapoznać uczniów z kolejną dziedziną sztuki, dzięki czemu często przekonują się oni do muzyki poważnej. W spektaklach koła teatralnego VII LO wykorzystano ścieżki dźwiękowe takich filmów jak *Dziecko Rosemary*, *Podwójne życie Weroniki*, *Ostrożnie, pożądanie*, *Awiator* oraz fragmenty takich utworów jak suita *Peer Gynt* E. Griega, fragment opery *Opowieści Hoffmana* Jacquesa Offenbacha, fragment I koncertu fortepianowego b-moll Piotra Czajkowskiego czy I koncertu fortepianowego e-moll Fryderyka Chopina.

Ważną rolę w przedstawieniach odgrywają też umiejętności wokalne uczniów, którzy współpracują z nauczycielem wiedzy o kulturze, a jednocześnie opiekunem szkolnego zespołu wokalnego, zatem korelacja

z edukacją muzyczną przejawia się zarówno w teorii – poznawaniu przez uczniów historii muzyki, jak i w praktycznym jej tworzeniu czy wykonywaniu.

5. Sztuki plastyczne

Wykorzystanie sztuk plastycznych w spektaklu teatralnym dotyczy przede wszystkim tworzenia scenografii i kostiumów, ale także ruchu scenicznego. Szkolne koło teatralne rzadko stwarza możliwość zbudowania dużej scenografii, najczęściej polega na wykorzystaniu dostępnych elementów i posługiwaniu się symbolem. Czasami jednak trzeba zadbać o odpowiednie ułożenie płótna stanowiącego dekorację czy wykonanie napisu. Ważny jest też ogólny zmysł plastyczny, który tworzy sceniczny obrazek. Uczniowie stają się też wrażliwsi na ustawienie na scenie, sposób prezentacji ciała, sposób chodzenia, gest. Podczas prób do przedstawienia teatralnego można również uwrażliwić uczniów na rolę światła w ekspozowaniu określonych fragmentów sceny. Uczniowie uczą się, jaki efekt zostanie uzyskany przy zastosowaniu światła punktowego, światła z kontry, dodanie do reflektora przesłony w odpowiednim kolorze.

Sztuka plastyczna dotyczy też kostiumów i charakterystyki; uczniowie starają się, aby stroje nie były dobrane przypadkowo, ale żeby stanowiły spójną całość. Przy uniwersalnych konwencjach świetnie sprawdza się strój jednolity, czarny lub biały, często stosowany na zasadzie prostego kontrastowego skojarzenia. Przy określonym zamierzeniu interpretacyjnym, np. takim jak przeniesienie akcji dramatu do Paryża, uczniowie mają możliwość wykorzystania wyobraźni w kwestii swobodnych interpretacji stereotypowych skojarzeń z Francją.

6. Technologia informacyjna

Współczesny teatr wykorzystuje również najnowsze osiągnięcia technologiczne. Umiejętności uczniów związane z nimi wykorzystywane są przede wszystkim przy opracowywaniu tekstu, szczególnie przy dwóch wersjach językowych. Dodatkowym zadaniem jest odpowiednie przygotowanie plików dźwiękowych (zarówno wycięcie odpowiedniego fragmentu melodii, jak i nałożenie na niego innych dźwięków, np. dzwonek telefonu jak w spektaklu *Wesołe kumoszki z Windsoru*, odgłosu przejeżdżających pociągów w *Trainspotting* czy stukotu damskich obcasów w inscenizacji *Juliusza Cezara*). Czasami przedstawienie uzupełnione jest

nagraniami głosu aktorów, które funkcjonują jako ścieżka dźwiękowa podczas przedstawienia (*Tiramisu*, *Juliusz Cezar*). Do wszystkich tego typu zadań najczęściej używany jest program Audacity.

W przedstawieniach, a także inscenizacjach uświetniających szkolne uroczystości wykorzystywany jest rzutnik multimedialny i tradycyjne prezentacje wykonane w programie PowerPoint lub krótkie filmy wykonane za pomocą programu MovieMaker (np. inscenizacje uświetniające Dzień pałacu czy święto Konstytucji 3 maja). Interesującym zabiegiem było też wykorzystanie programu Pinnacle do stworzenia blisko godzinnej reportażu o działalności koła.

Truizmem jest stwierdzenie, że współcześni uczniowie świetnie orientują się w najnowszych technologiach, ale dobrym działaniem jest konkretne zadanie, w którym mogą się tą znajomością wykazać.

7. Wychowanie fizyczne

Teatr to także posługiwanie się ciałem i jego świadomość. Wiele ćwiczeń, które składają się na typową rozgrzewkę, to nie tylko ćwiczenia ogólne, służące rozgrzaniu mięśni, ale takie, które pomagają poznać swoje warunki fizyczne, własne ciało, zmysł równowagi, rozwinąć wyobraźnię przestrzenną. Zajęcia ruchowe podczas teatralnych rozgrzewek służą także poznaniu partnerów sceniczych, uczą zaufania do siebie nawzajem, pozwalają też na powstanie wielu pomysłów wykorzystywanych później podczas przedstawienia. Wysiłek fizyczny sprzyja też rozluźnieniu emocjonalnemu, zmęczenie sprawia, że łatwiej jest poznać także swoje wnętrze, zobaczyć, jak zachowuje się nie tylko ciało, ale i umysł w takich momentach, łatwiej wtedy o spontaniczne reakcje, ukazanie uczuć. Ćwiczenia oddechowe, polegające na ćwiczeniu mięśni przepony oraz ćwiczenia emisji głosu, pozwalają na lepsze panowanie nad tym elementem kreacji aktorskiej.

8. Kontekst wychowawczy

Szkolne koło teatralne ma też aspekt pedagogiczny i to w różnych wymiarach. Przede wszystkim sam proces tworzenia wspólnie przez uczniów konkretnego dzieła scenicznego sprzyja powstawaniu określonych więzi, uświadomieniu sobie własnych dobrych i słabszych stron, wzmocnieniu własnej wartości, poznaniu się nawzajem i zaakceptowaniu, a także odpowiedzialności za

wspólną pracę. Jest to nauka dorosłości, prawidłowych postaw społecznych.

Druga kwestia to nauka wrażliwości. Uczniowie mają okazję prezentować swoje przedstawienia dla różnorodnej widowni, także dla osób z dysfunkcjami i to zarówno dla dzieci, jak i osób dorosłych. Jest to więc najlepsza lekcja tolerancji dla wszelkiej inności. Licealiści spotykają się z bardzo różnymi reakcjami takich widzów od głośnych komentarzy po śmiech czy nawet łzy. Największą satysfakcję daje świadomość skupienia uwagi tych widzów przez dwadzieścia minut oraz przekonanie, że pozytywne reakcje są bardzo spontaniczne, a komplementy na pewno szczere. Jest to nieoceniona lekcja integracji.

Kolejny ważny aspekt to wychowanie patriotyczne młodzieży. Przygotowanie inscenizacji poświęconych wydarzeniom czy postaciom ważnym dla Polski jest dla uczniów możliwością, poza zdobyciem wiedzy, emocjonalnego zaangażowania się w narodową historię. Jeżeli licealiści mają tylko szansę w inny sposób niż tradycyjne akademie dotknąć tych wydarzeń, stają się bardzo otwarci na przygotowanie takich spektakli.

Beata Gendek-Barhoumi

Przypisy:

¹ L. Grzegorek, *Poznajemy teatr*, Warszawa 1971.

Bibliografia:

Grzegorek L., *Poznajemy teatr*, Warszawa 1971.

Iwona Kielczykowska

nauczyciel-doradca metodyczny

Regionalny Ośrodek Doskonalenia Nauczycieli „WOM” w Częstochowie

ELEMENTY OCENIANIA KSZTAŁTUJĄCEGO W EDUKACJI WCZESNOSZKOLNEJ – MOC DOBREJ INFORMACJI ZWROTNEJ

*Najważniejszą formą ludzkiej inteligencji
jest umiejętność obserwowania bez oceniania.*

Serena Rust

Edukacja wczesnoszkolna jest najważniejszym etapem w życiu dziecka, ponieważ niesie pierwsze doświadczenia edukacyjne, które budują relację dziecka ze szkołą na długie lata. W myśl zasady, „po pierwsze nie zniechęcić”, ten czas powinien budzić dobre nastawienie, zadowolenie z roli ucznia i częste poczucie satysfakcji z własnych osiągnięć.

Po przekroczeniu szkolnego progu rozpoczyna się kariera edukacyjna, która może się stać etapem pełnym radości, ale może też nieść ze sobą pierwsze porażki, dziecięce smutki, co często prowadzi do zniechęcenia. Powołując się na założenia zawarte w podstawie programowej, najważniejszym zadaniem szkoły jest łagodne wprowadzenie dziecka w świat wiedzy, przygotowanie go do wypełniania obowiązków ucznia, które będą dostosowane do potrzeb i możliwości oraz wdrożenie do samorozwoju.

Priorytetowym celem kształcenia w szkole podstawowej jest dbałość o integralny rozwój biologiczny, poznawczy, emocjonalny, społeczny i moralny ucznia. Przedszkole, później pierwszy etap edukacyjny mają wspierać całościowy rozwój dziecka, którego aktywność powinna być realizowana w oparciu o podmiotowe traktowanie wychowanka, jako osoby odkrywającej swoje możliwości, zdolności, a także potrzebę własnego działania.

Integralną częścią procesu edukacyjnego staje się ocenianie postępów każdego dziecka. Cytując kolejne zapisy zawarte w podstawie programowej, ocenianie ma uwzględniać wszechstronny, indywidualny rozwój ucznia, ma wspierać jego aktywność poznawczą oraz dążenia w realizacji kryteriów zachowania. W związku z tymi założeniami ocenianie powinno odbywać się w sytuacjach naturalnych i czytelnych dla dzieci,

przede wszystkim w zabawie, w ramach której realizuje się zaplanowane zadania edukacyjne. Sam proces edukacyjno-wychowawczy, organizowany na tym etapie, ma mieć formę nauczania zintegrowanego, które oparte jest na potrzebie systematycznego i stałego diagnozowania osiągnięć rozwojowych i edukacyjnych ucznia. Zatem rzetelne ocenianie powinno opierać się na pozyskiwaniu przez nauczyciela informacji na temat dziecka, poznaniu jego sytuacji rodzinnej, potrzeb, możliwości, potencjału, zainteresowań, zasobów, z jakimi przekroczył próg szkolny. Jednym z podstawowych sposobów pozyskiwania informacji powinna być systematycznie prowadzona obserwacja, na bazie której nauczyciel udziela czytelnej i wyczerpującej informacji zwrotnej dziecku i jego rodzicowi.

Jak wynika z zapisów w prawie oświatowym, ocenianie bieżące i semestralne ma charakter opisowy, czyli powinno opierać się na słowie. Ocena opisowa ma mieć funkcję formatywną i motywacyjną. Proces oceniania powinien przyjąć rozwiązania systemowe, co umożliwi dziecku poznanie swoich szans, możliwości oraz ewentualnych ograniczeń. W tych okolicznościach, ocenianie bieżące powinno opierać się na skutecznej komunikacji nauczyciela z uczniem, respektując indywidualne tempo rozwoju każdego dziecka. Uczeń otrzymuje jasną i czytelną informację o swoich osiągnięciach, w formie pisemnej lub ustnej.

Zastąpienie oceny opisowej wyłącznie ustalonym wewnątrzsystemem znaków, symboli i pojedynczych wyrazów nie spełnia założeń oceny postępów edukacyjnych. Wszelkie inne formy nagradzania, czyli znaczki, symbole, mogą być tylko formą nagrody, wzmacniającym sygnałem zakończenia zadania.

Ocena opisowa to ustne lub pisemne poinformowanie o postępach dziecka. Ma ona dostarczyć informacji:

1) Uczniowi:

- o efektach jego szkolnej aktywności oraz wskazówek, jak pokonać napotkane trudności. Poza tym:
- wspierać motywację do dalszego wysiłku,
- być zachętą do samooceny,
- umacniać wiarę we własne możliwości.

2) Rodzicom/opiekunom:

- aby w porę mogli podejmować właściwe działania, na rzecz dalszego rozwoju dziecka.

3) Nauczycielowi:

- na temat poziomu rozwoju ucznia oraz dawać wiedzę, czy przyjęty przez nauczyciela system pracy z uczniem jest efektywny.

Ocenianiu podlegają:

- 1) osiągnięcia edukacyjne ucznia,
- 2) zachowanie ucznia.

Literatura fachowa definiuje następujące rodzaje ocen:

- Ocena wstępna (diagnoza) rozwoju ucznia i jego możliwości – stosowana nie tylko w klasie pierwszej, zapewnia każdemu uczniowi wiedzę na temat jego indywidualnego rozwoju.
- Ocena bieżąca – informuje ucznia o jego postępach i zachowaniu, ma wskazywać osiągnięcia i to, co należy poprawić. W ocenie bieżącej podajemy szczegóły, czyli co dziecko wykonało, co potrafi, ile potrafi, czego nie umie.
- Klasyfikacyjna ocena śródroczna – jest wynikiem półrocznej obserwacji, zawiera zalecenia i wskazówki dla ucznia dotyczące postępów w nauce, także w rozwoju społeczno-emocjonalnym, określa poziom opanowania przez ucznia wiadomości i umiejętności z zakresu podstawy programowej oraz wybranego programu nauczania. Ocena ta jest skierowana do dziecka i jego rodziców w formie pisemnej.
- Klasyfikacyjna ocena roczna – opisowa – podkreśla zmiany w rozwoju dziecka wynikające ze stosowania wskazówek zawartych w ocenie śródrocznej. Ma ona charakter diagnostyczno-informacyjny, aby rodzice po zapoznaniu się z jej treścią mogli jak najlepiej wspomagać dziecko w jego dalszym rozwoju.

W bieżącej ocenie pracy ucznia można stosować komunikaty motywujące do działania:

- 1) Słowne – ustne wyrażenie uznania lub dezaprobaty np. brawo, bardzo ładnie, wspaniale, ładnie, postaraj się, popracuj jeszcze, popraw (konkretnie podajemy, co ma podlegać poprawie).
- 2) Pisemne – w formie krótkiego komentarza do zeszytu uczniowskiego lub pod inną pracą dziecka, który podkreśla poziom pracy, wskazuje mocne i słabe strony.
- 3) Zachowania spontaniczne – połączone z gestem, mimiką i niewerbalnym przekazem informacji oraz akceptacji przez nauczyciela osiągnięć ucznia.

Czyli wszystkie wskazówki dotyczące oceniania postępów ucznia, z rzetelną i jasną w przekazie informacją zwrotną, prowadzą do poznania zasad oceniania kształtującego.

Co robi nauczyciel, który stosuje nauczanie kształtujące?

- Określa cele lekcji i formułuje je w języku zrozumiałym dla ucznia.
- Ustala wraz z uczniami kryteria oceniania, czyli to, co będzie brał pod uwagę przy ocenie pracy dziecka.
- Rozróżnia funkcje oceny sumującej i kształtującej.
- Buduje atmosferę uczenia się, pracując z uczniami i rodzicami.
- Potrafi formułować słowa kluczowe.
- Stosuje efektywną informację zwrotną.
- Wprowadza samoocenę i ocenę koleżeńską.

Nauczyciel przed przystąpieniem do planowania lekcji zastanawia się, po co uczy swoich uczniów właśnie tego materiału, następnie planuje, w jaki sposób to zrobi, by zainteresować proponowaną tematyką. Często zdarza się, że proponowane przez nauczyciela cele lekcji mogą być niezrozumiałe dla odbiorców, zatem musi formułować je tak, aby były jasne, czytelne, przydatne w przełożeniu na sytuacje życiowe. Pod koniec zajęć powinien wraz z uczniami sprawdzić, czy cel został osiągnięty.

Dlatego nauczyciel zanim przystąpi do planowania lekcji zastanawia się:

- Po co chce właśnie tego nauczyć swoich uczniów?
- Do czego przyda im się ta wiedza?
- Jak wykorzystają ją w przyszłości?
- Co będą umieć po tej lekcji?
- Co będą pamiętać z tej lekcji za kilka lat?

Nauczyciel sam powinien być przekonany, że warto się tego uczyć.

Uwaga: Temat to nie jest cel lekcji. Prosty sposób na sprawdzenie, czy cel został osiągnięty jest metoda zdań podsumowujących.

Metoda ta polega na poleceniu uczniom, by dokończyli zdania typu:

- Dziś nauczyłem się...
- Zrozumiałem, że...
- Przypomniałem sobie, że...
- Zaskoczyło mnie, że...
- Osiągnąłem założony cel, gdyż...
- Zdziwiło mnie...
- Rozśmieszyło mnie...
- Zapamiętam...
- Opowiem innym... lub inne.

Uczniowie mogą to zrobić sami lub w parach.

Często nauczyciele zastanawiają się, jak budzić u dzieci samoświadomość i potrzebę samorozwoju? By sprostać temu trudnemu wyzwaniu, dziecko powinno wiedzieć, czego dokładnie ma się nauczyć oraz co będzie podlegało ocenie. Dlatego nauczyciel przed przystąpieniem do pracy ustala, na co będzie zwracał uwagę przy ocenianiu i informuje o tym uczniów, w skrócie NaCoBeZu. W ocenianiu kształtującym chodzi o to, by określić dowody, które pokażą zarówno nauczycielowi, jak i uczniowi, w jakim stopniu cel lekcji został osiągnięty. Mądre kryteria oceniania pomagają uczniom przygotować się do sprawdzianu oraz wykonać pracę tak, aby postawiony przez nauczyciela cel został zrealizowany. Nauczyciel po prezentacji NaCoBeZu konsekwentnie ocenia tylko to, co zapowiedział wcześniej. Dzięki ustaleniu kryteriów zawieramy z uczniem umowę, która określa, co podlega ocenie, która zobowiązuje obie strony. Ważne jest aby kryteria oceniania były jasne i konkretne sformułowane, dlatego często stosuje się skrót myślowy, ocenianie kształtujące jest OK.

Kryteria oceniania mogą być ustalane nie tylko przed lekcją, ale też przed sprawdzianem czy pracą domową.

Uczeń:

- Czuje się bezpiecznie, gdyż wie, że nauczyciel nie zaskoczy go dodatkowym kryterium oceny.
- Stara się zwracać uwagę na to, co nauczyciel będzie oceniał w jego pracy.
- Wie, co powinno się znaleźć w jego pracy.
- Jest zainteresowany późniejszym komentarzem nauczyciela do swojej pracy, gdyż wie, co nauczyciel oceniał.

Nauczyciel:

- Zastanawia się i analizuje sens zadań zadawanych uczniom na sprawdzianie lub jako praca domowa.
- Dostosowuje zadania na sprawdzianie do wcześniej podanych uczniom NaCoBeZu do lekcji.
- W czasie sprawdziania prac uczniowskich skupia się tylko na tym, co zapowiedział.
- Ma mniej skarg uczniów dotyczących oceny prac.

Największą korzyścią, o której warto pamiętać, jest to, że uczniowie otrzymują lepsze oceny, co motywuje ich do dalszej pracy, a nauczycielowi daje dowód, że

zrealizował określone cele. Kryteria oceniania może ustalić sam nauczyciel i podać je uczniom, ale może też określić je wspólnie z uczniami. Tworzenie wraz z uczniami kryteriów oceniania jest dla procesu uczenia się bardzo korzystne, ponieważ kształtuje odpowiedzialność za własne decyzje. Jednocześnie uczniowie mogą się zastanowić, jak się poznaje, że cele zostały osiągnięte. W ocenianiu kształtującym uczeń otrzymuje mniej ocen-stopni, a częściej informację zwrotną od nauczyciela czy kolegi. W założeniach OK ważne jest również formułowanie pytań kluczowych, które mają skłaniać uczniów do myślenia. Takie pytania ukazują uczniom szerszy kontekst omawianego zagadnienia, zachęcają do poszukiwania odpowiedzi i silniej angażują w naukę. Stawiając pytania, należy brać pod uwagę możliwości intelektualne oraz poziom rozwoju uczniów pod względem emocjonalnym i społecznym.

Ma temu służyć między innymi:

- Wydłużenie czasu oczekiwania na odpowiedź ucznia.
- Kierowanie przez nauczyciela pytania do wszystkich uczniów, a nie tylko zgłaszających się.
- Poszukiwanie w parach odpowiedzi na pytanie nauczyciela.
- Niekaranie za błędne odpowiedzi.

Informacja zwrotna to kluczowy składnik oceniania kształtującego.

Nauczyciel zamiast stawiać ocenę sumującą przekazuje uczniowi komentarz do jego pracy.

Dobra informacja zwrotna jest sztuką, ale zawsze powinna zawierać cztery elementy:

- Wyszczególnienie i docenienie dobrych elementów pracy ucznia.
- Odnotowanie tego, co wymaga poprawienia lub dodatkowej pracy ze strony ucznia.
- Wskazówki, w jaki sposób uczeń powinien poprawić tę konkretną pracę.
- Wskazówki, w jakim kierunku uczeń powinien pracować dalej.

Informacja zwrotna musi być ściśle związana z kryteriami oceniania określonymi przed wykonaniem zadania (czyli z NaCo-BeZu). Bardzo dobrą propozycją jest wprowadzenie oceny koleżeńskiej i samooceny uczniowskiej, w ramach której uczniowie na podstawie podanych kryteriów oceniania

wzajemnie recenzują swoje prace, dają sobie wskazówki, jak je poprawić.

Ma to dwojaki sens: z jednej strony dobrze rozumieją kolegę, którego prace sprawdzają, gdyż przed chwilą wykonywali to samo zadanie, a z drugiej strony uczą się od swego kolegi.

Samoocena pozwala uczniom znaleźć odpowiedź na pytania:

- Co już umiem?
- Nad czym muszę jeszcze popracować?
- Co powinienem zmienić w swoim sposobie uczenia się?
- Jakie powinienem przyjąć postanowienie na przyszłość?

Praca z ocenianiem kształtującym pozwala każdemu, nawet najsłabszemu uczniowi, uwierzyć w swoje możliwości, jeśli wykaże się zainteresowaniem, chęciami i staraniami. Dzięki takiej wewnętrznej motywacji łatwiejsze stanie się pokonywanie problemów w dążeniu do sukcesu sztygo na indywidualną miarę, niezależnie od potencjału lub ewentualnych dysfunkcji rozwojowych. Stosowanie oceniania kształtującego zmusza nauczycieli do nieszablonowego myślenia nad formułowaniem kryteriów oraz samej oceny, która ma być rzetelną informacją zwrotną dla ucznia i rodzica. Jest też doskonałym sposobem na indywidualizację nauczania oraz dostosowanie wymagań do potrzeb i możliwości dziecka, ponieważ każdy komentarz kierowany jest konkretnie do danego ucznia, a dzięki temu pozbawiony schematu. Wiara we własne możliwości, znajomość swoich szans i ograniczeń uwolni dziecko od niepotrzebnych obaw czy stresu przed nowymi wyzwaniami. Wyzwoli natomiast naturalną, dziecięcą ciekawość, która pozwoli na poszukiwanie w sobie potencjału, zdolności czy też ukrytego talentu. Ocena kształtująca to nowy sposób oceniania, to nowa filozofia nauczania i uczenia się, dzięki niej dziecko będzie lepiej przygotowane do uczenia się przez całe życie, które zostało wpisane w obowiązki człowieka XXI wieku. Ten sposób oceniania sprawdzi się również w nowej rzeczywistości szkolnej, czyli w realizacji zdalnego nauczania, uczenia się. W tych trudnych, zarówno dla nauczycieli, jak i uczniów okolicznościach, rzetelna, precyzyjna informacja zwrotna staje się wskazówką, drogowskazem do dalszej pracy w warunkach domowych. Rodzi się wówczas przekonanie, że w przypadku pojawiających

się trudności, można zawsze liczyć na mentora, przewodnika, który w mądry sposób pokieruje indywidualnym rozwojem ucznia. Formułując jasną i czytelną dla obu stron informację zwrotną, da wsparcie, motywację, siłę i energię do dalszej pracy. Dlatego warto stosować ocenianie kształtujące, nawet w elementarnym zarysie przyniesie oczekiwane rezultaty, pozwoli na świadome włączenie uczniów w proces edukacyjny, a rodziców ugruntuje w przekonaniu, że ich pociechy prawidłowo wywiązują się z realizacji obowiązku szkolnego.

Iwona Kielczykowska

Bibliografia:

- Ustawa o systemie oświaty z dnia 7 września 1991 r., art. 44 b, stan prawny na dzień 20.03.2020, Dz.U.2019.0.1481.
Podstawa programowa wychowania przedszkolnego i kształcenia ogólnego dla szkoły podstawowej z komentarzem.
Rau K., Chodoń I., *Ocenianie opisowe a rozwój dziecka*, Poznań 1999.
Sterna D., *Ocenianie kształtujące w praktyce*, Centrum Edukacji Obywatelskiej, Warszawa 2008.
Sterna D., *Uczę się uczyć*, Centrum Edukacji Obywatelskiej, Warszawa 2016.

Justyna Milejska-Cień

nauczyciel-doradca metodyczny

Regionalny Ośrodek Doskonalenia Nauczycieli „WOM” w Częstochowie

TECHNOLOGIE INFORMACYJNO-KOMUNIKACYJNE W NAUCZANIU JĘZYKA POLSKIEGO

Głównym zadaniem szkolnej edukacji polonistycznej jest kształcenie u uczniów umiejętności poprawnego mówienia, tworzenia różnych form wypowiedzi ustnych i pisemnych, docierania do informacji i ich krytycznej analizy, rozumienia odbieranych komunikatów i tekstów kultury.

Zdobywanie tych umiejętności może przebiegać w oparciu o metody tradycyjne, z wykorzystaniem książek, przyborów do pisania oraz komunikacji z innymi, ale nie tylko, może ono odbywać się także przy udziale mediów – prasy, radia, telewizji i Internetu.

Dzięki rozwojowi technologii cyfrowej i powszechnej obecności komputerów w szkole i w domu nauczyciele i uczniowie mają łatwy dostęp do zbiorów dzieł literackich, czasopism, druków, rękopisów, fotografii, dzieł sztuki udostępnionych w Internecie. Na przykład Cyfrowa Biblioteka Narodowa (www.polona.pl) zawiera ponad 500 tys. obiektów do wykorzystania online lub pobrania na dysk.

Teksty kultury, materiały dydaktyczne dla nauczycieli, ćwiczenia dla uczniów i sprawdziany wiedzy można znaleźć praktycznie na każdym większym portalu edukacyjnym. Technologia cyfrowa jest użyteczna także

w ćwiczeniu wypowiedzi pisemnych. Ułatwiają je edytory tekstu wyposażone w narzędzia językowe: słowniki oraz moduł sprawdzający pisownię i gramatykę. Proste formatowanie zachęca do tworzenia tekstu w komputerze, a łatwość drukowania i powielania w wielu kopiach oraz przesyłania i współdzielenia materiałów wypracowanych przez uczniów służy wspólnemu uczeniu się. Narzędzia recenzji pozwalają nauczycielom na umieszczanie komentarzy z informacją zwrotną bezpośrednio w pracy uczniów, dzięki czemu mogą oni sprawnie ją poprawić.

Technologie informacyjno-komunikacyjne wkraczają do klasy nie tylko w postaci tablic interaktywnych i laptopów, ale także iPadów i smartfonów wykorzystywanych do szybkiego dostępu do zasobów Internetu i do komunikowania osób uczących się. Nauczyciele języka polskiego coraz częściej przekonują się do wykorzystania tych narzędzi nie tylko w celu poszukiwania źródeł informacji i tekstów kultury.

Wielu polonistów korzysta z portalu www.ninateka.pl. Można tam znaleźć filmy fabularne, nagrane przedstawienia teatralne i operowe, filmy dokumentalne na temat

literatury i sztuki, filmy biograficzne, teksty publicystyczne i inne zasoby przydatne w nauczaniu języka polskiego i przygotowywaniu uczniów do obcowania z kulturą.

Zasoby internetowe oraz różnego rodzaju programy stwarzają szereg możliwości do wykorzystania w pracy z uczniami. Oto niektóre z nich:

Praca z multibookiem

Multibook to elektroniczna wersja podręcznika przeznaczona do wyświetlania na ekranie lub tablicy interaktywnej wzbogacona o elementy multimedialne, czasem także o ćwiczenia interaktywne. Możemy go pobrać z zasobów edukacyjnych wielu wydawnictw oświatowych, a następnie zainstalować na komputerze w klasopracowni. Korzystanie z multibooka pozwala na sprawne wykorzystywanie zasobów internetowych, w tym multimediiów. Większość tematów jest opatrzona audio nagraniami utworów literackich oraz krótkimi filmami video wyjaśniającymi poszczególne zagadnienia. Znajdują się tam również definicje nowopoznanych słów, ciekawostki oraz ćwiczenia interaktywne.

Zgromadzenie w jednym miejscu słowa, obrazu i dźwięku wzbogaca wyobraźnię uczniów i ułatwia zapamiętywanie nowych treści.

Plakat multimedialny wykonany w aplikacji Glogster

Jedną z możliwości wykorzystania zasobów multimedialnych i zgromadzenia ich w jednym miejscu jest stworzenie plakatu multimedialnego w aplikacji Glogster. Pozwala to na połączenie różnych form przekazu: muzyki, obrazu i tekstu w jednym miejscu. W ten sposób ukazujemy uczniom wieloaspektowość omawianego tematu, przedstawiamy w ciekawy sposób liczne konteksty, co sprzyja zrozumieniu nowych treści.

Dyktanda.net

W nauczaniu ortografii bardzo pomocne i efektywne są elektroniczne dyktanda online. Pozwalają one na utrwalanie zasad ortograficznych z wykorzystaniem Internetu.

Mogą być wykorzystywane podczas zajęć lekcyjnych oraz zadań domowych. Wybór poprawnie zapisanej formy wyrazu i możliwość sprawdzenia jej przez uczniów ułatwia zapamiętywanie zasad pisowni.

Platforma Storybird i Story jumper

Kształcenie umiejętności pisania oraz rozwijanie kompetencji czytelniczych uczniów

umożliwia wykorzystanie platformy Storybird i Storyjumper.

Są to darmowe platformy, na których można tworzyć elektroniczne książki, bajki czy ilustrowane opowieści. Układając swoją opowieść, uczniowie mają do dyspozycji ogromną bazę ilustracji profesjonalnych ilustratorów i grafików. Książeczki w języku polskim są dostępne na prywatnych kontaktach. Jest to proste, kreatywne narzędzie dla wszystkich, którzy kochają książki i czytanie.

Zaletą aplikacji jest baza profesjonalnych ilustracji, które w prosty sposób można zamienić w przepiękne historie. Możliwości wykorzystania tych platform są ogromne – wszystko zależy od wyobraźni uczniów. Dzięki zastosowaniu programu Storybird wzrasta motywacja wewnętrzna uczniów, gdyż mogą się poczuć jak prawdziwi autorzy. Ich opowiadanie ma atrakcyjną wizualnie formę. Prace można udostępniać na portalu, co jest ważne zwłaszcza dla uczniów, którzy na co dzień nie mają okazji do prezentowania swoich wytworów. Możliwość zamieszczania komentarzy i otrzymywania ich od kolegów i nauczyciela jest dodatkowym walorem edukacyjnym oraz pozytywnie wpływa na emocje młodego twórcy.

Za pomocą zaktualizowanych narzędzi administracyjnych nauczyciel może łatwo zarządzać swoimi klasami, przypisywać projekty i lekcje, a nawet zadania domowe.

Jest to doskonałe narzędzie do pracy zdalnej.

Quizizz

Quizizz jest platformą internetową dającą możliwość tworzenia własnych quizów oraz korzystania z już istniejących. Quizy można przeprowadzić podczas lekcji bądź zadawać uczniom w ramach samodzielnego przygotowywania ich do zajęć. Aby przeprowadzić quiz, wystarczy udostępnić uczniom link. Dużą zaletą Quizizz jest to, że może on być rozwiązany równocześnie przez każdego ucznia indywidualnie na każdym urządzeniu elektronicznym mającym dostęp do Internetu. Quizy mogą być narzędziem do wprowadzania nowych tematów bądź też sposobem na sprawdzenie wiedzy już zdobytej przez uczniów.

Aby stworzyć swój quiz on-line, najpierw należy wejść na stronę główną platformy <https://quizizz.com>.

Po wejściu do aplikacji można skorzystać z wyszukiwarki gotowych quizów. W ten

sposób mamy do dyspozycji gotowe zasoby udostępnione przez innych użytkowników. Można również tworzyć własne kolekcje, organizując swoje testy np. ze względu na tematykę czy dodając znalezione zasoby.

Tworząc swój quiz, sami decydujemy o tym, w jaki sposób wyglądają pytania, jak również o tym, ile czasu na odpowiedź mają użytkownicy. Do pytania możemy dodawać podpowiedź, którą może być np. zdjęcie.

W gotowy quiz można zagrać samemu, grupowo, indywidualnie lub zadać jako zadanie domowe każdemu z uczniów.

Po rozwiązaniu quizu nauczyciel (twórca) ma dostęp do indywidualnych wyników każdego ucznia (w zakładce RAPORTY). Dane te można pobrać w formie tabelki otwieranej w Exelu. Informacje jakie będą dla nas widoczne, to: ile osób brało udział w quizie, jaka była poprawność odpowiedzi, który uczeń które zadanie rozwiązał dobrze, a które źle. Na podstawie tych wyników można wystawić uczniowi ocenę zgodnie z kryteriami obowiązującymi na danym przedmiocie.

Jeśli quiz ma nam posłużyć za test wiedzy, przydatna jest także możliwość losowego doboru pytań. Wówczas kolejność wyświetlanych pytań u każdego uczestnika jest inna, a szansa współpracy maleje.

Wykorzystanie platformy internetowej Quizizz jest doskonałą formą oceniania postępów uczniów i bardzo dobrze sprawdza się w nauczaniu zdalnym.

Wykorzystanie technologii informacyjno-komunikacyjnych ma zatem wiele korzyści. Po pierwsze, daje uczącym się możliwość aktywnego uczestniczenia w procesie edukacji. Uczeń przestaje być biernym odbiorcą przekazywanej przez nauczyciela wiedzy. Nauczyciel nie jest już jedynym źródłem informacji, jego rola sprowadza się teraz do monitorowania postępów uczniów. Po drugie, zastosowanie tych technologii daje uczniom możliwość aktywnego myślenia, dokonywania wyborów i efektywniejszego spędzenia czasu niż na typowej lekcji prowadzonej przez nauczyciela. Ponadto, gdy TIK jest używana jako narzędzie do wspierania uczniów w wykonaniu konkretnych zadań, są oni w stanie samodzielnie zdefiniować swoje cele, podejmować decyzje i oceniać własne postępy.

KONSPEKT LEKCJI JĘZYKA POLSKIEGO Z WYKORZYSTANIEM TECHNOLOGII INFORMACYJNO-KOMUNIKACYJNYCH

Rodzaj zajęć: język polski

Klasa: V

Temat lekcji:

Z wizytą na Olimpie – poznajemy greckich bogów.

Cele lekcji – uczeń:

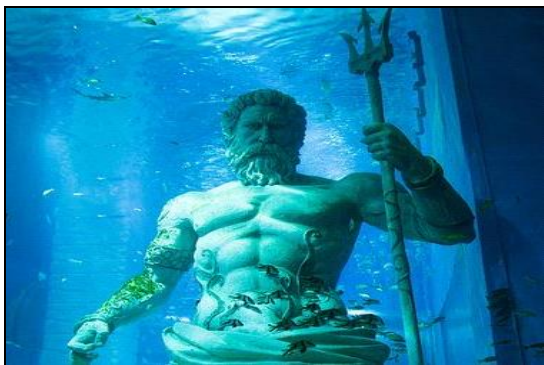
- potrafi płynnie przeczytać tekst,
- bierze udział w dyskusji na temat filmów, gier komputerowych oraz dzieł sztuki inspirowanych mitologią,
- korzysta ze Słownika mitów i tradycji kultury,
- potrafi wyszukać informacje na temat greckich bogów,
- potrafi wnioskować na podstawie tekstu,
- potrafi wypowiedzieć się na temat intrygujących bogów,
- potrafi korzystać z tablicy multimedialnej.

Przebieg lekcji:

- Zapoznanie się z infografiką „Ci nieznośni bogowie olimpijscy” – Multibook. Nauczyciel prosi uczniów, aby po dokładnym zapoznaniu się z infografiką sporządzili w parach na dużym arkuszu papieru alfabetyczną listę przedstawionych postaci i obok każdej z nich narysowali charakterystyczny dla niej symbol. Następnie kilka chętnych par przedstawia swoje prace.
- Wyszukanie informacji na temat greckich bóstw – dziedzin, którymi się zajmowali, oraz łączących ich relacji. Wyjaśnienie znaczenia atrybutów przypisanych do bogów. Po obejrzeniu infografiki i przeczytaniu zamieszczonych na niej tekstów uczniowie korzystają ze Słownika mitów i tradycji kultury Władysława Kopalińskiego oraz z Mitologii Jana Parandowskiego i uzupełniają informacje na temat poszczególnych bóstw.

Nauczyciel przygotowuje nagrania dźwięków nawiązujących do bohaterów mitologicznych, np. grzmot – Zeus, syk węża – Meduza, szum morskich fal – Posejdon, odgłosy wydawane przez byka – Minotaur, szczekanie psa – Cerber, rżenie konia – Pegaz. Uczestnicy zajęć po wysłuchaniu nagrań odtworzonych na tablicy multimedialnej wskazują postacie, z którymi kojarzą im się poszczególne odgłosy.

- Wskazanie podobieństw i różnic między bogami a ludźmi.
- Przedstawienie przez uczestników zajęć znanych im filmów i gier komputerowych, w których pojawiły się postacie rodem z mitologii. Uczniowie wyrażają opinie na temat tych wytworów kultury. Zastanawiają się także, z czego może współcześnie wynikać zainteresowanie mitologią. Ochotnicy formułują wnioski.
- Aktywne zakończenie- Quiz mitologiczny „Jak dobrze znasz greckich bogów?” <https://quizizz.com/admin/quiz/5e962c2be12665001cfde924/startV4>
- Zadanie pracy domowej: Wykorzystując poniższą ilustrację, stwórz w programie Storybird opowiadanie twórcze.

Materiały i środki dydaktyczne:

- Podręcznik „Nowe! Słowa na start 5”
- Multibook „Nowe! Słowa na start 5”
- Nagrania dźwięków nawiązujących do bohaterów mitologicznych
- Tablica multimedialna
- Platforma internetowa Quizizz
- Platforma internetowa Storybird
- Ilustracja Posejdona
<https://pixabay.com/pl/images/search/mitologii%20greckiej/>

Justyna Milejska-Cień

Bibliografia:

Ostrowska M., Sterna D., *Technologie informacyjno-komunikacyjne na lekcjach*, Centrum Edukacji Obywatelskiej, Warszawa 2015.
Danieluk M., *TIK w pigułce. Narzędziownik nauczyciela*, Centrum Rozwoju Edukacji, Poznań 2019.

Netografia:

<https://quizizz.com/admin>, [dostęp 10.02.2020].
<https://www.glob.org.pl/quizziz/>, [dostęp 10.02.2020].
<https://storybird.com/>, [dostęp 10.02.2020].
<https://www.storyjumper.com/library/my>, [dostęp 10.02.2020].
<https://www.dyktanda.net/>, [dostęp 10.02.2020].
<https://edu.glogster.com/dashboard#>, [dostęp 10.02.2020].

Olga Płaskowska-Grondys

nauczyciel-doradca metodyczny

Regionalny Ośrodek Doskonalenia Nauczycieli „WOM” w Częstochowie

INNOWACJA PEDAGOGICZNA NA ZAJĘCIACH Z CHEMII W SZKOLE PODSTAWOWEJ

Jest tylko jeden sposób nauki. Poprzez działanie.
Paulo Coelho

Od 1 września 2017 roku zmieniły się przepisy prawne dotyczące działalności innowacyjnej szkoły i placówki. W stosunku do obecnego stanu prawnego zmiany polegają na:

- zniesieniu konieczności zgłaszania innowacji pedagogicznej kuratorowi oświaty i organowi prowadzącemu,
- zniesieniu wymagań formalnych warunkujących rozpoczęcie działalności innowacyjnej.

W praktyce oznacza to, że szkoła może samodzielnie podejmować decyzje, jakie innowacje będzie prowadziła, realizowała, dokumentowała itp.

Zgodnie z definicją, innowacja pedagogiczna to każde nowatorskie rozwiązanie programowe, organizacyjne lub metodyczne, mające na celu poprawę jakości pracy szkoły. Podstawowym wymogiem stawianym innowacjom jest potwierdzenie, że gwarantują one realizację zadań szkoły określonych

w prawie oświatowym, w szczególności w podstawie programowej.

Innowacja powinna mieć jasno określony oczekiwany efekt (cel), jaki można dzięki niej uzyskać oraz prowadzić do korzystnej zmiany. Nie ma jednoznacznej odpowiedzi na pytanie, które działania są innowacyjne. To samo działanie w jednej szkole będzie innowacją a w innej jedynie zmianą. Działanie innowacyjne powinno zawierać przemyślany harmonogram działań oraz przewidziane zasoby ludzkie i środki finansowe. Powinna również, w ramach kontroli, zawierać określony sposób ewaluacji.

Innowacje pedagogiczne można podzielić na: programowe, metodyczne, organizacyjne lub mieszane, np. organizacyjno-metodyczne. Wynika z tego, że mogą one dotyczyć, np. metod nauczania, programów, oceniania uczniów, oceny jakości pracy szkoły, rozwiązywania problemów wychowawczych, sposobu organizowania klasy czy lekcji. Określenia rodzaju innowacji powinien dokonać jej autor (autorzy).

Jeśli mamy pomysł na innowację warto porozmawiać z dyrektorem, przedstawić mu swoje argumenty, dlaczego warto ją wprowadzić w życie, zaproponować sposoby realizacji. Dyrektorzy szkół i placówek są otwarci na wprowadzanie innowacji i zapewne otrzymamy od nich akceptację. Kolejnym krokiem będzie przygotowanie i opracowanie odpowiedniej dokumentacji.

- Po pierwsze musi się tu znaleźć opis innowacji obejmujący temat, zakres i czas realizacji, jej cele, metody pracy, zastosowane środki dydaktyczne, tematykę, przewidywane efekty oraz sposoby ewaluacji.
- Następnie musimy zwrócić się do dyrektora z prośbą o umożliwienie zgłoszenia innowacji pedagogicznej podczas posiedzenia rady pedagogicznej. Dyrektor zwołuje radę pedagogiczną, podczas której przedstawiamy nasz projekt innowacji. Po pozytywnym zaopiniowaniu przez radę pedagogiczną możemy innowację wdrażać w życie.
- Po zakończeniu działań innowacyjnych przeprowadzamy ewaluację i sporządzamy krótkie podsumowanie na piśmie, które przedstawiamy dyrektorowi szkoły.

Przedstawione przeze mnie kolejne kroki postępowania są przykładowe, gdyż w każdej szkole istnieją zapewne szczegółowe procedury określające sposób i rodzaj skła-

dania dokumentacji dotyczącej innowacji pedagogicznych.

Celem nauczania chemii jest nie tylko zapoznanie uczniów z podstawami tej nauki jako nauki przyrodniczej, ale również pokazanie jej związków z innymi dziedzinami naszego życia – środowiska naturalnego czy zdrowia. Stąd wziął się mój pomysł na innowację pedagogiczną „Czy wiesz, co jesz – związki chemiczne w żywności”. Postanowiłam przeprowadzić ją dla uczniów klasy VII, aby urozmaicić omawiane podczas lekcji teoretyczne treści programowe z działu „Atom i cząsteczka” oraz „Łączenie się atomów. Równania reakcji chemicznych”. Poprzez zastosowanie metody eksperymentu (doświadczenia) oraz obserwacji chciałam „zarazić” uczniów chęcią zdobywania wiedzy chemicznej. Podczas wykonywania doświadczeń uczniowie poznają nowoczesne metody badawcze oraz techniki eksponowania wyników badań. Wraz z poznawaniem otaczającej ich rzeczywistości i uczestniczeniem w jej kształtowaniu mogą poznawać również samych siebie, rozwijać swoje zdolności, zainteresowania, motywy, postawy. Dobierając rodzaj treści innowacji, zwracałam uwagę, aby pozwalały one łączyć wiedzę doświadczalną z wiedzą teoretyczną. Umożliwia to proces aktywizowania uczniów, sprawiając równocześnie, że zajęcia mogą być prowadzone w sposób atrakcyjny i ciekawy. Kierowałam się treścią podstawy programowej kształcenia ogólnego w szkole podstawowej, gdzie bardzo wyraźnie zaznaczono, że chemia „jest przedmiotem eksperymentalnym, duży nacisk położony jest na umiejętności związane z projektowaniem i przeprowadzaniem doświadczeń chemicznych. Interpretacja wyników doświadczenia i formułowanie wniosków na podstawie przeprowadzonych obserwacji ma służyć wykorzystaniu zdobytej wiedzy do identyfikowania i rozwiązywania problemów”.

Zgodnie z założeniami innowację rozpoczęłam w marcu. Niestety spotkałam się z uczniami tylko dwukrotnie, przeprowadzając zajęcia organizacyjne oraz jedno zajęcia tematyczne. 14 marca, ze względu na ogłoszony stan epidemii, zapadła decyzja o zawieszeniu zajęć w szkole a następnie o prowadzeniu zajęć zdalnych. Postanowiłam zawiesić realizację innowacji i kontynuować ją w następnym roku szkolnym w klasie VIII – z tą samą grupą uczniów.

Poniżej przedstawiam opis innowacji „Czy wiesz, co jesz – związki chemiczne

w żywności” – może stanie się ona inspiracją dla nauczycieli chemii (i nie tylko), którzy mają nieprzeciętne pomysły, wielką inwencję twórczą i kreatywność.

INNOWACJA PEDAGOGICZNA „CZY WIESZ, CO JESZ – ZWIĄZKI CHEMICZNE W ŻYWNOSCI”

ZAKRES INNOWACJI:

Innowacja adresowana jest dla chętnych uczniów klasy VII.

CZAS REALIZACJI:

1.03.2020 r. – 31.05.2020 r.

Zajęcia odbywać się będą w małej grupie w ramach zajęć świetlicowych we wtorki w godz. 12⁴⁵–13³⁰.

Zaplanowane są dwa wyjazdy: do Kłobucka – udział w zajęciach „Chemia w kuchni” w Zespole Szkół w Kłobucku oraz do zakładu przetwórstwa żywności – poznanie linii technologicznych i laboratorium.

CELE INNOWACJI:

Cel ogólny:

Poznanie podstawowych składników żywności niezbędnych do funkcjonowania organizmu oraz szkodliwych dodatków mających negatywny wpływ na zdrowie człowieka.

Cele operacyjne:

Uczeń wie:

- jakie pierwiastki podstawowe występują w organizmie człowieka,
- jakie są podstawowe składniki żywności,
- co to są makro- i mikroelementy,
- jakie środki konserwujące stosuje się w gospodarstwie domowym,
- jak należy rozumieć określenia: zdrowa żywność i zdrowe żywienie,
- jakie dodatki do żywności stosuje się w przemyśle spożywczym i jaki jest ich wpływ na organizm.

Uczeń potrafi:

- podać nazwy artykułów spożywczych zawierających podstawowe pierwiastki,
- podać niektóre objawy niedoboru podstawowych pierwiastków,
- określić rolę poszczególnych składników żywności w organizmie człowieka,
- podać przykłady produktów spożywczych zawierających dany składnik,
- wyjaśnić, w jakim celu dodaje się do produktów spożywczych środki oznaczone symbolem „E”,

- zaproponować sposoby identyfikacji składników żywności,
- zaplanować i przeprowadzić doświadczenia chemiczne pozwalające rozpoznać składniki pożywienia,
- objaśnić zasady prawidłowego żywienia.

UMIEJĘTNOŚCI KSZTAŁCONE

W TRAKCIE REALIZACJI INNOWACJI:

- planowania, organizowania i oceniania własnej pracy,
- skutecznego porozumiewania się w różnych sytuacjach,
- efektywnej pracy w grupie,
- podejmowania grupowych decyzji,
- poszukiwania, porządkowania i wykorzystywania informacji z różnych źródeł,
- rozwijanie własnych zainteresowań.

METODY:

Projekt, praca w grupach, eksperyment chemiczny, obserwacja, wycieczka.

ŚRODKI DYDAKTYCZNE:

Podręcznik, e-podręcznik, komputery, tablety, odczynniki chemiczne, sprzęt laboratoryjny, instrukcje do doświadczeń, próbki produktów spożywczych, etykiety z opakowań różnych produktów spożywczych, książki kucharskie.

TEMATY SPOTKAŃ:

1. Jakie pierwiastki muszą znajdować się w pożywieniu człowieka, aby mógł prawidłowo funkcjonować?

- Poznanie podstawowych pierwiastków występujących w organizmie człowieka.
- Co to są makro- i mikroelementy?
- Wyszukiwanie artykułów spożywczych zawierających podstawowe pierwiastki.
- Skutki niedoboru pierwiastków w organizmie i choroby przez to wywołane.

2. Woda

- Woda jako powszechny związek występujący w przyrodzie.
- Funkcje wody.
- Zawartość wody w spożywanej żywności.
- Dienne zapotrzebowanie organizmu człowieka na wodę (zależne od różnych kryteriów).
- Ciekawostki o wodzie.

3. Tłuszcze

- Co to są tłuszcze i jaki jest ich skład pierwiastkowy?
- Jak otrzymujemy tłuszcze?
- Jakie są rodzaje tłuszczów?

- W czym rozpuszczają się tłuszcze?
- W jaki sposób odróżnić tłuszcz roślinny od zwierzęcego?
- Po co i jak utwardza się tłuszcze?
- Masło czy margaryna?
- Czy można tłuszcz przerobić na mydło?

4. Cukry

- Co to są cukry i jaki jest ich skład pierwiastkowy?
- Jak możemy podzielić cukry?
- Jak powstają cukry proste?
- Jakie właściwości mają: glukoza, sacharoza, skrobia, celuloza?
- Cukier czy miód – co wybrać?
- Jakie zastosowanie mają cukry?
- Jak doświadczalnie wykryć obecność glukozy, a jak skrobi?
- Jaka rolę odgrywają cukry w organizmie?
- Dlaczego po zjedzeniu słodczy czujemy się silniejsi?

5. Białka

- Co to są białka i jaki jest ich skład pierwiastkowy?
- Jak możemy podzielić białka?
- Jak doświadczalnie wykryć białko?
- Jakie czynniki powodują ścinanie się białka?
- Dlaczego organizmowi ludzkiemu należy dostarczać białko w gotowej postaci?
- Dlaczego nadużywanie alkoholu jest szkodliwe?
- Jaka rolę odgrywają białka w organizmie człowieka?

6. Witaminy i sole mineralne

- Jaka rolę odgrywają witaminy w prawidłowym funkcjonowaniu organizmu?
- Jak można podzielić witaminy?
- Jak dostarczyć witaminy organizmowi?
- Jakie mogą być skutki niedoboru witamin?
- Czy witaminy mogą zaszkodzić?
- Jakie znaczenie ma dodanie oliwy do surówki?
- Jakie składniki mineralne są niezbędne do prawidłowego funkcjonowania organizmu?

7. Dodatki do żywności. Co oznacza tajemnicze „E”?

- Jakie środki konserwujące stosuje się w gospodarstwie domowym?
- W jakim celu dodaje się środki oznaczone symbolem „E” do produktów spożywczych?
- Chemiczne dodatki do żywności (barwniki, przeciwutleniacze, zagęszczacze, emulgatory).

- Jakie niebezpieczne dla zdrowia składniki dodawane są do żywności?

8. Udział w zajęciach „Chemia w kuchni” w Zespole Szkół w Kłobucku.

9. Wyjazd do zakładu produkującego żywność – poznanie linii technologicznych i laboratorium.

10. Planujemy posiłki

- Zdrowa żywność i zdrowe żywienie.
- Zasady prawidłowego żywienia.
- Jak prawidłowo zaplanować jadłospis uwzględniający zasady prawidłowego żywienia?

PRZEWIDYWANE EFEKTY:

Dla uczniów:

- rozwinięcie pasji do nauki,
- zainspirowanie do poszukiwania,
- rozwinięcie kreatywności,
- wykształcenie osobowości,
- zdobycie umiejętności praktycznego wykorzystania wiedzy,
- uczestniczenie w nowej formie zajęć,
- zdobycie umiejętności wykorzystywania różnych źródeł wiedzy,
- zdobycie umiejętności wykonywania doświadczeń, posługiwania się szkłem i sprzętem laboratoryjnym,
- zdobycie umiejętności projektowania doświadczeń, testowania hipotez, formułowania pytań wniosków,
- zdobycie umiejętności dokumentowania wyników obserwacji, prezentowania wyników własnej pracy, dzielenia się zdobytą wiedzą,
- zastosowanie zasad bezpieczeństwa w warunkach laboratoryjnych,
- wykreowanie poczucia odpowiedzialności za nasze zdrowie.

Dla szkoły:

- wzrost jakości pracy szkoły,
- zwiększenie atrakcyjności zajęć,
- stworzenie lepszych warunków rozwoju ucznia,
- wykształcenie u uczniów umiejętności poszukiwania, kreatywności oraz troski o zdrowie własne i społeczeństwa.

Dla nauczyciela:

- wzrost motywacji do pracy,
- rozwój własnego warsztatu pracy,
- satysfakcja z osiągnięć uczniów a także własnego rozwoju,
- wskazanie uczniom drogi zdobywania wiedzy.

EWALUACJA:

Ewaluacja innowacji ma za zadanie sprawdzenie, czy realizacja programu innowacji przebiegła zgodnie z założeniami oraz czy uzyskano przewidywane efekty. Narzędziami ewaluacji innowacji będą:

- Umiejętność wykonywania doświadczeń (bieżąca obserwacja uczniów).
- Umiejętność opracowania i zanalizowania wyników (bieżąca obserwacja uczniów).
- Ankieta przeprowadzona wśród uczestników innowacji.

Analiza wyników ankiet a także osiągnięć uczniów pozwoli ocenić, w jakim stopniu zostały zrealizowane zamierzone cele innowacji. Całościowe wyniki zostaną opracowane w sprawozdaniu z realizacji innowacji.

Olga Płaskowska-Grondys

Bibliografia:

Innowacja pedagogiczna w szkole, Justyna Mak.
Innowacja w praktyce szkolnej, Stefania Misia-
 rek, wicedyrektor ODN w Poznaniu.
Innowacja pedagogiczna – zsp.laszczo, opracowanie: Anna Kowalewska.

Katarzyna Pochwat

nauczyciel-doradca metodyczny

Regionalny Ośrodek Doskonalenia Nauczycieli „WOM” w Częstochowie

CO W TRAWIE PISZCZY?

ESCAPE ROOM O NIEMCZECH

SCENARIUSZ LEKCJI JĘZYKA NIEMIECKIEGO

CELE:

- poznanie wybranych faktów o Niemczech,
- umiejętność kodowania.

POMOCE DYDAKTYCZNE:

- karty ze wszystkimi zagadkami, wydrukowane w takiej liczbie, ile planujemy grup,
- karta pracy dla każdego ucznia (lub zeszyt przedmiotowy na notatki),
- karty z kodami rozwieszone w różnych miejscach,
- muzyka detektywistyczna w tle.

Wprowadzenie do lekcji – nauczyciel objaśnia uczniom, na czym polega escape room, przedstawia kody, omawia fabułę i cel lekcji, zwraca uwagę na istotę informacji wprowadzających do każdej zagadki i zachęca do zapamiętania jak najwięcej wiadomości. Uczestnicy zabawy mogą rozwiązywać zadania w dowolnej kolejności, nie zapominając o uzupełnianiu kart pracy z hasłami i wiadomościami.

KARTA PRACY UCZNIA/DRUŻYNY

Odkodowane słowa lub zdania	
Zagadka 1	
Zagadka 2	
Zagadka 3	
Zagadka 4	
Zagadka 5	

KARTA PRACY UCZNIA/DRUŻYNY

Niemcy. Co w trawie piszczy?

Napisz kilka informacji o tym, czego dowiedziałeś się z każdej zagadki.

- Zagadka 1
 Zagadka 2
 Zagadka 3
 Zagadka 4
 Zagadka 5

Zagadka 1

Das Rätsel – zagadka

Tekst wprowadzający:

Niemieckie autostrady to jedno z nielicznych miejsc na świecie bez ogólnego ograniczenia prędkości. Całkowity brak ograniczeń prędkości dotyczy obecnie ponad 70% niemieckich autostrad. Tam, gdzie wprowadzone zostały trwale lub czasowo obowiązujące zakazy, limity wynoszą najczęściej 120 km/h lub 100 km/h. W istocie w Unii Europejskiej Niemcy są jedynym takim krajem. Wszędzie indziej limity obowiązują. Partia Zieloni i duża liczba Niemców są za wprowadzeniem ograniczenia prędkości, aby chronić środowisko i zachodzące zmiany klimatyczne, jednak rząd nadal nie nakłada takich nakazów. Niechęć do zaostrożenia przepisów w tej kwestii można tłumaczyć tym, że branża samochodowa w Niemczech jest tak ogromna i silna, że mogłoby to spowodować jej zachwianie, ponieważ niemieckie fabryki samochodów wypuszczają na drogi coraz szybsze auta.

Pytanie:

Jaka marka samochodu sprzedaje się najlepiej na świecie?

Odpowiedź zakodowana w rebusie.

Cd-c+

Asien-ien

Eis-e+t

Tv-t+o+

Lkw w=s

Wal l=g+en

Zagadka 2

Das Rätsel – zagadka

Tekst wprowadzający:

W 1924 roku dwóch braci Adolf i Rudolf Dassler rozpoczęli produkcję butów jako Gebrüder Dassler (bracia dassler) w swoim rodzinnym miasteczku Herzogenaurach w Niemczech. Podczas letniej olimpiady w 1936 roku zarówno Niemcy jak i Amerykanie korzystali z ich obuwia. Jesse Owens – czarnoskóry amerykański lekkoatleta w butach Dasslerów zdobył cztery złote medale, co przyczyniło się do sukcesu firmy. Gdy Hitler doszedł do władzy w 1933 roku, bracia wstąpili do Partii Nazistowskiej, a ich buty pojawiły się na nogach żołnierzy Wehrmachtu.

Wszystko zmieniło się wraz z wybuchem II wojny światowej. Rudolf dostał powołanie do wojska i walczył na terenie Polski, podczas gry Adolf został w rodzinnym mieście i produkował buty dla żołnierzy. Rudolf nie był zadowolony z tej sytuacji i po części obwiniał za nią brata.

Niedługo po wojnie, w 1947 roku drogi braci rozeszły się. Mocno skłóceni założyli oddzielne firmy. W tym czasie całe miasto Herzogenaurach było podzielone ze względu na sympatię do jednej lub drugiej firmy. Rozpoczął się konflikt, który nigdy nie został zażegnany. Obaj bracia zmarli w latach 70. XX wieku i zostali pochowani na tym samym cmentarzu. Jednak tak daleko od siebie, jak było to możliwe.

Pytanie:

Jak nazywają się dwie najbardziej znane na świecie marki sportowe utworzone przez braci Dassler?

Odpowiedź zakodowana szyfrem masońskim.

Zagadka 3

Das Rätsel – zagadka

Tekst wprowadzający:

W Niemczech znajduje się największy park rozrywki, drugi w 2018 roku pod względem liczby odwiedzających w Europie (pierwsze miejsce zajmuje Disneyland Paris) i 21. na świecie.

Na 95 hektarach znajduje się 18 krain tematycznych, w większości związanych z europejskimi krajami i regionami. Są to między innymi Niemcy, Anglia, Francja, Grecja, Holandia, Włochy, Austria, Portugalia, Rosja, Szwajcaria, Region Skandynawii, Zaczarowany Las, Hiszpania, Irlandia, Baśniowy Las Braci Grimm i Islandia.

W parku jest aż 13 rollercoasterów, 9 typowo wodnych przejażdżek, a także wiele innych ekscytujących atrakcji – w tym mnóstwo pokazów.

Miejsce to jest także wielkim ośrodkiem rekreacyjno-wypoczynkowym. Na jego terenie zlokalizowane są: sześć hoteli, wioska tipi, a także kemping. Największy z hoteli – Colosseo, to na nowo odtworzone rzymskie koloseum. Najnowszy hotel – Krønåsår – The Museum-Hotel, oferuje pokoje do złudzenia przypominające bogate muzeum-bibliotekę.

Pytanie:

Jak nazywa się ten park i gdzie leży?

Odpowiedź jest zaszyfrowana kodem harcerskim.

EDY DLYPOGOGYI UKDAT KN YLST

Zagadka 4

Das Rätsel – zagadka

Tekst wprowadzający:

Niemcy do XIX wieku były krajem składającym się z kilku pojedynczych państw (Kleinststaaten). W każdym z tych krajów rozwinęły się własne legendy i tradycje (die Traditionen). Ludzie w swoich wspólnotach państwowych wynajdywali przeróżne sposoby na życie i na przeżycie. Wiele z tych tradycji i wynalazków pozostało do dzisiaj i rozeszło się na całe Niemcy. Przykładem może być najbardziej rozpowszechniony artykuł spożywczy, jakim jest chleb – das Brot. W Niemczech można kupić chleb o przeróżnym składzie, np.: chleb czarny – Schwarzbrot, żytni – Roggenbrot, pełnoziarnisty – Vollkornbrot, tostowy – Toastbrot, ale już rzadkością dla nas jest chleb ługowy – Laugenbrot, którego ciasto przed pieczeniem gotuje się w dobrze osolonej wodzie – chleb ten powstał w Bawarii. Jednak tych specyficznych przepisów powstało tak dużo, że uczyniło Niemcy krajem wyróżniającym się tym, że mają dzisiaj największą liczbę rodzajów chleba na świecie, żaden inny kraj nie ma aż tylu receptur na chlebowe wypieki.

Pytanie:

Ile rodzajów chleba jest w Niemczech?

Odpowiedź zakodowana alfabetem Morse'a.

.. -. / -.. . .- - ... -. .- .-.. .-.. .- -. / --. . -.- - / . . . / -- -. / .- .-.. ... /
...-- ----- / -... .- .- - ... -.- .- .-.

Zagadka 5

Das Rätsel – zagadka

Tekst wprowadzający:

Wyobraźmy sobie wysokie góry i pocujemy alpejską atmosferę.

Przed nami szczyt górski o wysokości 2962 metrów. Najwyższa niemiecka góra oferuje schronienie aż trzem lodowcom i zaprasza do delektowania się niepowtarzalną panoramą 360°, z której można dostrzec ponad 400 alpejskich szczytów w czterech różnych krajach: w Austrii, Włoszech, Szwajcarii i Niemczech. Co roku wjeżdża tu blisko pół miliona turystów. Nowa kolejka linowa, uruchomiona w 2017 roku, zapewnia niezapomniane górskie przeżycia. Dwie oszklone do podłogi kabiny z jedną osobą obsługującą i miejscem dla 120 pasażerów mijają podczas jazdy najwyższą na świecie, 127-metrową stalową podpórę wahadłową, ustawioną na bardzo trudnym terenie. Kabina pokonuje największą na świecie różnicę wysokości wynoszącą 1945 metrów w jednej sekcji, czyli bez słupów oraz największą na świecie odległość między przęslami o długości 3213 metrów, tyle ma wolno wisząca lina.

Na wysokości 720 m jedziemy kolejką zębatą z miejscowości Garmisch-Partenkirchen przez Grainau i jezioro Eibsee bezpośrednio na lodowiec. W czasie jazdy stale towarzyszą nam fantastyczne widoki na alpejskie hale i cały alpejski świat gór wokół Garmisch-Partenkirchen.

Na wysokości 1000 m mijamy stację Riffelkreis z cudownym widokiem na Jezioro Eibsee. Na wysokości 2600 m widzimy lodowiec, a w pobliżu; dwie restauracje, pieszą trasę, sklepik z pamiątkami ShopAlpin.

Kolejką Gletscherbahn dostaniemy się w ciągu 4 minut na sam szczyt lodowca najwyższej góry w Niemczech.

Jesteśmy na maksymalnej wysokości – 2962 m. Mamy tu ścieżkę wspinaczkową na szczyt, widok na 4 kraje alpejskie, przejście graniczne do Austrii, do kantonu Tyrol i wystawę.

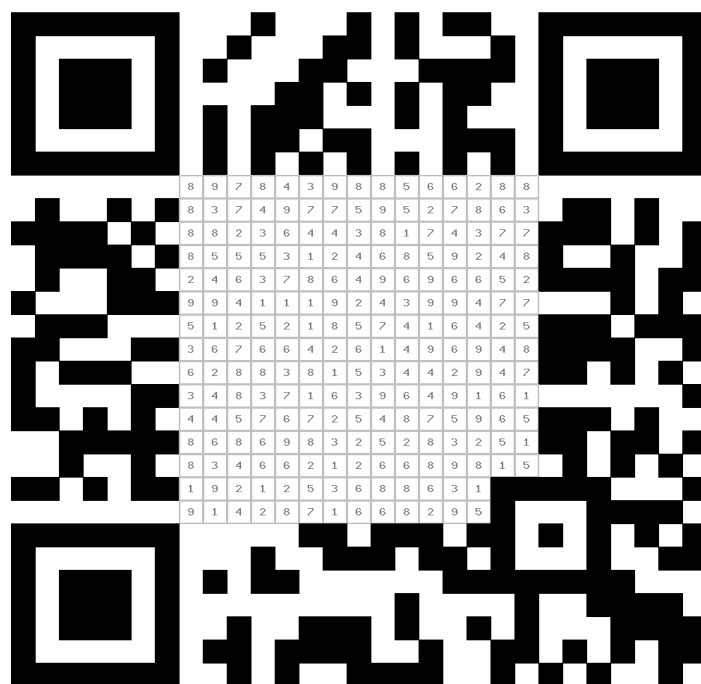
Podróż kolejką trwała 70 minut.

Pytanie:

Jak nazywa się najwyższy szczyt górski w Niemczech?

Odpowiedź zakodowana kodem QR.

Wskazówka: Auszumalen sind; 1,3,5,6,7. Nicht auszumalen sind: 2,4,8,9.

Wskazówki można wydrukować bezpośrednio ze stron internetowych, każdą w formacie A4 i rozwiesić w różnych miejscach w sali.

<i>Szyfr harcerski</i>	<i>Kod liczbowy</i>
GA-DE-RY-PO-LU-KI	A-19, B-15, C-17, D-3, E- 12, F-25, G-4, H-21, I-13, J-20, K-1, L-6, M-8, N-26, O-9, P-22, Q-2, R-5, S-24, T-18, U-23, V-16, W-14, X-11, Y-7, Z-10 Ů-30, Ö-28, Å-29, ß-27
<i>Kod masonski</i>	<i>Alfabet Morse'a</i>

Katarzyna Pochwat

Izabela Śledziona

nauczyciel-doradca metodyczny

Regionalny Ośrodek Doskonalenia Nauczycieli „WOM” w Częstochowie

KONKURSY ORNITOLOGICZNE FORMĄ ROZWIJANIA ZAINTERESOWAŃ PRZYRODNICZYCH DZIECI I MŁODZIEŻY

Ornitologia jest mało popularną dziedziną w naszym kraju. Szacunkowe dane opublikowane na stronie projektu „Ptaki Karpat” wskazują, że w Polsce ornitologią hobbystycznie, w tym obserwowaniem ptaków zajmuje się ok. 0,05% mieszkańców naszego kraju, natomiast w Wlk. Brytanii wartość ta szacowana jest na 3,3%. Znaczy to, że na Wyspach jest kilkadziesiąt razy więcej ornitologów amatorów niż w Polsce. Ankieterzy stwierdzili, że im starsza osoba, tym mniej interesuje się ptakami i ich obserwacją, z młodszym pokoleniem jest trochę lepiej. Zdajemy sobie sprawę, że nauczyciele mają największy wpływ na proces edukowania dzieci i młodzieży w zakresie szeroko pojętej przyrody,

w tym zawiera się także popularyzacja wiedzy o ptakach. Aby przyrodę skutecznie chronić, trzeba ją po pierwsze dobrze poznać, a ptaki są wygodnym wskaźnikiem pozwalającym prowadzić monitoring zmian w naszym środowisku przyrodniczym.

Szkoła Podstawowa nr 3 w Kłobucku, wcześniej Gimnazjum w Kłobucku, które przekształciło się w ramach reformy w szkołę podstawową, prowadzi edukację ornitologiczną na wszystkich szczeblach kształcenia od 20 lat. Wsparcie w prowadzeniu edukacji ornitologicznej otrzymujemy z Polskiego Towarzystwa Ochrony Ptaków w Białymstoku oraz z Regionalnej Dyrekcji Ochrony Środowiska w Katowicach. Ponadto

stała współpraca z Nadleśnictwem Kłobuck i Zarządem Oddziału LOP w Kłobucku pomaga nam w działaniach edukacyjnych-ornitologicznych.

Dla przedszkolaków rokrocznie w edycji wiosennej organizujemy zajęcia ornitologiczne. Zajęcia prowadzi uczniowie naszej szkoły działający w Szkolnym Kole LOP wraz z nauczycielem opiekunem Koła. Są to zajęcia prowadzone społecznie, odbywają się w sali biologicznej z wykorzystaniem tablicy interaktywnej. W czasie zajęć przedszkolaki poznają podstawowe cechy budowy morfologicznej ptaków, swoiste cechy budowy anatomicznej oraz osobliwości wybranych gatunków ptaków z najbliższego otoczenia.

W szczególności koncentrujemy się na ptakach, występujących na naszym terenie, na głosach, piórach, typach gniazd i jaj ptasich. Co roku wzbogacamy listę gatunków ptaków o „nowe”, zaobserwowane w danym sezonie rzadkie dla naszego terenu kłobuckiego gatunki. W tej edycji konkursu takim gatunkiem jest dudek, który jest obserwowany już drugi sezon na obrzeżach Kłobucka. Ptak ten ma ciekawą etologię, poza tym jest barwnie upierzony i wzbudza zainteresowanie dzieci i młodzieży, szczególnie w czasie lądowania, gdy rozkłada swój czubek. Uczniowie chętnie zapamiętują ciekawostki o ptakach, np. nasze przedszkolaki najlepiej pamiętały informację, że piskłeta dudka, aby przepędzić intruza z gniazda (dziupli lub wyłomu skalnego), wyrzucają w kierunku wroga cuchnącą wydzielinę. Ponadto zdumiewa fakt, że piskłeta dudka podczas karmienia potrafią „ustawić się w kolejce”, czekając na pokarm przyniesiony przez rodziców. Takie fakty rozbudzają zainteresowania ornitologiczne uczniów.

W bieżącym roku zajęcia dla przedszkolaków dotyczyły następujących gatunków ptaków: żurawia, bociana białego, dudka, dzięcioła dużego, dzięcioła czarnego, puszczyka, kaczki krzyżówki, wilgi, sikory bogatki, skowronka, jastrzębia i myszółowa. W zajęciach, w których wzięło udział 9 grup przedszkolnych, czyli ponad 180 dzieci, są rokrocznie formą przygotowania uczestników do Gminnego Konkursu Ornitologicznego dla Przedszkolaków. Startuje w nim około 25–30 dzieci z najstarszych grup przedszkolnych naszego miasta. Od 11 lat organizujemy go w naszej szkole.

*Uczestnicy 10. edycji
Gminnego Konkursu dla Przedszkolaków*

Starsi uczniowie ze szkół podstawowych i średnich spotykają się co roku w marcu, aby sprawdzić wiedzę o ptakach rejonu kłobuckiego. W skali naszego powiatu uczniów – uczestników mamy od 80–100, a w tym roku zgłosiło się 108 uczniów, jednak czekamy na odwołanie pracy szkół, ponieważ konkurs był zaplanowany na 25 marca i musiał zostać odwołany z powodu stanu epidemii. Nowy termin ustalimy po powrocie do szkół.

Powiatowy Konkurs Ornitologiczny to największy konkurs o randze powiatowej na ziemi kłobuckiej, biorąc pod uwagę liczbę uczestników, dlatego Starostwo Powiatowe i Urząd Miejski w Kłobucku pomagają nam w organizacji tego przedsięwzięcia i są fundatorami nagród książkowych dla uczestników.

W tym roku uczniowie klasy VII i VIII szkoły podstawowej oraz uczniowie szkół średnich przygotowują się do 11. edycji konkursu, poznając gatunki ptaków, które można spotkać na ziemi kłobuckiej: dudka zwyczajnego, dzierzbę srokosz, dzierzbę gąsiorek, mornela, kłaskawkę zwyczajną, poklaskwę, lelka zwyczajnego, sójkę, derkacza, słowika szarego, trznadla zwyczajnego, jera, zaganiacza zwyczajnego, paszkota, kwiczoła, grubodzioba, gila, myszółowa, pustulkę, czajkę, dzięcioła zielonego, dzięcioła czarnego, krętogłowa, kukułkę, kobuza, jemiołuszkę, orzechówkę, jerzyka zwyczajnego, szczygła, puszczyka, perkoza dwuczubego*, czapłę purpurową*.

Dwa ostatnie gatunki z listy są to gatunki objęte projektem chronionych ptaków obszaru Doliny Górnej Wisły – realizowanym przez Regionalną Dyрекcję Ochrony Środowiska w Katowicach, która patronuje naszemu konkursowi.

Konkurs przebiega w dwóch etapach. I etap – praktyczny sprawdza wiedzę uczestników w zakresie rozpoznawania ptaków po głosach, wyglądzie, piórach, jajach i gniazdach.

Uczniowie Szkoły Podstawowej nr 3 w Kłobucku prowadzący konkurs

Drugi etap polega na sprawdzeniu wiedzy o morfologii, anatomii i etologii wybranych gatunków awifauny. Wiedza uczestników w II etapie sprawdzana jest w formie testu komputerowego. Uczestnicy uzyskują wynik na ekranie monitora, od razu po zakończeniu testu. Ponadto komputer zlicza czas rozwiązywania testu, który jest uwzględniany przez komisję konkursową w przypadku wyniku ex aequo.

Zadania konkursowe dotyczą znajomości wybranych gatunków ptaków rejonu kłobuckiego oraz wybranych gatunków z woj. śląskiego, szczególnie z Doliny Górnej Wisły – ich biologii, występowania, znaczenia oraz zasad ochrony. Ponadto w zadaniach testowych pojawiają się zagadnienia dotyczące anatomii i fizjologii ptaków zawarte w podstawie programowej.

Nauczanie biologii w szkole podstawowej ma na celu rozwijanie u uczniów chęci poznawania świata i kształtowanie u nich właściwej postawy wobec przyrody i środowiska. Człowiek jako integralna część tego świata powinien poznać podstawy jego funkcjonowania. O tym traktują treści dotyczące różnorodności biologicznej i środowiska przyrodniczego, a także ich ochrony. Zagadnienia ornitologiczne są marginalnie ujęte w podstawie programowej kształcenia ogólnego w zakresie biologii i przyrody w szkole podstawowej. Nauczyciel przekazujący wiedzę może „przemycać” treści ornito-

logiczne w pracy dydaktycznej z uczniami – na lekcjach przyrody w klasie IV, realizując dział „Sposoby poznawania przyrody” oraz „Warunki życia na lądzie”. Na lekcjach biologii w czasie realizacji podstawy programowej w kl. V–VIII szkoły podstawowej – treści ornitologiczne pojawiają się w kl. VI przy omówieniu zagadnień dotyczących ptaków oraz w klasie VIII, przy temacie „Zagrożenia różnorodności biologicznej”. Są też obecne w czasie przedstawiania „Form ochrony przyrody w Polsce” oraz uzasadnienia konieczności ich stosowania dla zachowania gatunków i ekosystemów.

Uczestnicy X edycji Konkursu Ornitologicznego

Stale zachęcamy uczniów do prowadzenia obserwacji ornitologicznych. Na pytanie, co jest potrzebne, by prowadzić obserwacje ptaków najczęściej udzielanymi odpowiedziami są – lornetka, czas i cierpliwość. Jednak wystarczy mieć oczy, uszy i umysł szeroko otwarte, by zacząć prowadzić obserwacje. Koniecznym elementem jest jeszcze ciekawość, która rozbudzi w nas pytanie – co fruwa nad nami, co śpiewa, jak się nazywa ten ptak. Na początku obserwacji ornitologicznych lornetka nie jest nawet konieczna – wystarczy idąc przez miasto, czy patrząc przez okno domu, starać się poznać pierwsze podstawowe gatunki ptaków, a później głód wiedzy i kolejnych obserwacji powinien już nas poprowadzić tą drogą. Pomocne przy obserwacji ptaków jest przebranie kamuflujące – im mniej nas widać, tym więcej zobaczymy. Każdy ornitolog, nawet ten początkujący winien robić notatki terenowe. Notujemy wszystko, co jest istotne łącznie z datą, pogodą, godziną i miejscem obserwacji. Ważne jest, by bardzo dokładnie opisać, jak wygląda dany ptak, jego zachowanie, dane dotyczące biologii i relacji z innymi ptakami. Nikt nie oczekuje, że nasi uczniowie, których zarazimy pasją ornitologiczną, od razu staną się profesjonalistami.

Po 11 latach upowszechniania wiedzy o ptakach ziemi kłobuckiej możemy stwier-

dzić, że świetnym sposobem upowszechniania tych zagadnień mogą być konkursy, które mobilizują uczniów do dobrego przygotowania się i sprawdzenia poziomu wiedzy w rywalizacji konkursowej z rówieśnikami. Świadczy o tym stale rosnąca popularność naszego Konkursu Ornitologicznego, który niezmiennie cieszy się dużym zainteresowaniem uczniów i nauczycieli – opiekunów w ciągu 11 edycji. Można popularyzować zagadnienia związane z ptakami w ramach realizacji projektów edukacyjnych, zajęć rozwijających kół przedmiotowych, innowacji pedagogicznych lub w ramach zajęć dodatkowych dofinansowanych ze środków UE prowadzonych w szkołach.

Laureaci konkursu z kategorii I

Akcja Spring Alive, która rozpoczęła się 21 marca i trwa do końca czerwca jest dobrą inicjatywą, aby zachęcić dzieci i młodzież do obserwacji ptaków przylatujących wiosną. Obserwacje możemy prowadzić przez okno, czy z balkonu nawet w czasie izolacji związanej z koronawirusem.

Izabela Śledziona

Netografia:

<http://ptakikarpat.eco.pl/www/artykuly.php>,
[dostęp 25.02.2020].

<https://miastodzieci.pl/czytelnia/o-dzieciach-ptakach-i-liczbach-czyli-potrzeby-ornitologicznej-edukacji/>,
[dostęp 25.02.2020].

Laureaci konkursu w kategorii III

Anna Wiśnik

nauczyciel-doradca metodyczny

Regionalny Ośrodek Doskonalenia Nauczycieli „WOM” w Częstochowie

W PRACOWNI TECHNOLOGII GASTRONOMICZNEJ SCENARIUSZ ZAJĘĆ PRAKTYCZNYCH

Dobrze przeprowadzone zajęcia wymagają od nauczyciela wcześniejszego przemyślenia, zaplanowania, zarówno ich celów, jak i kryteriów sukcesu. Dobry scenariusz zajęć to próba nadrobienia wiedzy i przeciwiczenia umiejętności ucznia na wcześniej poznanym materiale. Uczeń stopniowo wykorzystuje nabyte umiejętności, by rozwinąć je w kolejnych etapach poznawanych zagadnień. Cele lekcji są drogowskazem, natomiast kryteria sukcesu są uszczegółowieniem celu, czyli drogą prowadzącą do ich osiągnięcia. W ramach zajęć

w pracowni dobrze jest posłużyć się wzorcowymi przykładami, w odniesieniu do których uczeń będzie mógł samodzielnie ocenić efekty swojej pracy.

Każde zajęcia można rozpocząć od pytania kluczowego, które jest ściśle związane z celem lekcji. Scenariusz zajęć praktycznych musi zwracać uwagę na zasady BHP w pracowni, gdyż bezpieczeństwo uczniów i nauczyciela jest sprawą najważniejszą. Organizacja pracy w zespołach 2-3-osobowych pomaga przygotować uczniów do

pracy w zakładach gastronomicznych. Uczy współpracy z innymi członkami zespołu oraz odpowiedzialności – nie tylko za siebie, ale i za grupę. Właściwa współpraca to prawidłowo wykonane zadania. Jest to także możliwość dzielenia się wiedzą uczniów między sobą oraz okazja do wymiany doświadczeń.

Prowadząc zajęcia praktyczne, należy zwrócić uwagę na samoocenę uczniów, na ocenę rówieśników z grupy, ich spostrzeżenia i sugestie. Podsumowanie to przede wszystkim sprawdzenie, czy cele zostały osiągnięte, przy czym nie należy informacji zwrotnej (samooceny uczniów) łączyć z oceną sumującą (stopniem).

Scenariusz zajęć – jako forma zapisu, w jaki sposób zrealizować dany temat, pozwala w podobny sposób przeprowadzić zajęcia również przez innych nauczycieli. Może być także inspiracją lub bazą dla innych nauczycieli.

Poniżej przedstawiam przykładowy scenariusz zajęć, z którego korzystam, prowadząc zajęcia praktyczne.

SCENARIUSZ ZAJĘĆ PRAKTYCZNYCH

DATA:

25.02.2020

PRZEDMIOT:

Pracownia technologii gastronomicznej

KLASA:

I technik żywienia i usług gastronomicznych – na podbudowie gimnazjum

PROWADZĄCY ZAJĘCIA:

mgr inż. Anna Wiśnik

TEMAT ZAJĘĆ:

Sporządzanie potraw z wykorzystaniem serów twarogowych i podpuszczkowych.

CEL OGÓLNY ZAJĘĆ:

Zdobycie umiejętności sporządzania potraw z wykorzystaniem serów twarogowych i podpuszczkowych.

CELE SZCZEGÓŁOWE:

Uczeń zna:

- podział serów,
- wartość odżywczą serów twarogowych,
- wartość odżywczą serów podpuszczkowych.

Uczeń potrafi:

- korzystać z gotowych receptur,

- sporządzić potrawę zgodnie z recepturą,
- dobierać naczynia do serwowania przygotowanej potrawy,
- zaproponować wykorzystanie serów podpuszczkowych i twarogowych w żywieniu zbiorowym.

TYP ZAJĘĆ:

Ćwiczenia praktyczne w zespołach 2–3-osobowych (4 godz.)

POMOCE DYDAKTYCZNE:

a) receptury przygotowywanych potraw:

Tosty zapiekane z serem

Normatyw na 4 porcje:

chleb tostowy lub bagietka – 200 g

ser żółty – 200 g

masło – 40 g

czosnek – ząbki – 1-2 szt.

pieprz, kolendra – do smaku

Sposób wykonania:

Chleb tostowy przekroić na ukos w trójkąty, bagietkę pokroić na kromki. Przygotować masło czosnkowe i posmarować nim pieczywo. Zrumienić tosty w piekarniku, posypać startym serem, zapiec w piekarniku. Podawać gorące, posypane rozdrobnioną kolendrą.

Pasta z twarogu z ziołami

Normatyw na 4 porcje:

twaróg chudy – 200 g

mleko 1,5% – 60 ml

koperek – 1/3 pęczka

natka pietruszki – 10 g

rzodkiewka – 1/2 pęczka

sól – do smaku

Sposób wykonania:

Przeprowadzić obróbkę wstępną natki pietruszki i koperku, drobno posiekać. Twaróg przetrzeć przez sito, wymieszać z mlekiem. Masę połączyć z posiekaną zieleniną, doprawić do smaku. Przeprowadzić obróbkę wstępną rzodkiewki. Pastę podawać z pieczywem, udekorować rzodkiewką.

b) ilustracje przedstawiające sposoby podawania i wykańczania potraw.

METODY I FORMY PRACY:

- pokaz,
- dyskusja,
- ćwiczenie praktyczne.

I. Wstępne czynności organizacyjno-przygotowawcze:

- zmiana ubrań wyjściowych na robocze,
- sprawdzenie obecności,
- przygotowanie i kontrola stanowisk.

II. Instruktaż wstępny:

- zapoznanie uczniów z tematem i celem zajęć,
- sprawdzenie wiadomości teoretycznych związanych z tematyką zajęć,
- podział uczniów na grupy 2- lub 3-osobowe,
- rozdanie przepisów,
- omówienie kolejnych etapów czynności przy sporządzaniu potraw, zwracając uwagę na czynności, z którymi uczniowie mogą mieć trudności podczas wykonywania ćwiczeń,
- wyjaśnienie wątpliwości i odpowiedzi na pytania uczniów,
- określenie czasu, w którym uczniowie mają wykonać ćwiczenie,
- dobór surowców, odpowiednich naczyń i drobnego sprzętu,
- przypomnienie kryteriów oceny wykonanych zadań.

III. Instruktaż bieżący:

- zwrócenie uwagi na prawidłową kolejność wykonywanych czynności,

- zwrócenie uwagi na sposób wykonywanych czynności – prawidłowe posługiwanie się sprzętem kuchennym – dobór naczyń itp.,
- przestrzeganie zasad BHP,
- udzielanie bieżącej pomocy uczniom przy wykonywaniu ćwiczenia (korygowanie błędów).

IV. Instruktaż końcowy:

- nakrywanie stołu degustacyjnego,
- dobór odpowiedniej zastawy stołowej i sztućców,
- prawidłowe podanie przygotowanych potraw,
- omówienie kolejnych etapów przebiegu ćwiczeń,
- degustacja potraw i ocena indywidualna uczniów.

V. Czynności organizacyjno-porządkowe:

- porządkowanie stanowisk:
 - mycie i wycieranie naczyń,
 - układanie i segregowanie naczyń i sprzętu.
- zaplanowanie zakupu produktów na następne zajęcia,
- końcowe prace porządkowe,
- zmiana odzieży roboczej na wyjściową.

Anna Wiśnik

Izabela Witek

nauczyciel-doradca metodyczny

Regionalny Ośrodek Doskonalenia Nauczycieli „WOM” w Częstochowie

WENECKA BAJKA O WITKU I ALEATORYZMIE

Witold Lutosławski jest, zaraz po Fryderyku Chopinie, najbardziej znanym na świecie polskim kompozytorem. Warto o tym pamiętać i przypominać uczniom. Zagadnienia muzyki współczesnej i jej twórców w programie szkolnym przedmiotu muzyka pojawiają się pod sam koniec edukacji. Te wiadomości będą lepiej zrozumiane i przyswojone przez uczniów, gdy pojawią się także na wcześniejszym etapie muzycznej edukacji. Dlatego polecam znaleźć czas na zajęcia o niesamowitym polskim kompozytorze – Witoldzie Lutosławskim.

Temat lekcji: Wenecka bajka o Witku i aleatoryzmie

W trakcie lekcji uczniowie przypomną sobie piosenkę *Idzie Grześ* (słowa J. Tuwim, muz. W. Lutosławski), wysłuchają czytanej przez nauczyciela i uczniów *Bajki o Witku, co wielkim kompozytorem został* Lidii Kućmierz. Dowiedzą się także, czym jest aleatoryzm, wysłuchają

fragmentów *Gier weneckich* Witolda Lutosławskiego, wykonają na fletach podłużnych utwór, w którym zastosowano technikę aleatoryzmu kontrolowanego. Uczniowie wykonają także w swoich zeszytach mini-pracę plastyczną, dzięki której zapamiętają, kto był autorem weneckiej bajki...

** Dodatkowo (dla grup, w których wykonywanie ww. utworu na fletach będzie dobrze wychodziło lub jako ćwiczenie na kolejną lekcję) – zilustrują ruchem graną przez kolegów melodię z elementami techniki aleatorystycznej.

CELE OGÓLNE:

- nauka słuchania, dostrzegania różnic między muzyką klasyczną a muzyką stworzoną w XX wieku,
- zachęcenie uczniów do poznawania historii życia sławnych muzyków,
- ukazanie ciekawej techniki kompozytorskiej – nowego podejścia do utworu, nieznanego dotąd uczniom.

CELE SZCZEGÓŁOWE:

- ukazanie różnic między muzyką klasyczną a muzyką XX wieku,
- zapoznanie z utworem W. Lutosławskiego *Gry weneckie*,
- wprowadzenie do historii życia kompozytora W. Lutosławskiego poprzez czytanie książki,
- zapoznanie z aleatoryzmem jako przykładem nowatorskiej techniki w muzyce,
- doskonalenie umiejętności grania w zespole oraz wzajemnego słuchania,
- ** ćwiczenie umiejętności ilustrowania ruchem słuchanego utworu, dostrzegania różnic i niuansów w brzmieniu.

METODY:

Praca z tekstem, pogadanka, wysłuchanie muzyki, praca plastyczna (wykonanie weneckiej maski), śpiew, gra na instrumencie, **ćwiczenie ruchowe przy muzyce.

FORMY:

Zbiorowa (wspólny śpiew, słuchanie historii, dyskusja, słuchanie muzyki, ** ruchowa ilustracja utworu), zespołowa (gra na instrumencie) i indywidualna (praca plastyczna w zeszycie).

POMOCE DYDAKTYCZNE:

Flety podłużne, instrument klawiszowy, zeszyty uczniowskie, książka Lidii Kućmierz *Bajka o Witku, co wielkim kompozytorem został* (wyd. Centrum Kultury Katowice), nagranie *Gry weneckie* W. Lutosławskiego, dwa krótkie fragmenty rozmowy na temat aleatoryzmu W. Lutosławskiego [YT Philharmonia orchestra] – tj. melodie solowe instrumentów, maska wenecka, kości do gry (najlepiej duże), nuty dla uczniów, zdjęcia W. Lutosławskiego i szablony miniaturowych masek weneckich dla każdego z uczniów.

PRZEBIEG ZAJĘĆ:

Treść zajęć	Czas	Pomoce, formy, uwagi
Powitanie uczniów, sprawdzenie czy wszyscy posiadają instrumenty – flety podłużne oraz zeszyty i kredki.	1 min.	
Wprowadzenie: N. informuje, że dziś uczniowie poznają zupełnie niesamowitą i nowatorską w XX wieku technikę kompozytorską. Będą mieli okazję także zagrać utwór, którego fragment będzie trochę dziwny i trochę nieuporządkowany. Przeniesiemy się także na chwilę do Wenecji. A wszystko za sprawą kompozytora, którego piosenkę poznali na poprzednich zajęciach.	2 min.	

N. zaprasza do zaśpiewania znanej uczniom piosenki <i>Idzie Grześ</i> (śl. J. Tuwim, muz. W. Lutosławski). Można też zamiast śpiewania zaprezentować wersję piosenki <i>Idzie Grześ</i> w wykonaniu Doroty Miśkiewicz i zespołu Kwadrofonik.	3 min.	słowa piosenki w zeszytach uczniów lub nagranie zespołu Kwadrofonik i D. Miśkiewicz
N. wraz z chętnymi uczniami czyta na głos <i>Bajkę o Witku, co wielkim kompozytorem został</i> . Bajka składa się z czterech listów i jest wprowadzeniem do informacji o kompozytorze. Wszyscy uczniowie siedzą wygodnie na dywanie. Można też – zamiast czytania – opowiedzieć krótko historię życia W. Lutosławskiego.	8 min.	książka <i>Bajka o Witku,...</i>
N. uzupełnia informacje o Witoldzie Lutosławskim: jakiej był narodowości, kiedy żył, jakie utwory komponował, jak wyglądał, jakie tytuły uzyskał, na jakich instrumentach grał, z jakim festiwalem był związany etc.	3 min.	
N. zakłada maskę wenecką – będzie „pokazywał sztuczkę” – i rzuca dużymi kośćmi do gry. Tłumaczy, w oparciu o rzut kośćmi, zasadę tworzenia utworów aleatorystycznych i roli przypadku w tych utworach.	2 min.	maska wenecka, kości do gry
Wprowadzeniem do wysłuchania utworu <i>Gry weneckie</i> będzie wysłuchanie fragmentów linii melodycznych fletu i klarnetu tegoż utworu [źródło: YouTube <i>Philharmonia orchestra, Witold Lutosławski – aleatoryzm</i>]. Po wysłuchaniu obu fragmentów N. prowadzi z uczniami rozmowę na temat tego, co przypominają im melodie, co można sobie wyobrazić, słuchając tych fragmentów. [Dodatkowe informacje nt. ww. utworu: https://culture.pl/pl/dzielo/witold-lutoslawski-gry-weneckie]	3 min.	fragment audycji z YouTube'a nagranie utworu <i>Gry weneckie</i>
Wysłuchanie utworu <i>Gry weneckie</i> W. Lutosławskiego. Uczniowie na początku słuchania utworu leżą lub siedzą wygodnie na dywanie, wsłuchując się w muzykę. W dalszej kolejności wracają w ciszy na swoje miejsca przy stolikach, zapisują w zeszytach autora i tytuł utworu, przyklejają zdjęcie Lutosławskiego i zakładają mu... ozdobioną przez siebie wenecką maskę. 	7 min.	zdjęcia W. Lutosławskiego, szablony masek, kredki, zeszyty

Wykonanie przez uczniów prostego utworu, w którym fragment został zapisany z wykorzystaniem aleatoryzmu kontrolowanego. Uczniowie znali wcześniejszą wersję utworu i grali ją z nut (np. na fletach). Teraz jednak jego fragment został zmieniony, pozostawiając miejsce na improwizację. N. rozdaje nuty, objaśnia, co zmieniło się w zapisie znanej dzieciom melodii, wyjaśnia jak należy to wykonać. Wykonywanie utworu odbywa się w kilkusobowych grupach, tak, żeby uczniowie mogli się usłyszeć. Każdy z uczniów uczestniczy w przynajmniej jednej udanej próbie wykonania tego utworu. Przygotowany utwór jest w tonacji e moll, ale pojawiają się w nim tylko dźwięki e, g, a, h, d2. Na tych samych pięciu dźwiękach uczniowie mają improwizować.	7 min.	nuty utworu, z wbudowanym fragmentem aleatorystycznym
** Gdy powyższe ćwiczenie będzie dobrze wychodziło uczniowie dzielą się na dwie grupy. Pierwsza gra utwór jak wcześniej, pozostali uczniowie pokazują ruchem słyszana muzykę graną przez kolegów, tzn. fragment grany przez kolegów z nut pokazują wg ustalonego wcześniej schematu, np. maszerując, gdy natomiast pojawia się fragment aleatorystyczny – poruszają się w dowolny sposób, który wg nich samych pasuje do muzyki. Po chwili grupy zamieniają się rolami. [** To dodatkowe ćwiczenie można przenieść także na kolejną lekcję muzyki].	6 min.	jw.
Na zakończenie powtórzenie informacji w formie „pytanie – odpowiedź” (prawda lub fałsz) z wykorzystaniem dużej kostki do gry. N. rzuca kostką do ucznia, podaje stwierdzenie, a uczeń odpowiada „prawda” lub „fałsz” wg posiadanych wiadomości. Odpowiedzi fałszywe – wspólnie poprawiamy. Proponowane zdania: Witold Lutosławski był Niemcem. <i>F</i> W. Lutosławski był kompozytorem i dyrygentem. <i>P</i> Żył i komponował w XX wieku. <i>P</i> Grał na fortepianie i skrzypcach. <i>P</i> Jego utwory były wykonywane na festiwalu muzyki współczesnej „Malowana jesień”. <i>F</i> W trakcie II wojny światowej Lutosławski był żołnierzem – radiotelegrafistą. <i>P</i> Prawie wszystkie jego kompozycje sprzed i z okresu wojny zaginęły. <i>P</i> Aleatoryzm to dawna technika tańca. <i>F</i>	3 min.	 duża kostka do gry lub piłka, przygotowane pytania
** Kolejne zajęcia rozpoczniemy od wyszukiwania wyrazów, które powstały z liter słowa A L E A T O R Y Z M. Zapisujemy to słowo w zeszycie – być może któryś z uczniów pokusi się o znalezienie wyrazów w słowie jeszcze przed kolejną lekcją...	1 min.	zeszyty
• Pożegnanie uczniów.		

** Gwiazdkami oznaczono elementy lekcji, które nie są obowiązkowe – można je realizować wśród uczniów, którzy sprawnie zrealizowali inne zadania lub też na kolejnej lekcji.

Izabela Witek

Joanna Wójcik

nauczyciel-doradca metodyczny

Regionalny Ośrodek Doskonalenia nauczycieli „WOM” w Częstochowie

LAPBOOK JAKO SPOSÓB NA AKTYWNE CZYTANIE LEKTURY

Jak pracować z lekturą, żeby uczniowie byli aktywni? Jakich metod i narzędzi użyć, by wykazali się pomysłowością? Co zrobić, aby obudzić w nich kreatywność? Nauczyciele często zadają sobie takie pytania i poszukują sposobów na uatrakcyjnienie swoich zajęć. Jedną z metod, aby pobudzić uczniów do czytania i aktywności na lekcji jest tworzenie lapbooka.

Termin **lapbook** pochodzi z języka angielskiego „lap book” i dosłownie oznacza „książkę na kolanach” (od *lap* „kolano” + *book* „książka”). Jest to tekturowa teczka (otwierana na boki) z przyklejonymi wewnątrz kartkami, karteczkami i zakładkami zawierającymi informacje czy ilustracje na dany temat. Lapbook określa się jako „książka na kolanach”, „papierowy teatrzyk” czy „teczka tematyczna”.

Lapbook to metoda aktywizacyjna w czytaniu, przyswajaniu wiedzy, rozumieniu tekstu. Pochodzi ze Stanów Zjednoczonych i wykorzystywana jest jako wsparcie w uczeniu, uczeniu się i zachęcaniu do czytelnictwa. Jest to doskonała metoda pracy dla bibliotekarzy i nauczycieli.

Praca z lapbookiem pomaga w rozwijaniu pomysłowości i kreatywności, uzewnętr-

nianiu siebie, swoich emocji, zainteresowań, uzdolnień i talentów (np. plastycznych) aktywizuje, angażuje do działania, daje płaszczyznę do rozmów i wspólnej zabawy. Sprawdza się w pracy zarówno z dziećmi, jak i dorosłymi (np. seniorami). Tworzenie lapbooka rozwija różne umiejętności. Uczeń doskonali technikę czytania i pisanie – może próbować różnych stylów kaligrafii. Trenuje logiczne myślenie i koncentrację. Korzysta z różnych źródeł, aby znaleźć potrzebne informacje, zdjęcia i inne materiały. Uczy się cierpliwości, systematyczności i organizacji pracy. Rozbudza w sobie poczucie estetyki. Uczeń może wykorzystywać gotowe materiały, a także wykonywać własne ilustracje do tematu. Ponadto lapbook służy do porządkowania wiedzy, zachęca do powtarzania i uzupełniania wiadomości. Uczeń chętnie do niego zagląda, ponieważ jest ciekawy, kolorowy i przyciąga uwagę.

Lapbook może być na każdy temat, może być też tworzony na każdym przedmiocie. Oto kilka przykładowych zagadnień do realizacji na języku polskim: ulubiona lektura („Pan Tadeusz”, „Ania z Zielonego Wzgórza”, „Ten obcy”, „Alicja w Krainie Czarów”), epoka literacka, twórczość wybranego pisarza (np. „Twórczość Bolesława Prusa”), bohaterowie literaccy, części mowy, części zdania, zasady ortograficzne, laureaci nagród literackich.

Na innych przedmiotach można tworzyć lapbooki poświęcone: wzorom matematycznym, figurom geometrycznym, stolicom Europy, historii Unii Europejskiej, historii sportu, muzyki. Można też wykonać lapbooka – książkę kucharską, zbiór zasad savoir-vivre'u, pamiątkę z uroczystości rodzinnej lub teczkę poświęconą florystyce czy robótkom ręcznym.

Pierwszy lapbook wykonałam sama wiele lat temu podczas warsztatów zorganizowanych w RODN „WOM” w Częstochowie.

Z otrzymanych na zajęciach materiałów stworzyłam teczkę pt. „Bajki, które uczą” i ta właśnie praca posłużyła mi jako pierwowzór i przykład do pracy z uczniami. Było mi łatwiej omówić zadanie, pokazując efekt końcowy. Piątoklasistom bardzo spodobała się taka metoda pracy i aktywnie przystąpili do działania. Z czasem mają coraz więcej pomysłów na taką formę realizacji różnych zagadnień. Do tej pory lapbooki wykonywali pod moim kierunkiem uczniowie klasy V, VI i VII.

Podstawowym materiałem do wykonania lapbooka jest tekturowa teczka na dokumenty lub karton formatu A3. Teczke/zgięty karton należy rozłożyć, aby otrzymać kartkę A3 ze zgięciem na środku. Następnie trzeba złożyć karton tak, aby jego brzegi stykały się na środku (w zgięciu). W ten sposób powstanie teczka, która po bokach będzie mieć drzwi, składające się z dwóch części – każda około połowy kartki A4, a na środku – powierzchnię formatu A4. W środku za pomocą kleju lub zszywacza należy przymocować książeczki dowolnego kształtu, faktury i koloru, kieszonki, w których można umieścić karty, ilustracje albo zdjęcia, obrazki lub rysunki i wszystko, co pasuje do tematu. Uczniowie często opracowują krzyżówki, quizy, rebusy i zagadki, które kryją się w harmonijkach, okienkach, schowkach i kieszonkach. Ważne jest rozmieszczenie wszystkich elementów, co rozwija umiejętność tworzenia kompozycji. Następnie należy wykonać okładkę. Niektórzy uczniowie okładkę traktują jak drzwi/wrota do właściwej zawartości lub sejfu, zamykając ją na kłódkę lub kokardę. Dla innych jest ona stroną tytułową.

Lapbook jest tym ciekawszy i atrakcyjniejszy, im więcej zawiera elementów takich jak: kieszonki, książeczki, koperty, harmonijki, naklejki, czy karty pracy z zadaniami.

Skąd je wziąć? Najlepiej samodzielnie wykonać według instrukcji, które są dostępne w Internecie, a linki do nich znajdują się poniżej.

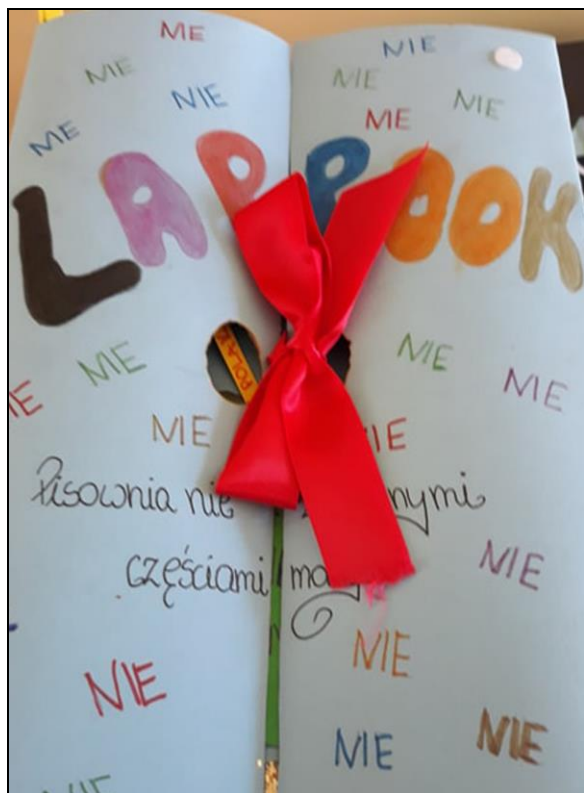
Do wykonania lapbooka uczniowie mogą wykorzystywać skrawki kolorowych kartek, zdjęcia z gazet, folderów, czy publikacji, które uważamy za nieaktualne. Można też ponownie użyć zapisanych z jednej strony kartonów czy kopert. W ten sposób praca przy tworzeniu lapbooka ma też wartość ekologiczną.

Lapbooki wykorzystuję najczęściej podczas omawiania lektur. Uczniowie wykonują prace według podanych przeze mnie wskazówek i zakresu materiału, niemniej jednak mają swobodę tworzenia. Treść lapbooków to zilustrowane elementy świata przedstawionego, informacje o autorze i genezie utworu oraz krótka charakterystyka bohaterów. Uczniowie wykonują kolorowe ilustracje, wykorzystując różne techniki plastyczne. Często stosują kolaże. Używają bibuły, tkanin, papierów kolorowych oraz plasteliny.

Oprócz lapbooków „lekturowych” uczniowie pod moim kierunkiem wykonywali również teczki ortograficzne – poświęcone pi-

sowni „nie” z różnymi częściami mowy. Zawarli w nich zasady i przykłady pisowni partykuły „nie” z poszczególnymi częściami mowy. Ponadto stworzyli rymowanki, które ułatwiają zapamiętywanie reguł ortograficznych. Wszystko oczywiście zilustrowali i ozdobili, co przyciąga uwagę oglądających.

Jest to również doskonała forma realizacji tematów konkursowych. W ubiegłym roku szkolnym wraz z koleżanką przeprowadziłyśmy II edycję Wojewódzkiego Konkursu Literackiego Inspirowanego Twórczością Bolesława Prusa. W I kategorii – dla uczniów klas IV–V szkoły podstawowej zaproponowałyśmy temat: *Lapbook na podstawie jednej z podanych nowel Bolesława Prusa: „Katarzynka”, „Antek” lub „Z legend dawnego Egiptu”*. Konkurs spotkał się z dużym zainteresowaniem. Nadesłane prace prezentowały wysoki poziom merytoryczny i estetyczny, co potwierdziło, że jest to doskonała metoda pracy z uczniem zdolnym.

Ponadto lapbooki można tworzyć na zajęciach dodatkowych, indywidualnych, kołach zainteresowań czy zajęciach świetlicowych.

Wszystkie lapbooki prezentowane są w naszej szkole na tematycznej wystawie. Uczniowie mają możliwość oglądania, podziwiania i czerpania pomysłów. Metodę zaczęli wykorzystywać inni nauczyciele, zarówno w klasach IV–VIII jak i I–III.

Joanna Wójcik

Bibliografia:

- Lapbook – „książka na kolanach”. Gady prehistoryczne*, „Świetlica w Szkole”, 2016, nr 4.
- Lapbook w bibliotece szkolnej: warsztaty artystyczne*, „Biblioteka w Szkole”, 2014, nr 9.
- Ryślenie, barwoślady, lapbooki, czyli jak sprawić, żeby uczenie się było łatwiejsze*, „Głos Pedagogiczny”, 2017, nr 86.

Netografia:

- <https://www.cen.lomza.pl/o-cen/konsultanci/joanna-marek?more=1417452131>, [dostęp 6.01.2020].
- http://www.bc.ore.edu.pl/dlibra/docmetadata?id=694&from=&dirids=1&ver_id=&lp=1&QI=, [dostęp 6.01.2020].
- <https://fraubuda.wordpress.com/2016/02/24/lapbook/>, [dostęp 6.01.2020].
- <https://www.youtube.com/watch?v=uNhOG08r4II>, [dostęp 6.01.2020].

Marta Małek

Publiczna Biblioteka Pedagogiczna RODN „WOM” w Częstochowie

NAUCZANIE ZDALNE W CZASIE PANDEMII – KORZYŚCI I PROBLEMY

W związku z wysoką liczbą zachorowań w Polsce wywołanych wirusem COVID-19 Minister Edukacji Narodowej zdecydował o podjęciu działań profilaktycznych, zapobiegających rozprzestrzenianiu się wirusa wśród dzieci i młodzieży oraz ograniczeniu działalności placówek oświatowych (Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej z dnia 20 marca 2020 r. zmieniające rozporządzenie w sprawie czasowego ograniczenia funkcjonowania jednostek systemu oświaty w związku z zapobieganiem, przeciwdziałaniem i zwalczaniem COVID-19 – art. 30b. Dz.U. 2020 poz. 492). Od 25 marca 2020 r., na czas ograniczenia funkcjonowania szkół i przedszkoli, podstawa programowa realizowana jest w sposób zdalny. Nauczyciele są zobligowani do przeprowadzania lekcji, mogą zadawać prace do wykonania, sprawdzać uczniów oraz wystawiać oceny.

Jakie wnioski można wysunąć po dwumiesięcznym okresie nauki zdalnej? Z jakimi problemami wiąże się zdalna edukacja, a jakie korzyści mogą z niej płynąć?

Tematem zdalnego nauczania, związanych z tym korzyści i zagrożeń zainteresowałam się, ponieważ od wielu lat zajmuję się edukacją na rzecz bezpiecznego Internetu, zwłaszcza w kontekście zagrożeń, tj. cyberprzemocy, niebezpiecznych kontaktów online, a w szczególności uzależnienia od Internetu oraz patotrześci. Jako pracownik Publicznej Biblioteki Pedagogicznej Regionalnego Ośrodka Doskonalenia Nauczycieli „WOM” w Częstochowie prowadzę zajęcia edukacyjne dla uczniów z zakresu bezpiecznego i kreatywnego wykorzystania zasobów sieci, jak również szkolenia, warsztaty oraz sieci współpracy i samokształcenia dla nauczycieli. Zapotrzebowanie na tego rodzaju zajęcia edukacyjne i szkolenia wciąż rośnie, co

świadczy o tym, że jest to temat cały czas aktualny i ważny.

Stan pandemii postawił nowe i nieoczekiwane wyzwania zarówno przed uczniami, jak i nauczycielami. To na nauczycielach skupiły się największe oczekiwania i wymagania, zarówno ze strony ich podopiecznych, jak i dyrektorów szkół. Biorąc pod uwagę indywidualne predyspozycje i umiejętność dostosowania się do nowych i nietypowych warunków, niektórzy nauczyciele odnajdą się w nich całkiem dobrze, inni wręcz przeciwnie. Nauczanie zdalne oraz wykorzystanie technologii informacyjno-komunikacyjnych z dnia na dzień stały się koniecznością i głównym sposobem prowadzenia działań edukacyjnych.

Szczególny problem z wdrożeniem edukacji zdalnej mogą mieć nauczyciele, którzy do tej pory nie wykorzystywali w swojej pracy narzędzi TIK oraz zasobów sieci. Dla uczniów cyberprzestrzeń jest środowiskiem naturalnym, więc ta metoda porozumiewania się z nauczycielami i rówieśnikami nie stanowi dla nich większego problemu. Pozostawanie w izolacji i nauczanie zdalne wiąże się jednak ze znacznym wydłużeniem czasu spędzanego w Internecie. Zdalne nauczanie może być dla uczniów i nauczycieli zarówno pozytywnym, jak i negatywnym doświadczeniem.

Jedną z zalet tej formy nauczania stanowi fakt, że uczniowie mają możliwość sami organizować sobie system uczenia się. Na wykonanie zadania czy rozwiązanie testu mają więcej czasu niż w szkole. Taki rodzaj nauki wymaga jednak od ucznia dużego zaangażowania, samodyscypliny i koncentracji.

Nauczanie zdalne może być korzystne dla uczniów mających problemy np. z koncentracją uwagi w warunkach szkolnych, gdzie są

narażeni na hałas, zmęczenie i obecność przeszkadzających rówieśników. Również uczniowie, którzy mają problemy społeczne i emocjonalne oraz wynikające z tego trudności w nauce, mogą traktować naukę online jako pozytywne doświadczenie. W domu uczniowie pracują indywidualnie, nie są porównywani ani oceniani na forum klasowym, co dla niektórych bywa demotywujące i stresujące. Jednak coraz więcej uczniów odczuwa brak kontaktów z rówieśnikami, zdarza się nawet tęsknota za szkołą i nauczycielami oraz aktywnym trybem życia szkolnego. Uczniowie, którzy naukę online traktują poważnie, są zdyscyplinowani i kreatywni, mają możliwość uzyskiwania dużo lepszych ocen niż w szkole, gdzie dochodzi stres, intensywne tempo pracy i inne czynniki dekoncentrujące. Jest to więc szansa dla uczniów słabszych na podniesienie średniej ocen.

O korzyściach związanych z nauczaniem zdalnym będzie można mówić szerzej po jego zakończeniu. Natomiast istotne jest zwrócenie szczególnej uwagi na trudności, z jakimi spotykają się zarówno uczniowie, jak i nauczyciele. Każdy etap nauczania ma swoją specyfikę, innego rodzaju problemy mogą mieć nauczyciele przedszkola, a jeszcze inne nauczyciele szkół podstawowych. Nauczyciele pracujący z dziećmi przedszkolnymi oraz w młodszym wieku szkolnym współpracują z rodzicami. Młodsze dzieci potrzebują wsparcia rodzicielskiego w zakresie technicznej obsługi sprzętu komputerowego lub nowych aplikacji. Z tym mogą wiązać się trudności, zwłaszcza wtedy, gdy rodzic z różnych względów nie ma możliwości udzielić tego rodzaju pomocy lub gdy jego zobowiązania zawodowe lub rodzinne mu to uniemożliwiają. Nauczyciele klas młodszych muszą mieć to na względzie i tak organizować nauczanie, aby zaangażowanie rodzicielskie ograniczyć do minimum.

Starsi uczniowie oczekują od nauczyciela profesjonalizmu w prowadzeniu zajęć. Pedagodzy przygotowujący zajęcia zdalne dla tej grupy uczniów, napotykać problemy związane z krytycznym podejściem, żartami, jak i z okazywaną niechęcią uczestnictwa w zajęciach online. Jeśli nauczyciel zadaje zbyt dużą ilość materiału i zawyża stopień trudności, istnieje ryzyko, że uczniowie będą radzić sobie z odrabianiem zadań w sposób nie do końca satysfakcjonujący dla nauczyciela. Uczniowie często nie mają wiedzy i świadomości, na jakich zasadach mogą korzystać z zasobów sieci, nie dbają o prawa autorskie i dopuszczają się tzw. kradzieży własności intelektualnej.

Częścią procesu edukacji jest również ocenianie, które w dobie kształcenia zdalnego

przysparza wielu problemów. Nauczyciele zobowiązani są do wystawienia uczniom stopni na koniec roku szkolnego. W sytuacji, gdy mamy z wychowankami wyłącznie kontakt zdalny, jest to sprawa niezwykle problematyczna. Nauczycielowi trudno zweryfikować samodzielność odpowiedzi i prac uczniów, w tym również sprawdzianów. Odpytywanie online także jest kłopotliwe – zajmuje dużo czasu w trakcie prowadzenia zajęć. W obecnej sytuacji jedynym wiarygodnym kryterium pozostaje możliwość oceny aktywności i zaangażowania uczniów w naukę zdalną. Zarówno uczniowie, jak i nauczyciele będą mieli okazję zweryfikować wiedzę zdobytą podczas nauczania zdalnego po powrocie do szkoły.

Specyfika nauczania online i związany z tym stały dostęp do sieci może stwarzać niebezpieczne sytuacje. O zagrożeniach wynikających z korzystania z Internetu mówi się nie od dziś, głównie w kontekście cyberprzemocy, niebezpiecznych kontaktów oraz uzależnienia od Internetu. Obecnie duży problem mają rodzice, którzy do tej pory walczyli o to, by ich dziecko miało ograniczony dostęp do urządzeń mobilnych. Teraz jednak musieli dać im pełną swobodę. Rodzice zostali zmuszeni, by zapewnić dzieciom narzędzia w postaci laptopów czy komputerów, które są podstawowym źródłem kontaktu z nauczycielem. W aspekcie możliwości technicznych wiele uczniowskich rodzin ma problem z realizacją zdalnego nauczania z powodu słabych łącz internetowych lub braku sprzętu. Szczególne trudności mają rodziny wielodzietne, w których dodatkowo rodzice pracują zdalnie. Podobne problemy mogą mieć również nauczyciele, którzy zobligowani są do prowadzenia lekcji w formie videokonferencji.

W sytuacji związanej z izolacją trudno jest walczyć z uzależnieniem od sieci, ograniczać dzieciom czas spędzany w Internecie i stale kontrolować ich działania w cyberprzestrzeni. Tym bardziej, że nie wszyscy uczniowie są tak samo zaangażowani w naukę zdalną. Dla tych, którzy czas pandemii traktują jako czas wolny od obowiązków szkolnych, jest to doskonała okazja do korzystania z urządzeń ekranowych i Internetu bez ograniczeń, a nauka stanowi tylko „alibi”.

Nie można jednak zapominać, że problem nadmiernego czasu spędzanego w sieci jest wciąż aktualny, w dodatku nabrał nowego wymiaru. Wydłużenie się czasu ekranowego dziecka nie jest dobre dla jego zdrowia, szczególnie psychicznego. Może powodować stres i dyskomfort związany również z długotrwałą komunikacją wyłącznie drogą online z użyciem narzędzi wideo. Dlatego tak ważne

jest zachowywanie „higieny cyfrowej”. Należy zwracać uwagę na odpowiednią ilość snu u dzieci, spacery na świeżym powietrzu, ćwiczenia relaksacyjne oraz ruch, który w czasie izolacji jest mocno ograniczony, a zarazem tak ważny dla prawidłowego rozwoju fizycznego i intelektualnego dzieci w wieku szkolnym. Istotne jest również to, aby na dwie godziny przed położeniem się do łóżka dziecko nie miało już kontaktu z urządzeniami ekranowymi.

Nauczanie zdalne i prowadzenie przez nauczycieli lekcji online wiąże się z różnego rodzaju trudnościami, nie tylko natury technicznej. Wraz z rozpoczęciem zdalnego nauczania pojawiła się nowa forma cyberprzemocy, a mianowicie „rajdowanie e-lekcji”. Jest to bardzo niebezpieczne zjawisko zarówno dla uczniów uczestniczących w lekcji, jak i dla nauczycieli, którzy nie są w stanie prowadzić zajęć. Patostreamerzy, którzy wymyślili akcję „Rajd na e-lekcje” organizują się w grupach, umawiają na konkretne zajęcia, które trollują. Wykorzystują przesyłane do nich linki do prowadzonych zajęć, do których dołączają i kompletnie zaburzają przebieg zajęć, używając wulgarnych i przemocowych treści. Zdarza się, że uczniowie sami rozsyłają obcym osobom zaproszenia do serwerów z lekcjami. W rezultacie podczas lekcji nagle dołącza kilkunastu nieznanych użytkowników. To właśnie tak zwany rajd. Z głośników wydobywają się przekleństwa, krzyki lub innego rodzaju hałas, uniemożliwiający prowadzenie lekcji. Jest to zjawisko bardzo niebezpieczne, ponieważ zachęca najmłodszych do takiego samego działania. Większość uczniów czuje się jednak zażenowana i niezadowolona z utrudniania im procesu nauki, który i tak jest wystarczająco kłopotliwy. Nauczyciele natomiast nie są w stanie zapanować nad chaosem i dyscypliną w trakcie sieciowych lekcji i niejednokrotnie z nich rezygnują. W Internecie można znaleźć wiele filmików, które dokładnie pokazują, czym jest „rajdowanie na e-lekcjach”.

Podsumowanie

Po kilku miesiącach izolacji i zdalnego nauczania powrót do szkoły może być dla uczniów wielkim wyzwaniem, szczególnie tych wrażliwych i emocjonalnych. Dzieci, które kwarantannę traktują jako wolny czas bez zobowiązań, mogą taki powrót do normalności i obowiązków znieść znaczenie gorzej. Dlatego

tak ważne jest uczestnictwo w zdalnych lekcjach, które zobowiązują ucznia do systematycznego uczestnictwa w zajęciach. Dzięki temu dziecku łatwiej będzie wrócić do normalnego rytmu nauki szkolnej. Po zakończonej kwarantannie mogą również pojawić się syndromy odstawienia urządzeń. Dzieci używają laptopa i telefonu nie tylko do nauki, ale także do kontaktu z rówieśnikami. Zarówno szkoła, jak i przestrzeń koleżeńska przeniosła się do domu.

Istnieje również obawa, że przedłużająca się izolacja oraz edukacja online i brak bezpośrednich interakcji twarzą w twarz może poskutkować utratą, i tak już osłabionych, kontaktów międzyludzkich.

Przy okazji izolacji i nauczania online okazało się, jak ważna dla nauczycieli jest znajomość i umiejętność wykorzystywania narzędzi TIK oraz edukacyjnych zasobów sieci. Jest to również okazja dla rodziców i nauczycieli do kształtowania prawidłowych postaw i zachowań w sieci oraz kompetencji cyfrowych uczniów, związanych z bezpiecznym i kreatywnym wykorzystywaniem nowoczesnych technologii oraz zasobów Internetu.

Marta Małek

Bibliografia:

Ebook *Edukacja w czasach pandemii wirusa Covid-19. Z dystansem o tym, co robimy obecnie jako nauczyciele*, red. nauk. J. Pyżalski, Wydaw. EduAkcja Sp. z o.o., Warszawa 2020, <https://zdalnie.edu-akcja.pl/pobierz-ksiazke/> [dostęp: 18.05.2020].

Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej z dnia 20 marca 2020 r. zmieniające rozporządzenie w sprawie czasowego ograniczenia funkcjonowania jednostek systemu oświaty w związku z zapobieganiem, przeciwdziałaniem i zwalczaniem COVID-19 – art. 30b. Dz.U. 2020 poz. 492.

WYCHOWANIE PRZEDSZKOLNE I EDUKACJA WCZESNOSZKOLNA

Marta Koralewska

Przedszkole Miejskie nr 56 w Łodzi

KAMPANIA SPOŁECZNA ŁODZIAKI WDZIĘCZNIAKI

Etap kształcenia: edukacja przedszkolna, edukacja wczesnoszkolna (klasy I–III).

Opis inicjatywy z zaakcentowaniem oryginalności rozwiązania:

W związku z dynamicznie rozwijającą się sytuacją w kraju związaną z rozprzestrzenianiem się i walką z Covid-19, koniecznością dostosowania się do zaleceń Ministra Edukacji Narodowej dotyczących prowadzenia zdalnej edukacji oraz koniecznością zawieszenia zajęć dydaktyczno-wychowawczo-opiekuńczych w przedszkolach i szkołach powstał pomysł zorganizowania akcji społecznej ŁODZIAKI WDZIĘCZNIAKI.

Zainicjowanemu przedsięwzięciu przyświecały następujące cele:

- podziękowanie za poświęcenie, troskę o nasze bezpieczeństwo, zdrowie i życie pracownikom służb medycznych, mundurowych oraz wszystkim, którzy przyczyniali się i w dalszym ciągu przyczyniają do opanowania pandemii koronawirusa,
- włączenie dzieci i rodziców do emocjonalnego wsparcia służb ratunkowych i mundurowych,
- wyrabianie szacunku do zawodów zaufania publicznego – do pracy lekarzy, pielęgniarek, sanitariuszy, ratowników medycznych, policjantów, strażników miejskich, strażaków i żołnierzy,
- prezentacja aktywności plastycznej i konstrukcyjnej oraz zdolności i dorobku artystycznego dzieci w ciekawy innowacyjny sposób,

- zainspirowanie nauczycieli do edukacji zdalnej związanej z preorientacją zawodową z wykorzystaniem nowoczesnych technologii informacyjnych i komunikacyjnych.

Za pośrednictwem nauczycieli zaproszenie do udziału w akcji otrzymali rodzice dzieci w wieku przedszkolnym (2,5 – 6 lat) i wczesnoszkolnym (klasy I–III) z terenu Łodzi i Zgierza.

Pierwszym etapem wdrożenia pomysłu w życie było opracowanie regulaminu i rozpoczęcie współpracy z doradcami metodycznymi Łódzkiego Centrum Doskonalenia Nauczycieli i Kształcenia Praktycznego: Anną Koralewską – doradcą metodycznym wychowania przedszkolnego i Aleksandrą Proc – doradcą metodycznym edukacji wczesnoszkolnej celem rozpropagowania kampanii w środowisku i zaproszenia do współpracy nauczycieli.

Dzięki zaangażowaniu doradców metodycznych do współpracy zgłosiło się czternaście łódzkich przedszkoli (PM 7, PM 125, PM 185, PM 75, PM 220, PM 88, PM 234, PM 125, PM 173, PM 56, PM 75, PM 121, Zespół Szkolno-Przedszkolny nr 2 PM 228, Zespół Szkolno-Przedszkolny nr 6 PM 94) oraz jedno przedszkole zgierskie (MP 2). Akcją zainteresowały się również cztery szkoły podstawowe (SP 30, SP 3, SP 166, SP 202). Łącznie w akcji uczestniczyło dwudziestu czterech nauczycieli, pięćdziesięcioro pięcioro dzieci oraz ich rodzice.

Prace wykonywane były przy pomocy różnorodnych technik plastycznych, co zaobserwować można na przygotowanym filmie

prezentującym wspólne dzieło. Nadsyłane przez rodziców i nauczycieli zdjęcia prac plastycznych poddane zostały obróbce graficznej w programach PhotoFiltre 7 oraz Paint 3D, by w końcowym etapie przy zastosowaniu aplikacji do tworzenia filmów połączyć wszystko w całość. Dodatkowo, przy użyciu programu do kreowania animacji Express Animate, zaprojektowano czołówkę akcji. Gotowy film w formacie *.mp4 zamieszczono na kanale YouTube ŁODZI AKI WDZIĘCZNI AKI.

Premiera przedsięwzięcia odbyła się 5 czerwca 2020 r. Zaproszenie i podziękowania za wytrwałość oraz wzmoczoną pracę otrzymali pracownicy szpitali zakaźnych, policji, straży miejskiej, straży pożarnej, strażaków oraz wojska w województwie łódzkim oraz wszyscy zgłoszeni uczestnicy akcji. Dla dzieci przygotowano i wysłano dyplomy.

Link: <https://www.youtube.com/watch?v=xwioMAzsL50>

Przewidywane efekty wdrożenia:

- Podjęcie współpracy dzieci, rodziców, nauczycieli, doradców metodycznych w celu wyrażenia wdzięczności za działania w ochronie bezpieczeństwa, życia i zdrowia ludzi na całym świecie.
- Możliwość dzielenia się przez dzieci swoimi talentami i zaprezentowania ich przed szerszą publicznością w mediach społecznościowych.
- Uświadomienie dzieciom znaczenia działań podejmowanych przez ludzi w róż-

nych zawodach oraz ich poświęcenia dla dobra człowieka.

- Realizacja ciekawej formy działań podjętych w oparciu o wytyczne zawarte w rozporządzeniu MEN z 15 sierpnia 2018 r. w sprawie doradztwa zawodowego.
- Umożliwienie dzieciom poczucia dumy z wykonanej pracy oraz wzięcia udziału w akcji społecznej na rzecz służ medycznych, mundurowych i wszystkich tych, którzy przyczyniają się do walki z covid-19.
- Zainicjowanie i zaproponowanie dzieciom ciekawej formy spędzenia czasu z rodzicami, wyrażenia swoich emocji, odczuć podczas konieczności przebywania w domu w związku z pandemią.
- Uświadomienie dzieciom, a także innym uczestnikom przedsięwzięcia, że wszyscy jesteśmy częścią większej społeczności.
- Zainicjowanie innowacyjnej i niekonwencjonalnej formy współpracy z rodzicami.
- Umiejętność przygotowania i opracowania niezbędnej dokumentacji potrzebnej do przeprowadzenia akcji.
- Udoskonalenie umiejętności wykorzystywania przez wszystkich uczestników przedsięwzięcia w edukacji zdalnej, technologii informacyjnej i komunikacyjnej oraz narzędzi informatycznych (PhotoFiltre 7, Paint 3D, Express Animate).
- Umiejętność wzbogacania warsztatu pracy.
- Promocja przedszkoli/szkół w środowisku.

Marta Koralewska

Aleksandra Ślusarczyk
Dorota Nawrocka

Miejskie Przedszkole nr 17 im. Siedmiu Krasnoludków w Częstochowie

PROJEKT EDUKACYJNY „MAŁY PROGRAMISTA”

Wychodząc naprzeciw stawianym przez współczesny świat wymaganiom, opracowałyśmy w roku szkolnym 2019/2020 projekt dla naszych wychowanków. Część projektu zrealizowałyśmy w drugim semestrze. Ponieważ świetnie się sprawdził w naszej grupie dzieci 5-letnich, postanowiłyśmy zrealizować go także w roku następnym. I tak też się dzieje, bo realizujemy go w grupie 6-latków.

Kształcenie umiejętności kodowania i myślenia komputacyjnego w trakcie zajęć i zabaw, nie tylko z użyciem komputera, to programowanie od najmłodszych lat.

Edukacja informatyczna wprowadza dzieci w świat nowych pojęć, takich jak: zbiory, rytmy, pytania, sekwencje, planowanie działania, logiczne ciągi i inne, wykorzystując do tego działania, gry i zabawy interakcyjne.

Zajęcia odbywają się raz w tygodniu w trakcie zajęć popołudniowych prowadzonych w grupie. Opracowane zestawy zawierają zabawy obejmujące: symboliczne oznaczenia, sekwencje ruchów, gry i zabawy logiczne oraz zabawy bieżne.

Wszystkie działania informatyczne odbywają się w przestrzeni najbliższego otoczenia i klasy, dzięki czemu wykorzystane jest wyposażenie, np.: liczniki i gry planszowe, klocki i plansze edukacyjne oraz chustę animacyjną, a także gry i zabawy ruchowe i sportowe.

Projekt edukacyjny realizuje wszystkie cele w obszarach Podstawy programowej.

CELE OGÓLNE:

- przygotowanie dzieci do myślenia abstrakcyjnego i podstaw programowania,
- rozumienie, analizowanie i rozwiązywanie problemów na bazie logicznego i abstrakcyjnego myślenia oraz myślenia algorytmicznego.

CELE SZCZEGÓŁOWE:

Dziecko:

- przewiduje skutki czynności manipulacyjnych na przedmiotach,
- wyciąga wnioski o wprowadzonych i obserwowanych zmianach,
- grupuje, klasyfikuje i uogólnia,
- liczy, porównuje, mierzy i określa położenie,
- rozumie sens informacji podanych w formie uproszczonych rysunków, oznaczeń i symboli,
- wznosi konstrukcje i tworzy kompozycje,
- interesuje się urządzeniami technicznymi i stosuje zasady bezpiecznego korzystania z nich,
- komunikuje się i współpracuje z innymi.

FORMY PRACY:

grupowa, zespołowa, indywidualna.

METODY:

czynna, słowna, oglądowa.

Z E S T A W I

Realizacja: październik

NAUCZYCIEL I	NAUCZYCIEL II
<i>Symboliczne oznaczenia</i>	
Kalendarz pogody – prowadzenie kalendarza pogody, objaśnienie symboli oznaczających pogodę. Używanie kodów w tabeli pogody.	Jacy jesteśmy – prowadzenie tablicy odczuć. Używanie kodów w tabeli. Określanie swojego nastroju i zaznaczanie na tablicy.
<i>Sekwencje ruchów</i>	
Czerwone, grube, małe – układanie figur geometrycznych zgodnie z podanym kodem.	Koduj ruch – zakodowane w figurach geometrycznych rytmy: koło – klaśnięcie, trójkąt – tupnięcie, kwadrat – uderzenie w kolana itp., Układanie rytmów na dywanie dla grupy odtwarzających ruch dzieci.
Labada – zabawa ruchowo-naśladowcza ze śpiewem.	Ojciec Wirgiliusz – zabawa ruchowo-naśladowcza ze śpiewem.

Kalendarz pogody – prowadzenie kalendarza pogody, objaśnienie symboli oznaczających pogodę. Używanie kodów w tabeli pogody. Czerwone, grube, małe – układanie figur geometrycznych zgodnie z podanym kodem. Labada – zabawa ruchowo-naśladowcza ze śpiewem.

Jacy jesteśmy – prowadzenie tablicy odczuć. Używanie kodów w tabeli. Określanie swojego nastroju i zaznaczanie na tablicy. Koduj ruch – zakodowane w figurach geometrycznych rytmy: koło – klaśnięcie, trójkąt – tupnięcie, kwadrat – uderzenie w kolana itp. Układanie rytmów na dywanie dla grupy odtwarzających ruch dzieci. Ojciec Wirgiliusz – zabawa ruchowo-naśladowcza ze śpiewem.

ZESTAW II

Realizacja: listopad

NAUCZYCIEL I	NAUCZYCIEL II
<i>Gry i zabawy logiczne</i>	
Dopasuj cień – dopasowywanie cieni figur do zdjęć przedmiotów.	Mozaika gwoździkowa – układanie według wzoru i wg własnego pomysłu.
<i>Ćwiczenia graficzne</i>	
Lustrzane odbicie – rysowanie na zakratkowanej kartce.	Ziemniak – rysowanie labiryntu.
<i>Zabawy bieżne</i>	
Gram – tworzenie gry z regułami.	Kodowanie na dywanie – zabawy z wykorzystaniem maty dydaktycznej.

Dopasuj cień – dopasowywanie cieni figur do zdjęć przedmiotów. Lustrzane odbicie – rysowanie na zakratkowanej kartce. Gram – tworzenie gry z regułami.

Mozaika gwoździkowa – układanie według wzoru i wg własnego pomysłu. Ziemniak – rysowanie labiryntu. Kodowanie na dywanie – zabawy z wykorzystaniem maty dydaktycznej.

ZESTAW III

Realizacja: grudzień

NAUCZYCIEL I	NAUCZYCIEL II
<i>Symboliczne oznaczenia</i>	
Metki – wyszukiwanie i omawianie informacji zawartych na metkach różnych przedmiotów i żywności.	Znaki informacyjne – pokaz i omówienie różnego typu znaków informacyjnych, drogowych i na budynkach. Odszukiwanie tych znaków w trakcie spacerów. Jakie znaki informacyjne możemy powiesić w naszej sali – wykonanie.
<i>Sekwencje ruchów</i>	
Taniec pingwina – zabawa ruchowo-naśladowcza ze śpiewem.	Głowa, ramiona – zabawa ruchowo-naśladowcza ze śpiewem.
Ciepło zimno – odszukiwanie ukrytego przedmiotu przy pomocy kodu słownego.	Koraliki – nawlekanie koralików wg podanego kodu.

Metki – wyszukiwanie i omawianie informacji zawartych na metkach różnych przedmiotów i żywności. Taniec pingwina – zabawa ruchowo-naśladowcza ze śpiewem. Ciepło zimno – odszukiwanie ukrytego przedmiotu przy pomocy kodu słownego.

Znaki informacyjne – pokaz i omówienie różnego typu znaków informacyjnych, drogowych i na budynkach. Odszukiwanie tych znaków w trakcie spacerów. Jakie znaki informacyjne możemy powiesić w naszej sali – wykonanie. Głowa, ramiona – zabawa ruchowo-naśladowcza ze śpiewem. Koraleki – nawlekanie koralek wg podanego kodu.

ZESTAW IV

Realizacja: styczeń

NAUCZYCIEL I	NAUCZYCIEL II
<i>Gry i zabawy logiczne</i>	
Gry planszowe – z elementem kodowania i przeliczania.	Słowa i słówka – układanie kodów wyrazowych z wykorzystaniem cegiełek.
<i>Ćwiczenia graficzne</i>	
Labirynt – znajdź drogę.	Odrysowywanki – odrysowywanie elementów z różnych wzorników.

Gry planszowe – z elementem kodowania i przeliczania. Labirynt – znajdź drogę.

Słowa i słówka – układanie kodów wyrazowych z wykorzystaniem cegiełek. Odrysowywanki – odrysowywanie elementów z różnych wzorników.

ZESTAW V

Realizacja: luty

NAUCZYCIEL I	NAUCZYCIEL II
<i>Sekwencje ruchów</i>	
Ciepło zimno – odszukiwanie ukrytego przedmiotu przy pomocy kodu słownego.	1, 2, 3, 4 – zabawa ruchowo-naśladowcza ze śpiewem.
Statki – ustawianie statków na planszy, odgadywanie gdzie się znajdują.	Wyspa skarbów – plansza z kwadratami, pośrodku wyspa ze skarbem. Kolorowe kwadraty dzieci układają drogę w dwóch kółkach, wzajemnie sobie przeszkadzając.
<i>Gry i zabawy logiczne</i>	
Domino – obrazkowe.	Dopasuj – dopasowywanie kształtów do otworów.

ZESTAW VI

Realizacja: marzec

NAUCZYCIEL I	NAUCZYCIEL II
<i>Ćwiczenia graficzne</i>	
Odrysowywanki – odrysowywanie elementów z różnych wzorników.	Rzuć kością – namaluj obraz. Wykonanie rysunku zgodnie z kodem podanym w tabeli. Dziecko rzuca kostką i zgodnie z numerem wybiera i rysuje podany kod.

<i>Zabawy bieżne</i>	
Kółko i krzyżyk – układanie na planszy po trzy kolorowe kółka wg określonych zasad.	Tropiciele – zabawa terenowa z instrukcją obrazkową.
Kodowanie na dywanie – zabawy z wykorzystaniem maty dydaktycznej.	Szkoła dziwnych kroków – naśladowanie gestów i rytmów w trakcie chodzenia.

Z E S T A W V I I*Realizacja: kwiecień*

<i>NAUCZYCIEL I</i>	<i>NAUCZYCIEL II</i>
<i>Sekwencje ruchów</i>	
Układanki – sortowanie przedmiotów wg podanych cech.	Wąż – odwzorowywanie ułożenia sznurka.
<i>Gry i zabawy logiczne</i>	
Tyle ile – zabawa słowna – nauczyciel stuka liczbę sylab/liter, dzieci podają wyrazy posiadające określoną liczbę sylab, układają słowa ze znanych liter itp.	Gry karciane.
<i>Ćwiczenia graficzne</i>	
Rzuć kością – namaluj twarz. Wykonanie rysunku zgodnie z kodem podanym w tabeli. Dziecko rzuca kostką i zgodnie z numerem wybiera i rysuje podany kod.	Szyby – odrysowywanie rysunków na szybie.

Z E S T A W V I I I*Realizacja: maj*

<i>NAUCZYCIEL I</i>	<i>NAUCZYCIEL II</i>
<i>Zabawy bieżne</i>	
Tropiciele – zabawa terenowa z instrukcją obrazkową.	Kolorowy parasol – zabawy z wykorzystaniem chusty animacyjnej.
<i>Zabawy bieżne</i>	
Kodowanie na dywanie – zabawy z wykorzystaniem maty dydaktycznej.	Szkoła dziwnych kroków – naśladowanie gestów i rytmów w trakcie chodzenia.
Kolorowy parasol – zabawy z wykorzystaniem chusty animacyjnej.	Gram – tworzenie gry z regułami.
Zbijak – zabawa sportowa.	Idź za mną – nauczyciel zmienia kierunki, a dzieci starają się za nim nadażyć.

Aleksandra Ślusarczyk
Dorota Nawrocka

EDUKACJA CZYTELNICZA I MEDIALNA

Ksymena Żurawska

Zespół Szkół w Białej

NAUCZANIE ZDALNE W MOICH OCZACH – PROPOZYCJE

Czas, który przeżywamy, nie jest łatwy dla nas, ludzi dorosłych, podobnie dla dzieci i młodzieży – naszych uczniów i czytelników. Stawia on przed nami nowe wymagania, pociąga za sobą zmianę organizacji pracy, nastawienia do rzeczywistości zewnętrznej. W związku z tym musieliśmy na nowo przyjrzeć się naszym priorytetom, wybrać to, co najważniejsze, żeby funkcjonować dalej w świecie, który z dnia na dzień stał się trudniejszy. Paradoksalnie te wszystkie problemy spowodowały, że zaczęliśmy na nowo odkrywać to, co istotne, a co często umykało nam, przysypane kurzem codzienności. Niektórzy nagle zauważyli, że rodzina jest bardzo ważna. Dzieci wymagają zaś troski największej. Teraz światu zaczęli być potrzebni humaniści, ich spojrzenie na drugiego człowieka, pełne szacunku.

Nasza praca zmieniła dotychczasowy charakter i zastosowaliśmy zdalne nauczanie.

To, co dzieje się na zewnątrz, pozbawiło nas bezpośredniego kontaktu z czytelnikiem. Dla mnie jest to bardzo bolesne, bo wszystkie propozycje kieruję do odbiorców, którzy gdzieś funkcjonują, ale nie dostają od nich bezpośrednio, personalnie odpowiedzi. Przy docenieniu wielkiej roli techniki, komputeryzacji, najważniejszy w naszej pracy jest człowiek, dla niego przygotowujemy kolejne zagadnienia; i tak wysuwa się na plan pierwszy humanistyczny charakter naszego zawodowego powołania, które często bywa pomijane albo wręcz lekceważone. W związku z nauczaniem zdalnym przygotowałam dla dzieci i młodzieży cykl związany z biblioterapią. W odniesieniu do dzieci klas I–III w wysyłanej informacji zwracałam się bezpośrednio do rodziców. Moje propozycje można modyfikować.

Zagadnienia są dostosowane do wysyłania wiadomości w systemie dziennika elektronicznego. W szkole, w której pracuję, funkcjonuje Librus.

Informacja nr 1:

Droży Rodzice
moich najmłodszych Czytelników!

Słowo, mówione i pisane ma wielką siłę. Słowem można budować, ale i niszczyć. W tym czasie, który jest trudny dla nas wszystkich, nie zapominajmy o dobrych, krzepiących słowach. Takich słów Państwu i sobie z serca życzę. Można też sięgnąć do słowa pisanego. W oparciu o nie rozważać pewne problemy, czasami trudne dla dziecka. Temu służy właśnie biblioterapia, która polega na czytaniu tekstu literackiego i zastanawianiu się nad jego przesłaniem, bohaterami i ich zachowaniem. Służy ona dzieciom, które czasami chcą porozmawiać z rodzicami albo z bibliotekarzem o czymś, co je nurtuje. Jeśli macie Państwo czas i ochotę, możecie wpisać w wyszukiwarce hasło: „bajki – pomagajki – treść”. Z tego zakresu wybieramy: bajki-zasypianki.pl/bajki-pomagajki. Pomagają one dziecku w problemach, które ono przeżywa. Znajdziemy tutaj bajki do czytania, bajki dla starszych dzieci, bajki dla chłopców i dziewczynek, bajki z morałem. Są tu także słuchowiska dla dzieci.

Informacja nr 2:

Szanowni Państwo!

Proponuję dzieciom „Szufladę z bajkami”. Można wpisać w wyszukiwarce hasło: „bajki terapeutyczne – treść bajek”. Opowieści terapeutyczne studentów Pedagogiki i Filologii. Szuflada kryje w sobie opowieści studentów Filologii Polskiej i Pedagogiki z Kolegium Karkonoskiego w Jeleniej Górze. W zbiorze zawarte są bajki, które uczą zachowań wzmacniających wiarę dziecka w swoje możliwości i umiejętności, zachęcają do samopoznania i pozwalają na adekwatne spojrzenie na siebie. Kolejna grupa to bajki, które pokazują, jak radzić sobie w trudnych sytuacjach, w zetknięciu ze zjawiskami przyrody, chorobą czy śmiercią i zachęcają też

do odważnego poznawania siebie i świata. Znajdziemy tu także bajki, które uczą właściwych relacji z rówieśnikami oraz pokazują zachowania prospołeczne w grupie.

Nie mogło także zabraknąć bajek, które pokazują, jak cenna jest przyjaźń i miłość w rodzinie. Przykładowo, wśród bajek, które uczą właściwych relacji z rówieśnikami oraz pokazują wachlarz zachowań prospołecznych w grupie, znajdziemy bajki dla dziecka, które zbyt łatwo ufa obcym, rzadko się uśmiecha, czuje się samotne i przez to ucieka w świat fantazji; zaniedbuje przyjaciół, pochłonięte jest przez świat internetowy, jest samolubne i nie chce się dzielić zabawkami.

Dla klas V–VI wysyłałam informacje bezpośrednio do czytelników.

Informacja nr 1:

Szanowni Uczniowie!

Polecam Wam do przeczytania opowiadania, których treść dotyczy spraw, związanych z wiekiem, w którym się znajdujecie. Należy wpisać w wyszukiwarkę hasło: „Nastolatkiem być – opowiadania dla młodzieży”.

Zagadnienia tu poruszane dotyczą bardzo niebezpiecznego korzystania z substancji psychoaktywnych, zagrożeń w sieci, uzależnienia od jedzenia, relacji w grupie, zdrowej rywalizacji, ucieczki z domu czy agresji wobec zwierząt. Czytajcie te teksty ze zrozumieniem. Autorzy chcą Was przestrzec przed zachowaniami, które wydają się dobre i nieprowadzące do niczego złego, ale ostatecznie jest inaczej. Czytajcie te teksty uważnie, bo może się zdarzyć, że kolega albo koleżanka będą Wam coś proponować, ale Wy miejcie własne zdanie, mądre spojrzenie na daną sprawę.

Dla nas, bibliotekarzy bardzo ważne jest też to, że znajdziemy tutaj scenariusze zajęć. Korzystałam z wydania internetowego „Nastolatkiem być – opowiadania terapeutyczne dla młodzieży wraz ze scenariuszami zajęć biblioterapeutycznych”, Skawina 2016.

Informacja nr 2:

Może być ona przeznaczona zarówno dla rodziców uczniów, jak i dla uczniów klas V–VIII. To wiadomość dla tych, którzy uważają, że słowa Biblii są słowami ciągle żywymi i nieustannie oddziałują na życie człowieka. Podnoszą, dodają otuchy, leczą.

Serdecznie zachęcam do czytania tej Księgi z p. katechetką (konsultowałam się z naszą katechetką). Polecam serdecznie, oczywiście dla chętnych, objaśnianie czytań biblijnych na dany dzień, które internetowo prowadzi o. Remigiusz Reclaw, jezuita z Łodzi. Wpisujemy hasło: „Remi Reclaw Zoom” i po przecinku dołączamy datę z danego dnia, np.: „Remi Reclaw Zoom, 28.04.”. Ojciec Remigiusz objaśnia czytania z danego dnia w sposób twórczy, krótki i przystępny. Zoom to platforma do wideokonferencji, prowadzenia spotkań i współpracy online.

Pozostałe moje propozycje zachęcają dzieci i młodzież do twórczości i kreatywności.

Dla klas I–III przygotowałam blok wiosenny.

Klasa I

Przesłałam dzieciom wiersz o wiosnie, autorstwa Grażyny Koby.

Wiosna

*Obudziła się wiosna
Tu i tam,
rzuciła kwiatki wszędzie
nam.
Łąki kaczeńcami ozdobiła
a nad polami się zastanowiła.*

*Kiedy świat cały
malowała
skowronka w polu
ujrzała.
Piosenkę z nim
Zanuciła i gniazdo w trawie uwiła.*

Ćw. 1

Narysujcie ilustrację do wiersza.

Ćw. 2

Zastanówcie się, jakie są oznaki wiosny w przyrodzie, np. na Waszym podwórku. Jakimi zmysłami odbieramy wiosnę?

Ćw. 3

Portret wiosny.

Pytania pomocnicze.

- Gdyby wiosna była dziewczyną, jakie dalibyście jej imię?
- Jaką miałyby sukienkę?
- Jakie buty?
- Co trzymałyby w ręce?
- Jaki rośliny i zwierzęta byłyby wokół niej?

Klasa II

Ćw. 1

Możemy zaproponować dowolny wiersz o wiosnie. Przedstawiłam dzieciom utwór Jana Brzechwy „Przyjście wiosny”. Chętni wykonują ilustrację do wiersza.

Ćw. 2

Jakie potrawy lubi wiosna? Co jemy na wiosnę? Jaka jest Wasza ulubiona wiosenna potrawa?

Klasa III

Ćw. 1

Proponuję Wam szukanie śladów wiosny w najbliższym otoczeniu. Możecie zabawić się w wiosennych reporterów i iść tropami wiosny. Można to zrobić też w wyobraźni. Jeśli ktoś chce, to może wiosenne rośliny i zwierzęta narysować na kartce lub dołączyć do pamiętnika, do tworzenia którego Was zachęcam.

Ćw. 2

Spróbujcie ułożyć krótki wierszyk o wiosnie. Napiszcie go na kartce, którą ozdobicie wiosennymi motywami, czyli elementami, które kojarzą się nam z tą porą roku. W kręgu pomysłów, rozwijających kreatywność znalazła się propozycja pisania pamiętnika.

Informacja nr 1:

Klasy I–III.

Proponuję Wam, abyście każdego dnia lub w wybrane przez siebie dni wykonywali rysunek.

Możecie narysować to, co w tym dniu było dla Was najważniejsze, co najbardziej zapisało się Wam w pamięci.

Można do rysunku dołączyć jakiś tekst, czyli jedno zdanie lub kilka zdań o tym, co było dla Was ważne. Gdy kartki połączy się, robiąc dziurki z boku i przeciągając tasiemkę, powstanie najprawdziwszy pamiętnik. Możecie sami nadać mu tytuł.

Można też rysować i pisać w wybranym do tego celu zeszyście.

Będzie to rysunkowy i słowny zapis czasu, który spędzacie teraz w domu.

Jeżeli będziecie chcieli wykonać pamiętnik, to możemy zrobić konkurs.

Zachowajcie go, bo możemy Waszą pracę dołączyć do zbiorów naszej biblioteki i w taki sposób staniecie się młodymi pisarzami.

Zachęcam Was do twórczości w wolnym czasie, po odrobieniu lekcji.

Życzę Wam dobrego czasu, który zatrzymacie w swoich rysunkach i w swoich słowach. Doceniajmy każdą chwilę naszego życia, to wielki dar.

Informacja nr 2:

Klasy V–VIII

Proponuję Wam napisanie pamiętnika.

Jego treść dotyczyć będzie tego, co czujecie, co jest dla Was ważne w czasie, który spędzacie w domu, poza szkołą. Mogą się tu znaleźć zapiski tego, co robicie oraz związane ze stanem Waszych emocji.

Umówmy się, że jako niezbędną, minimalną liczbę stron przyjmiemy trzy. Można dołączyć rysunki. One będą liczone poza stronami tekstowymi jako strony ilustrowane. Ich liczba pozostaje dowolna.

Pamiętnik może mieć formę tekstu pisanego ręcznie albo w postaci wydruku komputerowego.

Mogą to być luźne kartki, którym potem nadamy kształt książki albo możecie pisać w specjalnie do tego celu przeznaczonym zeszycie. Wybór należy do Was.

Nadajcie pamiętnikowi tytuł.

Prace wzbogacą zasoby szkolnej biblioteki.

Pamiętajcie, że wielcy ludzie tworzyli pamiętniki.

Podsumowanie

Moje propozycje, związane z nauczaniem zdalnym obejmują w pierwszej kolejności zagadnienia biblioterapeutyczne.

Rodzice i uczniowie klas od I do III mogli, dzięki moim wskazówkom, korzystać z różnego rodzaju bajek biblioterapeutycznych.

Przybliżyłam także rodzicom dzieci młodszych istotne założenia biblioterapii, po to, by nie zrażali się oni samym terminem, który u niewtajemniczonych może wywoływać niepotrzebny dystans co do jej zawartości treściowej i oddziaływania.

Uczniowie klas od V do VIII otrzymali propozycje opowiadań biblioterapeutycznych dla młodzieży. Uczniów z tego samego przedziału wiekowego i ich rodziców zachęcałam także do czytania Biblii i słuchania objaśnień czytań biblijnych na dany dzień. Kolejna grupa zagadnień to blok wiosenny, czyli propozycje związane z omawianiem

tekstu wiosennego wiersza, szukaniem śladów wiosny w najbliższym otoczeniu (na podwórku lub w wyobraźni) oraz zachęcenie dzieci do samodzielnego ułożenia wierszyka o wiosnie i jego plastycznym odwzorowaniu.

W kręgu pomysłów, rozwijających kreatywność, umieściłam także propozycje pisanie pamiętnika. Jego forma i zakres treściowy są inne w odniesieniu do uczniów klas od I do III oraz klas od V do VIII.

Wszystkie propozycje rozwijają twórcze myślenie dzieci i młodzieży.

Propozycje biblioterapeutyczne mają rozwijać w dzieciach umiejętność twórczego słuchania, zaś w ich rodzicach twórczego analizowania problemów.

W odniesieniu do młodzieży, moim założeniem było, aby młodzi czytelnicy mogli przeanalizować sytuacje trudne, w których znaleźli się bohaterowie opowiadań, znaleźć odniesienia do własnego życia i wyciągnąć odpowiednie wnioski.

Twórczej analizie służą także słowa Biblii oraz komentarze do nich, do słuchania których także zachęcałam młodzież i rodziców.

W propozycjach z bloku wiosennego zwróciłam uwagę dzieci na odbieranie wiosny zmysłami oraz zachęcałam do plastycznego jej ujęcia.

Pisanie pamiętnika to ostatni z pomysłów, które przedstawiłam w tekście.

Pozwoli on w sposób bardzo twórczy odzwierciedlić dzieciom i młodzieży czas, w którym przyszło nam żyć, w postaci rysunkowej i tekstowej.

Przedstawione propozycje można oczywiście modyfikować.

Zajęcia biblioterapeutyczne, prowadzone bezpośrednio z dziećmi i młodzieżą miałyby inny przebieg, ale rzeczywistość w której funkcjonujemy narzuca nam swoje twarde reguły i jesteśmy zmuszeni podejmować w nich działania. Z pomocą przychodzą nam współczesne media. W przypadku dzieci młodszych mogą pomóc rodzice i czytać im odpowiednie teksty, wskazane przez nas w zasobach internetowych.

W przypadku młodzieży, która prezentuje inny poziom rozwoju, ważne jest bezpośrednie zachęcenie do lektury takich tekstów, które mogłyby wywołać w nich chwilę refleksji, odniesień do własnego życia. Teksty biblioterapeutyczne zmuszają do myślenia, rozważenia danego zagadnienia. To ich wielka wartość. Potrzeba refleksji, którą z sobą niosą, pomoże w wielu trudnych problemach codzienności.

W rzeczywistości, w której przyszło nam, nauczycielom, uczniom oraz rodzicom aktualnie żyć i działać, bądźmy mądrymi przewodnikami na ścieżkach wiedzy.

Tego sobie i Państwu, moim Czytelnikom, serdecznie życzę.

Ksymena Żurawska

WYCHOWANIE I OPIEKA

Katarzyna Łapeta

Techniczne Zakłady Naukowe w Częstochowie

CO W SIECI CZYHA? ZAGROŻENIA PŁYNĄCE Z SIECI

Mamo, tato, co to jest seks? Czy pytanie to powinno nas martwić, czy raczej dać powód do radości i dumy?

Moje dorastające dzieci zainspirowały mnie do napisania tego artykułu. Dzieci, które podobnie jak tysiące ich rówieśników są

narażone na treści pornograficzne, toksyczne informacje i zachowania, które docierają do nich z Internetu. Gdy zaczynałam szukać informacji na ten temat, nie zdawałam sobie sprawy, że aż tyle jest zagrożeń. Chciałabym dziś zastanowić się nad nimi i przybliżyć niektóre z nich oraz wskazać kilka rozwiązań, które pomogą nam chronić dzieci i młodzież przed lawiną nieodpowiednich treści i zachowań płynących z sieci.

Nikommu nie trzeba uświadamiać, że Internet jest wszechobecny w naszym życiu. Warto podkreślić, że nie wszystko, co się z nim, wiąże jest złe. Daje też bardzo dużo korzyści. Teraz jednak zajmę się jego ciemną stroną, a dokładnie **sektowaniem, stalkingiem, groomingiem** czy **patostreamami**. A co to właściwie jest?

Sektowanie to wysyłanie intymnych wiadomości tekstowych oraz roznegliżowanych zdjęć. Jest to plaga wśród dzisiejszych nastolatków i nie tylko. Młodzież próbuje zwrócić na siebie uwagę rówieśników, często rekompensując sobie w ten sposób brak zainteresowania ze strony rodziców, którzy zajęci codziennymi obowiązkami nie poświęcają im wystarczająco dużo czasu. Dajemy dzieciom telefony, by mogły się z nami kontaktować, podczas gdy niekontrolowane korzystanie z tego małego urządzenia naraża ich na ogromne niebezpieczeństwo. Dzieci często przypadkowo mogą skontaktować się z osobami, które najpierw zdobędą ich zaufanie, a później staną się ich oprawcami. Również zdjęcia, które przesyłają „tylko” swojemu przyjacielowi, często mogą stać się przyczyną szantażu. Dziewczeta są zmuszane do płacenia pieniędzy czy innych zachowań,

aby uniknąć sytuacji, w której ich zdjęcie trafi do sieci.

Zbliżonym zjawiskiem i równie niebezpiecznym jest **stalking** (z ang. naprzykrzanie się, czatowanie na kogoś). Od ponad roku, kiedy to weszło w życie RODO, prywatność nabrała większego znaczenia. I o ile ludzie dorośli bardziej walczą o jej nienaruszenie, tak dzieci nie zdając sobie sprawy z konsekwencji, często wystawiają ją na forum publiczne. Chwalą się szczegółami dotyczącymi ich życia, a jednocześnie często życia całej rodziny. Takie informacje mogą wykorzystać cyberprzestępcy czy stalkerzy. Ci pierwsi manipulują ofiarą tak, aby np. kliknęła w link ze złośliwym oprogramowaniem, dzięki czemu mogą ukraść hasła, wyłudzić pieniądze czy namówić na wysłanie bardzo drogich SMSów, w zamian np. za dostęp do zdjęć, które w rzeczywistości nie istnieją. Prześladowcy, czyli stalkerzy zajmują się śledzeniem, a w konsekwencji dręceniem swojej ofiary. Często są to np. nastolatki, których uczucia zostały odrzucone i teraz próbują śledzić i dręczyć swoją wybraną lub wybraną.

Kolejnym zagrożeniem, któremu Internet sprzyja, jest **grooming**, czyli działania podejmowane w celu zaprzyjaźnienia się i nawiązania więzi emocjonalnej z dzieckiem, aby zmniejszyć jego opory i później je seksualnie wykorzystać. Anonimowość, łatwość stworzenia wirtualnej tożsamości to sprzyjające warunki dla osób przejawiających skłonności pedofilskie, które w łatwy sposób mogą dotrzeć do dzieci, często podszuwając się pod ich znajomych czy osoby, które są dla nich w pewnym stopniu autorytetem.

Patostreamy, czyli transmisje na żywo, w trakcie, których prezentowane są liczne treści i zachowania powszechnie uznane za będące dewiacjami społecznymi, w tym zwłaszcza takie jak: libacje alkoholowe, przemoc domowa czy wulgaryzmy to kolejny powód do niepokoju dla rodziców. Patostreaming wypacza realistyczny pogląd na to, co jest normalne, powodując negatywny wpływ na rozwój i stan emocjonalny młodego pokolenia.

Często też samo oznaczenie treści dla dorosłych jest zachętą dla naszych pociech. Brak oznaczeń, czy ochrona w postaci „tylko dla dorosłych” powodują jeszcze większą

ciekawość i dają odwrotny efekt do zamierzanego. Nie sposób też nie wspomnieć o zwykłym uzależnieniu od smartfona czy komputera, które jest równie niebezpieczne. I można by tak wymieniać w nieskończoność. Z każdym rokiem zagrożeń powstaje coraz więcej, otrzymują nowe nazwy i terminy. Ale jak z nimi wszystkimi walczyć? Czy jest to właściwie realne?

Pierwszą podstawową zasadą, wydawałoby się nawet banalną jest zawsze dialog. Rozmawiajmy jak najwięcej z naszymi dziećmi. Poświęcajmy im jak najwięcej czasu. Wiem, łatwo się pisze, ale co robić, kiedy już dojdzie, np. do sekstingu? Pomimo zaistniałego niepokoju, a nawet dużego zdenerwowania wysłuchajmy wypowiedzi naszych dzieci, starajmy się zapewnić je o pomocy. Nie wolno pod żadnym pozorem krzyczeć ani sprawić, by czuli się winni. Istotną rzeczą jest odnalezienie odbiorców zdjęć w celu zatrzymania ich dalszego rozprzestrzeniania. Jeśli zdjęcia trafiły już do mediów społecznościowych sprawę należy zgłosić na policję, która udaremni dalsze publikowanie.

Wiemy też, jak istotną rolę odgrywa profilaktyka. Cytując zasadę „ufam, ale sprawdzam” miejmy świadomość, co robi nasze dziecko w sieci. Między innymi na stronie *dzieckowsieci.pl* możemy przeczytać o podstawowych zasadach, jakie pozwolą nam chronić nasze dzieci. Zasady te powinny być dostosowane do wieku. Należą do nich m.in.:

- ustalenie z dzieckiem czasu korzystania z Internetu,
- wskazanie stron, gier, aplikacji, z których może korzystać,
- zakazanie samodzielnego korzystania z wyszukiwarek, z komunikatorów czy portali społecznościowych,
- umówienie się z dzieckiem, że za każdym razem, kiedy trafi na nieodpowiednie treści lub cokolwiek innego, co je w sieci zaniepokoi, natychmiast nas o tym poinformuje,
- świadome kupowanie gier oznaczonych systemem PEGI, który wskazuje minimalny dopuszczalny wiek, po osiągnięciu, którego można korzystać z gry, jak również ostrzega przed pojawiającymi się w niej niebezpiecznymi treściami,
- odpowiednie skonfigurowanie ustawień dotyczących bezpieczeństwa bezpośredniego w urządzeniu,

- dostosowanie poziomu kontroli rodzicielskiej do wieku dziecka,
- korzystanie z rozwiązań oferowanych przez sieci telekomunikacyjne, jak np. *Chroń Dzieci w Sieci* udostępniane przez Orange, T-Mobile, czy *Chroń swoje dziecko*, Play,
- korzystanie z bezpłatnej linii 800100100 prowadzonej przez Fundację Dajemy Dzieciom Siłę, gdzie uzyskamy informacje, jak rozmawiać z dziećmi na temat bezpieczeństwa w sieci,
- zgłaszanie na *dyzurnet.pl* przypadków występowania w Internecie treści zabronionych prawem.

Jak czytamy w raporcie opracowanym przez NASK Państwowy Instytut Badawczy z roku 2019 „[...] Choć rodzice obawiają się, że rozwój technologii wpłynie na zwiększenie ataków hakerskich, włamań, kradzieży pieniędzy itp., to nie stosują narzędzi kontroli i nie zabezpieczają urządzeń. Mimo że często deklarują podejmowanie rozmów profilaktycznych, ale nie jest to zbieżne z deklaracjami ich dzieci. Co więcej, rozmowy te często ograniczają się jedynie do komend w rodzaju: „nie wolno”, „nie powinienś”, „wylączę, ograniczę dostęp...”, co niekoniecznie pozytywnie wpływa na uczenie sposobów zachowania się w środowisku cyfrowym. Dzieci, których rodzice znajdują czas na rozmowę, są uważni na zachowanie dziecka, potrafią dostrzec jego potrzeby, w dużo mniejszym stopniu są narażone na manipulację i ryzykowne zachowania. Rodzice mają zatem do odegrania wielką rolę: przewodnika w eksploracji internetu i budowaniu wiedzy i umiejętności potrzebnych do wykorzystywania go w sposób bezpieczny i wartościowy”.

Podsumowując, z całą pewnością stwierdzam, że każdy rodzic, który usłyszy pytanie zawarte w temacie, powinien się ucieszyć. Oznacza to bowiem, że dziecko darzy go zaufaniem i zwraca się do niego ze swoimi problemami, trudnymi niejednokrotnie pytaniami, zamiast szukać informacji w Internecie. A ja mam nadzieję, że udało mi się przybliżyć w artykule, że sieć to miejsce, w którym czyha wiele zagrożeń.

Katarzyna Łapeta

Renata Białas

Szkoła Podstawowa nr 54 z Oddziałami Integracyjnymi w Częstochowie

POSTAWY RODZICIELSKIE A WYSTĘPOWANIE AGRESJI U DZIECI – PRZEKRÓJ TEORETYCZNY

POJĘCIE AGRESJI

Termin „agresja” (łac. *agressio* – napaść) jest pojęciem określającym działania nacechowane wrogością i chęcią wyrządzenia szkody, ukierunkowane przeciw innym. Używany jest w rozmaitych kontekstach sytuacyjnych i odnosi się do szerokiego spektrum aspektów ludzkiego postępowania. Mnogość koncepcji genezy tego zjawiska dała wyraz powstaniu wielu jej definicji, nierzadko różniących się od siebie albo pozostających w częściowej ze sobą sprzeczności.

Najbardziej reprezentatywną dla nurtu behawioralnego, określaną jako klasyczną (Krahe, 2006), jest definicja Arnolda H. Bussa (1961), według której agresja to reakcja, która dostarcza bodźców szkodliwych innemu organizmowi.

Inni autorzy uzupełnili tę definicję o dodatkowy czynnik, mianowicie o intencję; innymi słowy, odróżniając niezamierzone działania krzywdzące innych od zamierzonych (Krahe, 2006).

Dalsze uzupełnienie klasycznej definicji domagało się wzięcia pod uwagę kryterium unikania agresji ze strony ofiary, głównie po to, ażeby dokonać logicznego rozdzielenia działań powodowanych intencją wyrządzenia szkody od nierzadko przecież występujących przypadków agresji skierowanej na siebie. Konsekwentnie, wyodrębniono podstawowe cechy zachowania agresywnego, jako przynoszącego uszczerbek w sytuacji, gdy agresor świadomie dąży do wyrządzenia szkody dążącej do uniknięcia jej ofierze.

Kryteria te uwzględnił Baron i Richardson (1994; za: Krahe, 1986), proponując, aby terminem „agresja” określać zachowanie, które ma na celu spowodowanie szkód lub obrażeń innej istoty, która posiada motywację do jej uniknięcia.

Według Frączka (1986, s. 12), mianem agresji określić można „czynności mające na celu zrobienie szkody i spowodowanie straty cenionych społecznie wartości, zadanie bólu

fizycznego lub spowodowanie cierpienia moralnego innemu człowiekowi”. Jego definicja uwzględnia także sam rezultat danej czynności, inaczej mówiąc, czy ktoś doznał krzywdy, czy coś zostało zniszczone, albo czy spowodowano jakiegokolwiek straty.

KONCEPCJE GENEZY AGRESJI

Studiując literaturę przedmiotu, wyraźnie dostrzec można toczące się dyskusje dotyczące tego, czy agresja to instynkt charakterystyczny gatunkowi ludzkiemu, czy może nabyty popęd, czy też jest to coś, co jednostka nabywa w toku życia, ucząc się poprzez obserwacje innych. Dylemat ten, będący przedmiotem licznych dyskusji, zaowocował powstaniem trzech głównych, wyróżnionych w literaturze koncepcji teoretycznych.

Jedną z nich jest, ugruntowana przez psychoanalizę, teoria instynktu. Freud (1920; za: Krahe, 1986) uważał, że agresja jest pochodną naturalnej, destrukcyjnej energii (instynktu śmierci) danej jednostki, pozostaje poza świadomą jej kontrolą i jest, z racji swej natury, nieunikniona.

Inną koncepcję genezy agresji przedstawia teoria frustracji – agresji (Dollard i in., 1939; za: Krahe, 1986), gdzie agresja jest funkcją emocjonalnego pobudzenia, czyli frustracji, powstałej w wyniku braku możliwości zaspokojenia jakiegś potrzeby. I choć frustracja niekoniecznie prowadzi do wystąpienia agresji, agresja istnieć nie może bez poprzedzającego ją stanu frustracji. Co więcej, jej siła zależna jest od wielkości tej frustracji.

Zgoda odmiennego zdania są teoretycy uczenia się, odrzucając pogląd o agresji jako naturalnym składniku natury ludzkiej, za-razem podkreślając wagę środowiska jako czynnika kształtującego i będącego przyczyną jej wystąpienia. Zdaniem Bandury (1986; za: Krahe, 1986) zachowania nacechowane agresją przyswajane są na skutek obserwacji oraz naśladowania modelu przez

jednostkę. Według Wojciszke (2012), uczenie się poprzez modelowanie, daje różnego rodzaju rezultaty. Przede wszystkim, człowiek poznaje nowe, nieznane wcześniej wzorce zachowania. Po drugie, obserwowanie rezultatów agresji innych ludzi przyczynia się do osłabienia wzorców dotychczas przyswojonych. Po trzecie, zachowanie osoby obserwowanej wzbudza podobne emocje i motywacje osoby obserwującej.

Naturalnie, żyjąc i przebywając w określonym środowisku, w specyficznych warunkach oraz otoczeni ludźmi, prezentującymi pewne zachowania, wykształcamy w sobie postawy, będące wypadkową wszystkich tych czynników. Według Bandury i Waltersa (1968) ubóstwo oraz trudne warunki życiowe są źródłem frustracji oraz powstawania u jednostki antagonistycznych postaw wobec innych. Badacze stwierdzili też, iż kluczową rolę w tworzeniu się postaw agresywnych u dzieci i młodzieży odgrywa brak zaspokojenia potrzeb samodzielności, przynależności i społecznego uznania. Potrzeby te, w początkowym etapie życia, spełniać powinna rodzina, najpierw matka, potem inni jej członkowie. Sprzyja temu określony styl życia danego systemu – jeżeli dziecko otrzymuje szacunek, ciepło, miłość, bezwarunkową akceptację, zrozumienie, jeśli ma możliwość samodzielnego dokonywania wyborów, potrzeby te są zaspokajane.

WPLYW POSTAW RODZICÓW NA STOSUNEK DO AGRESJI ICH DZIECI

Jak wspomniano wyżej, to rodzina, jako fundamentalny element środowiska (tym bardziej istotny, im młodsze jest dziecko), ma kluczowy wpływ na kształtowanie człowieka. Sposób traktowania jednostki przez rodziców wpływa na kształtowanie się u dziecka pozytywnych bądź negatywnych schematów społecznych, to w rodzinie dziecko wykształca w sobie przekonania, czy może oczekiwać od innych zainteresowania czy obojętności, przyjaźni czy niechęci (Skarżyńska, 2012). Ziemska (1977, s. 36), opisuje rodzinę, jako komórkę spełniającą, między innymi, funkcję socjalizującą, zaopatrując nowych jej członków w „język, podstawowe wzory zachowania obowiązujące w danym społeczeństwie, zwyczaje, obyczaje, wprowadza ich w świat wartości moralnych i wartości kultury.” Funkcja psychohigieniczna z kolei, „zapewnia członkom poczucie stabilizacji, bezpieczeństwa, równowagę emocjonalną, możliwość wymiany

emocjonalnej, a także warunki dla rozwoju osobowości” (Ziemska, 1977, s. 36).

Dostępność rodziców w pierwszych tygodniach i miesiącach życia dziecka, adekwatne reagowanie na jego potrzeby, ciepło emocjonalne, tworzą bezpieczny styl przywiązania, który wiąże się z wytworzeniem się samoakceptacji oraz powstaniem obrazu innych jako wspierających. Ten styl więzi otwiera na innych i wiąże się z brakiem strachu przed odrzuceniem, przed przywiązaniem do innych oraz przed eksplorowaniem świata zewnętrznego. Nieadekwatne albo niekonsekwentne reagowanie opiekunów na potrzeby, jakie sygnalizuje dziecko, chłód uczuciowy, nadopiekuńczość albo brak bezwarunkowej akceptacji, czy też ograniczony kontakt fizyczny, prowadzić może albo do nadmiernego lęku przed bliskością innych i do nieufności wobec ludzi w ogóle, albo też do dominacji u jednostki strachu przed odrzuceniem oraz z brakiem samoakceptacji (Skarżyńska, 2012). Różnice w sposobie opieki nad małym dzieckiem skutkują powstaniem indywidualnych różnic odnośnie przekonań o sobie i innych, kontaktach z innymi ludźmi oraz w regulacji i wyrażaniu emocji (Walters i in., 2000; za: Strelau, Doliński, 2011). Kolosalny wpływ na rozwój dziecka ma jakość relacji przywiązania z opiekunem, najczęściej z matką. Bowlby (1969) definiuje przywiązanie jako więź między dzieckiem a jego głównym opiekunem. Jakość relacji przywiązania uwarunkowana jest głównie wrażliwością opiekuna na potrzeby dziecka. Matki, które adekwatnie dostosowują sposoby reagowania na sygnały wysyłane przez dziecko, najczęściej ustanawiają bezpieczny wzorzec przywiązania.

Ainsworth (1978; za: Strelau, Doliński, 2011) opracowała system klasyfikacji typów przywiązania, wyróżniając wzorzec bezpieczny, ambiwalentny, unikający oraz zdeorganizowany. Styl bezpieczny, wynikający z dostępności opiekuna, umiejętnie odczytywanych potrzeb dziecka i odpowiednich na nie reakcji, a także ich przewidywalności i stałości, daje pozytywne konsekwencje dla funkcjonowania dziecka w dalszym życiu. Osoba taka, przekonana o życzliwości i dobrych zamiarach innych ludzi, potrafi nawiązywać i utrzymywać bliskie relacje, rozwiązywać konflikty, szukać pomocy u innych, samodzielnie prawidłowo regulować własne stany emocjonalne, w tym nadmierne pobudzenie. Pozabezpieczny styl więzi tworzy się wów-

czas, gdy zachowania głównego opiekuna nie prowadzą do zaspokajania potrzeb dziecka, gdy występuje nadmierna opiekuńczość lub odrzucenie dziecka, niewłaściwe interpretowanie sygnałów dziecka, brak adekwatnych na nie reakcji, brak przewidywalności reakcji, poprzez zadawanie bólu dziecku, albo brak konsekwencji w opiece i wiele innych. Osoby, u których w dzieciństwie wytworzył się styl pozabezpieczny, częściej stają się nieufne, przekonane o wrogości innych, nieprzewidywalności świata, mogą też mieć trudności w rozpoznawaniu własnych i cudzych emocji albo problem z ich regulacją.

Postawa jest względnie stałą preferencją do pozytywnej albo negatywnej oceny osób, przedmiotów albo zjawisk. Istotnymi własnościami postawy jest znak (pozytywny lub negatywny) i natężenie (wzrasta bądź maleje). Wyróżniono trzy składniki postawy: uczuciowo – oceniający, poznawczy oraz behawioralny, czyli stosunek emocjonalny, przekonania dotyczące danego obiektu, a także tendencja do prezentowania określonych zachowań wobec niego. Postawa może być rezultatem procesów automatycznych, być wynikiem skojarzeń i nie całkowicie dostępna świadomości. Taki rodzaj postaw sklasyfikowano jako postawy utajone. Natomiast postawy, które są wynikiem myśli i powstają w świadomości, nazwane zostały postawami deklaratywnymi (Wojciszke, 2011).

Postawy rodzicielskie, według Rembowskiego (1972; za: Plopa, 2005) to całość ustosunkowania się ojca i matki do własnego dziecka, powstająca podczas procesu wychowania. Przedmiotem postawy rodzicielskiej jest dziecko, jej podmiotem są rodzice – ojciec i matka. Komponent poznawczy postawy rodzicielskiej to inaczej mówiąc ocena dziecka i jego zachowania, jakiej dokonuje rodzic. Komponent uczuciowo – motywacyjny manifestuje się jakością wypowiedzi oraz ekspresji, z kolei component behawioralny odzwierciedla się w tym, jak rodzic swoje dziecko traktuje, jak je wspiera, jak karze albo nagradza (Rembowski, 1972; Ziemska, 1973; za: Plopa, 2005). Kierunek i siła postaw wyraża się poprzez skłonność opiekunów do prezentowania pozytywnych bądź negatywnych reakcji wobec dzieci. Reakcje negatywne przyjmują najczęściej różne formy agresji. Mogą polegać na częstym udzielaniu dziecku kar, również fizycznych, agresji werbalnej, poniżaniu dziec-

ka, złośliwych uwagach, albo też na odrzuceniu dziecka, zaniedbywaniu go, braku zainteresowania nim oraz jego problemami.

Postawy rodzicielskie podlegają dynamicznemu rozwojowi, zgodnie z fazami rozwoju ich przedmiotu, czyli dziecka. Rodzice inaczej zachowują się wobec niemowlęcia, u którego dominuje potrzeba kontaktu fizycznego, inaczej wobec dziecka w wieku przedszkolnym oraz szkolnym, gdzie na pierwszym planie są potrzeby emocjonalne. Postawy mogą zawierać wszystkie komponenty, albo też nie, niektóre zaś mogą dominować nad innymi. Wielu badaczy jednak uważa składnik emocjonalny jako najważniejszy (Plopa, 2005).

Kategoryzacją postaw rodzicielskich zajmowali się różni badacze, często określając je jako dwa przeciwstawne pojęcia na dwubiegunowej skali. Kenworthy (za: Rembowski, 1972) opisał postawy odrzucenia i nadmiernej opieki. Na postawę odrzucenia składają się takie wskaźniki jak: surowa dyscyplina, obojętność, zaniedbywanie dziecka, groźby, dokuczanie. Postawa nadmiernej opieki to takie zachowania rodziców, które mają na celu wydłużenie opieki nad dzieckiem i spędzania z nim jak największej ilości czasu.

Kolejną, wartą uwagi typologią, przedstawiającą cztery rodzaje postaw rodzicielskich jest klasyfikacja Kanner'a, który opisuje postawy akceptacji i uczucia, jawnego odrzucenia, perfekcjonizmu i nadmiernej opieki. W oparciu o krytyczną analizę tej klasyfikacji, na gruncie polskim, własną typologię postaw rodzicielskich wyodrębniła Maria Ziemska (1973; za: Plopa, 2005). Model autorki opisuje osiem głównych postaw ułożonych w czterech parach: akceptację – odrzucenie, uznanie praw – nadmierne wymaganie, współdziałanie – unikanie, rozsądną swobodę – nadmierne ochranianie. Postawa akceptująca to przede wszystkim bezwarunkowa akceptacja dziecka, szczerść w okazywaniu wobec niego uczuć, natomiast postawa odrzucająca polega na przejawianiu wrogości wobec dziecka, dyktatorskiego podejścia, traktowanie rodzicielstwa jak ciężar. Postawa współdziałania manifestuje się aktywnym uczestnictwem rodziców w życiu dziecka, zainteresowaniem jego sprawami. Rozsądna swoboda to pozwalanie dziecku na taki stopień samodzielności jaki jest adekwatny do jego wieku. Przeciwnieństwem jest postawa nadmier-

nego ochraniań, czyli brak krytycyzmu w stosunku do dziecka i nadmiar opiekuńczości. Uznanie praw dziecka to racjonalny sposób dyscyplinowania dziecka i realistyczne ocenianie jego postępowania, a postawa nadmiernie wymagająca to sztywne metody wychowawcze i brak uznania indywidualności dziecka.

Wielu badaczy interesowało się wpływem oddziaływań wychowawczych rodziców na agresję ich dzieci. Wyniki wielu badań wykazały pozytywną korelację pomiędzy agresją dzieci a negatywnym emocjonalnym nastawieniem opiekunów wobec nich. Na podstawie obszernej w obecnej chwili dokumentacji empirycznej oraz w oparciu o analizy teoretyczne, z dużą pewnością stwierdzić można, że ogół rodzicielskich działań wychowawczych spełnia istotną rolę w procesie powstawania agresji u dzieci (Frączek, Kirwil, 1993). Największy związek z agresją okazały się mieć takie postawy rodzicielskie jak odrzucenie, brak akceptacji oraz pozwolenie na zachowania agresywne.

Rezultaty wielu badań dowodzą, iż istnieje zależność pomiędzy negatywnymi oddziaływaniami wychowawczymi a niewłaściwym przebiegiem procesu socjalizacji u dziecka. Dzieci, których rodzice prezentowali postawy odrzucenia, nadmiernego wymagania lub też unikania, były bardziej skłonne do zachowań społecznie niepożądanych (Matyjas, 1996).

Bandura i Walters (1968) opisują pewien szczególnie mechanizm wpływu rodziców i ich postępowania wobec dzieci na powstawanie zachowań agresywnych. Badacze twierdzą, że rodzice, jako osoby mające kluczowy udział w procesie socjalizacji, dysponują, wśród ogromnego repertuaru kar, potężnym narzędziem, jakim jest możliwość odebrania dziecku aprobaty, akceptacji i przychylności. Zatem, w wyniku takich działań rodziców, którzy zmuszeni są, w procesie wychowania, kierować zachowaniem dziecka, powstaje u niego frustracja. Najpierw skierowana jest ona przeciw rodzicom, jako jej bezpośredniemu źródłu, następnie przenoszona na inne osoby albo przedmioty. Frączek (1993, s. 48) nazywa agresję w relacjach interpersonalnych „błędem socjalizacji”, prowadzącym do „ukształtowania się społecznie i normatywnie niepożądanego zachowania”.

Liberska, Matuszewska, Freudenreich (2013) podkreślają postawę nadmiernie och-

raniającą oraz nadmiernie wymagającą jako ważny predyktor wystąpienia zachowań agresywnych u ich dzieci. Według autorów, nadmierne ochraniać, ze względu na nadmiar wzmocnień pozytywnych w stosunku do negatywnych, zniekształca poznawczy mechanizm kontrolowania emocji, co może skutkować nadmierną, pozbawioną zahamowań ekspresją emocji, które mogą manifestować się także poprzez agresję, jeśli dane emocje są dla dziecka trudne. Natomiast postawa nadmiernie wymagająca, która często wiąże się z nieadekwatnymi i nierealistycznymi oczekiwaniami rodziców wobec dziecka, wzbudzać może u dziecka frustrację oraz poczucie winy z powodu ciągłego braku spełniania tych oczekiwań i rozwoju niskiego poczucia własnej wartości. Wszystko to prowadzić może do patologizacji zachowań a co za tym idzie, do pojawienia się agresji.

Opisane wyżej teorie jednoznacznie wskazują, iż relacje dziecka z opiekunem są bardzo ściśle powiązane z występowaniem u niego rozmaitych postaw. Modele przywiązania kształtują się już w najwcześniejszych etapach życia dziecka i są kluczowe dla całokształtu jego funkcjonowania, postrzegania świata, budowaniu własnej tożsamości i poczucia wartości. Dziecko wychowane w bezpiecznym stylu więzi świat postrzegać będzie jako przyjazny i taki będzie jego do tego świata stosunek. Pozabezpieczny styl relacji z opiekunem sprzyja natomiast rozwijaniu się u dziecka rozmaitych zachowań niepożądanych, w tym agresywnych.

Renata Białas

Bibliografia:

- Bandura A., Walters R., *Agresja w okresie dorastania. Wpływ praktyk wychowawczych i stosunków rodzinnych*, PWN, Warszawa 1968.
- Bowlby J., *Przywiązanie*, PWN, Warszawa 2007.
- Buss A.H., *The Psychology of Aggression*, Wiley and Sons, New York 1961.
- Frączek A., *Studia nad uwarunkowaniami i regulacją agresji interpersonalnej*, Ossolineum, Wrocław 1986.
- Frączek A., *Socjalizacja a intrapsychiczna regulacja agresji interpersonalnej*, [w:] A. Frączek, H. Zumkley, (red.), *Socjalizacja a agresja*, Instytut Psychologii Polskiej Akademii Nauk, Warszawa 1993.
- Frączek A., Kirwil L., *Życie rodzinne a agresja dzieci: badania nad niektórymi warunkami socjalizacji sprzyjającymi rozwojowi agresji*, [w:] A. Frączek, H. Zumkley, (red.), *Socjalizacja a agresja*, Instytut Psychologii Polskiej Akademii Nauk, Warszawa 1993.

- Huesmann R., Guerra N., Miller L., Zelli A., *Rola norm społecznych w rozwoju zachowania agresywnego*, [w:] A. Frączek, H. Zumkley, (red.), *Socjalizacja a agresja*, Instytut Psychologii Polskiej Akademii Nauk, Warszawa 1993.
- Krahe B., *Agresja*, GWP, Sopot 2005.
- Liberska H., Matuszewska M., Freudenreich D., *Percepcja postaw rodzicielskich matek i ojców a zachowania agresywne dorastających córek i synów*, [w:] D. Borecka-Biernat (red.), *Zachowania agresywne dzieci i młodzieży*, Difin, Warszawa 2013.
- Matyjas B., *Agresja dziecka w szkole jako skutek błędów wychowawczych rodziców*, [w:] A. Frączek I. Pufal-Struzik, (red.), *Agresja wśród dzieci i młodzieży. Perspektywa psychoedukacyjna*, Wydawnictwo Pedagogiczne ZNP Spółka z o.o., Kielce 1996.
- Nęcka E., *Normatywność z perspektywy psychologicznej*, [w:] B. Brożek, M. Hohoł, Ł. Kurek, J. Stelmach, (red.), *W świecie powinności*, Copernicus Center Press, Kraków 2013.
- Plopa M., *Psychologia rodziny: teoria i badania*, Wydawnictwo Elbląskiej Uczelni Humanistyczno-Ekonomicznej, Elbląg 2004.
- Rembowski J., *Więzi uczuciowe w rodzinie*, PWN, Warszawa 1972.
- Skarżyńska K., *Percepcja świata społecznego a socjalizacja w rodzinie*, [w:] H. Grzegółowska-Klarkowska, (red.), *Agresja, socjalizacja, edukacja. Refleksje i inspiracje*, Wydawnictwo Akademii Pedagogiki Specjalnej, Warszawa 2012.
- Strelau J., Doliński D., (red.), *Psychologia akademicka. Podręcznik*, GWP, Gdańsk 2011.
- Wojciszke B., *Psychologia społeczna*, Scholar, Warszawa 2011.
- Vasta R., Haith M., Miller S., *Psychologia dziecka*, Wydawnictwa Szkolne i Pedagogiczne, Warszawa 1995.
- Ziemska M., *Rodzina a osobowość*, Wiedza Powszechna, Warszawa 1977.

Marzena Kot

Specjalnym Ośrodkiem Szkolno-Wychowawczym w Kluczborku.

PRZYCZYNY ZANIEDBAŃ MŁODZIEŻY ZRZESZONEJ W OCHOTNICZYCH HUFACH PRACY

Rodzina jest najważniejszym środowiskiem dla prawidłowego rozwoju osobowości dzieci i młodzieży, a wadliwe jej funkcjonowanie – niezabezpieczające ich podstawowych potrzeb pozostawia negatywne ślady w psychice na całe życie.

W literaturze przedmiotu wyszczególnia się różnorakie jej funkcje: materialno-ekonomiczną – przejawiającą się w zaspokajaniu materialnych potrzeb rodziny oraz niektórych jej potrzeb społecznych, opiekuńczo-zabezpieczającą – polegającą na materialnym i fizycznym zabezpieczeniu rodziny w niezbędne do życia środki, legalizacyjno-kontrolną polegającą na uznaniu pewnych typów zachowań i sprawowaniu wzajemnej kontroli członków rodziny (lojalność, uczciwość, wierność), socjalizacyjną – jako przygotowanie dzieci do samodzielnego pełnienia podstawowych ról społecznych, kulturalną – polegającą na edukacji i zapoznaniu młodego pokolenia z kulturą danego społeczeństwa, systemem norm i wartości,

rekreacyjno-towarzyską, polegającą na nawiązywaniu niezbędnych dla ludzi kontaktów towarzyskich oraz wypoczynku, emocjonalno-ekspresyjną, służącą zaspokajaniu potrzeb emocjonalnych¹.

Oczywistym więc jest, że w rodzinie, która nie spełnia właściwie swoich wszystkich ról, proces socjalizacji dziecka może ulegać deformacjom, przejawiać się różnego rodzaju postawami i zachowaniami negatywnymi, takimi jak: agresja, napady złości, okrucieństwa, które doprowadzić mogą do patologii. Szereg czynników występujących w środowisku rodzinnym wpływa na mechanizmy powstawania agresywności u dzieci: zachowania agresywne rodziców, stosowanie surowych kar wobec dzieci, zachęcanie i pozwalanie na agresję. Potwierdza to związek pomiędzy powstawaniem agresywności, a zaburzeniami kontaktów uczuciowych z najbliższym otoczeniem². Zaburzone stosunki uczuciowe w rodzinie występują zarówno wtedy, gdy brak fizycznego kontaktu dziec-

ka z rodzicami z powodu rozbicia rodziny lub długotrwałej rozłąki, jak i wtedy, gdy rodzice przejawiają niechętny, nawet odrzucający stosunek do dziecka. Odrzucenie to może mieć trojaki aspekty: zaniedbywanie podopiecznego, surowością w postępowaniu, niezadowolaniem, sztywnością i chłodem³.

Zachowania i sytuacje, których doświadczają dzieci w rodzinie, decydują o ich postawach wobec innych. Od atmosfery panującej między rodzicami a ich wychowanymi, stosunków między nimi, metod wychowawczych zależy przede wszystkim rozwój osobowości młodego człowieka. Od rodziców zależy, czy dziecko otrzyma właściwe wzorce, mogące stanowić bazę do postaw w przyszłości⁴.

Ochotnicze Hufce Pracy są wyspecjalizowaną instytucją przygotowaną między innymi do przeciwdziałania zjawiskom patologii w rodzinie. Przez patologię rodziny rozumiemy takie zaburzenia jej życia, które powodują niemożność realizacji niektórych przypisanych jej funkcji. Z punktu widzenia dobra dziecka niekorzystne są zaburzenia lub też zaniechania roli opiekuńczej i wychowawczej. Stany patogenne występują wtedy, gdy rodzina przestaje realizować swe podstawowe cele i zadania: opieka i wychowanie potomstwa oraz zapewnienie im warunków do życia i rozwoju. Rodzina patologiczna nie może zaspokajać potrzeb wynikających z rozwoju dzieci, co może być przyczyną zachowań przestępczych lub innych patologii społecznych⁵. Realizacja tych zasadniczych funkcji, tj. opiekuńczych i wychowawczych powinna i musi być w wymienionych wyżej rodzinach wspomagana oraz uzupełniana działalnością odpowiednich organizacji i instytucji.

Jedną z takich instytucji są Ochotnicze Hufce Pracy, które proponują swoją ofertę dla tej szczególnej kategorii młodych ludzi, którzy normalnym sposobem i trybem nie potrafią uzyskać wykształcenia podstawowego czy zawodowego. Z badań wynika, że spowodowane jest to trudnościami dydaktycznymi lub wychowawczymi, u podłoża których leżą nie w pełni realizowane funkcje społeczne rodzin dysfunkcyjnych, borykających się z problemami materialnymi, dotkniętych patologiami społecznymi – młodzież wywodząca się z nich wykazuje cechy niedostosowania społecznego, często posiada już doświadczenia wynikające z konfliktów z prawem⁶.

W każdym systemie edukacyjnym jest określona liczba uczniów, która nie jest

w stanie bez pomocy rodziców i pedagogów podolać wymaganiom szkolnego programu, co może skutkować ich marginalizacją, a w konsekwencji wzrostem agresji przeciwko rówieśnikom czy społeczeństwu. Często też osoby te prowadzą poszukiwania takich grup, gdzie nie mają poczucia odrzucenia (np.: sekty, subkultury, środowiska przestępcze). Tendencja narastania przemocy i agresji wśród młodzieży, uogólniając – patologizacja życia społecznego powodują konieczność podjęcia tego problemu szczególnie wobec młodzieży zagrożonej. Działalność ta powinna być zróżnicowana i adekwatna do poszczególnych grup podopiecznych. Inna dla młodzieży z rodzin dysfunkcyjnych, inna dla wchodzących w konflikt z prawem, inna też dla borykających się tylko z kłopotami w nauce⁷.

Z uwagi na to, że podopieczni hufców pracy to młodzież od piętnastego roku życia, a więc w jakimś stopniu już uspołeczniona, można oddziaływanie wobec niej traktować przede wszystkim jako wychowanie resocjalizujące, mające na celu usunięcie skutków socjalizacji społecznie destruktywnej⁸. Potrzeby pracy resocjalizacyjnej z młodzieżą w jej środowisku, młodzieżą, która wypadła z systemu edukacji, pozostaje bez szkoły, zatrudnienia, wykazuje różne objawy społeczne (narkotyzuje się, upija, narusza normy prawne) są realizowane poprzez środowiskowe hufce pracy, które w założeniach mają oddziaływać w środowisku i dla środowiska.

W stosunku do rodzin oddziaływanie poprzez wspieranie i doradzanie, pomoc w uzyskiwaniu świadczeń socjalnych czy znalezieniu pracy. W kwestii oświaty umieszczenie w Środowiskowym Hufcu Pracy to często jedyne rozsądne rozwiązanie problemów ucznia i szkoły. Hufce te dają także możliwość stosowania nie tylko bezwzględnych środków wychowawczych, w postaci umieszczenia w zamkniętych placówkach resocjalizacyjnych ale również ośrodkach „wolnościowych” – korzyści takich rozwiązań potwierdzane są badaniami nad skutecznością stosowania sankcji w postaci zakładów zamkniętych i placówek otwartych. Powrotność (recydywa) po zastosowaniu tych pierwszych była i jest większa niż po zastosowaniu formy wolnościowej⁹.

Niebagatelne znaczenie ma działalność Ochotniczych Hufców Pracy na rzecz rynku pracy i zapobiegania bezrobociu. Współpraca z pracodawcami, którzy zatrudniają

uczestników hufców pracy w celu przygotowania zawodowego nie ogranicza się jedynie do faktu przyjęcia do pracy, ale jest elementem połączanego systemu wychowania i resocjalizacji niedostosowanych społecznie uczestników hufców, nakierowanym na wykształcenie kompetentnego w sprawach zawodowych robotnika i jednocześnie ukształtowanego emocjonalnie w stosunku do pracy.

Działania integrujące jednostki zagrożone wykluczeniem społecznym ze środowiskiem uzupełniana jest o pewne usługi na rzecz lokalnej społeczności takie jak: organizacja wypoczynku letniego i zimowego dla dzieci i młodzieży z najbliższych środowisk, aktywne, bezpieczne spędzanie ferii i wakacji, organizowanie festynów, rajdów rowerowych, obchodów Dnia Dziecka. Działania te są adresowane do dzieci z rodzin, które nie mogą zapewnić swoim podopiecznym racjonalnego spędzania wolnego czasu. We wzorcowym hufcu środowiskowym obowiązek pracy z młodzieżą podejmują wychowawcy, pedagodzy, psycholog, animator kultury. Działalność ta odbywa się w grupach wychowawczych, zajęciowych, w świetlicy terapeutycznej lub środowiskowej. Kształcenie ogólne odbywa się z reguły w bazie hufca, praktyki zawodowe odpowiednio w zakładach pracy. Istnieje możliwość organizacji zakwaterowania dla młodzieży będącej w trudnej sytuacji osobistej.

Uczestnicy środowiskowych hufców pracy to w znacznej części nieletni, czyli osoby, które weszły w konflikt z prawem. Hufce te współdziałając z lokalnymi partnerami, takimi jak kuratorzy sądowi rozbudowują środowiskowy system wsparcia młodzieży i ich rodzin. Środowiskowe placówki Ochotniczych Hufców Pracy stały się jedyną szansą dla młodzieży zagrożonej i dotkniętej demoralizacją, najczęściej z rodzin, które nie realizują zadań wychowawczych, dając szansę na powrót i socjalizację w środowisku, bez konieczności izolowania od najbliższych¹⁰.

Współpraca wychowawców hufców pracy z rodzinnymi kuratorami sądowymi jest ważnym elementem organizacji pracy resocjalizacyjnej z nieletnimi uczestnikami hufców środowiskowych. Kuratorzy kontaktują się z kadrami hufca, są informowani o postępach w szkole i praktykach. Sami informują o sytuacji rodzinnej i środowiskowej uczestników. Jak wynika z badań B. Turkiewicz-Miruckiej w opinii ankietowanych kuratorów sądowych spośród nieletnich uczestni-

ków hufców środowiskowych 76,4% zaobserwowano zmiany na lepsze, zmiany na gorsze u 14,6% podopiecznych, pozostali nie wykazali zmian w zachowaniu ani na lepsze, ani na gorsze. Wywiady kwestionariuszowe w ilości 116 przeprowadzono w sądach rejonowych w Łodzi, Jeleniej Górze, Krotoszynie, Toruniu, Nowym Sączu, Inowrocławiu i Nysie.

Według kuratorów zauważalne zmiany dotyczyły zaprzestania popełniania czynów karalnych przez młodzież (50,9%) uczestników Ochotniczych Hufców Pracy, 47,9% zaprzestało wagarowania. Mniej zadowalające efekty były zauważalne w powstrzymywaniu się od zażywania narkotyków oraz nadużywania alkoholu (średnio 20%). Najtrudniejszy problem to wyeliminowanie palenia papierosów – w hufcach według służby kuratorskiej przestaje palić 14,4% młodych ludzi. Autorka porównując opinie kuratorów z podobnymi pedagogów i wychowawców hufców, stwierdza, że ci ostatni bardziej, a nawet zbyt optymistycznie oceniają zmiany u podopiecznych niż kuratorzy. Spośród badanych w wymienionych sądach 61,7% potwierdza, że hufce realizują działalność profilaktyczną i oceniają ją pozytywnie w świetle interesów młodzieży. Z grupy kuratorów 81,7% akceptuje wykonywanie funkcji resocjalizacyjnych przez hufce pracy, zaprzeczyło tej działalności 5% badanych¹¹.

Nieco inaczej również przedstawia autorka kwestię interpretacji efektywności działalności wychowawczej Ochotniczych Hufców Pracy u ankietowanych kuratorów i kadry hufców. Wychowawcy sukces pracy resocjalizacyjnej upatrywali w wielu elementach związanych z kadrami pedagogicznymi, strukturą organizacyjną hufców pracy, młodzieżą w nim uczestniczącą, zewnętrznymi ograniczeniami i uwarunkowaniami – kuratorzy skuteczność procesu readaptacji skupili na nieletnim, na zmianie zachowań antyspołecznych, wyeliminowaniu uzależnień i innych ogólnie negowanych postaw, 32,7% z nich stwierdza, że podstawowym wskaźnikiem resocjalizacji jest niepowracalność nieletnich do przestępstwa, czyli brak tzw. recydywy. Dla 25% ankietowanych skuteczność takich działań przejawia się regularnym uczęszczaniem do szkoły i zachowaniach zgodnych z zasadami i normami społecznymi, ponad 20% badanych widzi to kryterium w ukończeniu szkoły przez nieletniego.

Generalnie na pytanie o liczbę młodzieży uczestników Ochotniczych Hufców Pracy, która zaprzestaje powrotności do przestępstwa ankietowana grupa kuratorów wskazała, iż ponad połowa 50,4% nieletnich porzuca ten proceder¹². Dalej podkreślają najbardziej widoczne pozytywne różnice w sytuacji szkolnej młodych ludzi: u 47,9% nieletnich całkowite lub znaczące zniwelowanie wagarowania, u 49,6% poprawę w osiągnięciach szkolnych, a w stosunku do 35,7% młodzieży stwierdzili, iż polubiła ona uczęszczanie do szkoły. Regularne uczęszczanie na zajęcia szkolne jest w dużym stopniu gwarancją ukończenia podstawowego etapu kształcenia ogólnego przez podopiecznych, którzy przed przyjściem do hufca nie rokowali takiej nadziei. Ich sytuacja szkolna w trakcie pobytu w hufcu zmienia się diametralnie, co pozytywnie zauważyła grupa ankietowanych.

Reasumując, autorka podkreśla pozytywną opinię służby kuratorskiej co do działalności Ochotniczych Hufców Pracy, konieczność ich istnienia przy stale zwiększającej się ilości młodzieży niedopełniającej obowiązku szkolnego, popadającej w konflikty z prawem. Współdziałające z lokalną społecznością hufce środowiskowe stwarzają dla młodzieży zagrożonej marginalizacją, często też demoralizacją, okazję i szansę powrotu do społeczeństwa bez konieczności izolowania od rodziny i najbliższych¹³.

Marzena Kot

Przypisy:

- ¹ S. Kozak, *Patologie wśród dzieci i młodzieży. Leczenie i profilaktyka*, Warszawa 2007, s. 137–138.

- ² K. Langowska-Marcinkowska, *Wpływ środowiska rodzinnego na zachowania agresywne dzieci i rola OHP w przełamywaniu negatywnych skutków tego wpływu*, [w:] *Profilaktyka i resocjalizacja w działalności Ochotniczych Hufców Pracy*, red. Z. Jasiński, I. Mudrecka, Opole 2000, s. 237.
- ³ D. Wójcik, *Środowisko rodzinne a poziom agresywności młodzieży przestępczej i nie przestępczej*, Wrocław – Warszawa – Kraków – Gdańsk 1977, s. 22–23.
- ⁴ K. Langowska-Marcinkowska, *Wpływ środowiska...*, op. cit., s. 241.
- ⁵ R. Opora, *Absolwenci świetlic socjoterapeutycznych w OHP*, [w:] *Profilaktyka i resocjalizacja w działalności Ochotniczych Hufców Pracy*, red. Z. Jasiński, I. Mudrecka, Opole 2000, s. 141.
- ⁶ M. Dubis, *Środowiskowe przyczyny niedostosowania społecznego młodzieży na bazie OHP w Rzeszowie*, [w:] *Rozumienie i zrozumienie OHP*, red. J. Podgórecki, Opole – Głucholazy 1998, s. 124–134.
- ⁷ Z. Jasiński, E. Nycz, *Miejsce Ochotniczych Hufców...*, op. cit. s. 17–18.
- ⁸ S. Górski, *Metodyka resocjalizacji*, Warszawa 1985, s. 369.
- ⁹ L. Tyszkiewicz, *Kryminologiczna charakterystyka nieletnich przestępców, a skuteczność zastosowanych do nich środków wychowawczo-poprawczych*, [w:] *Prawne i pedagogiczne aspekty resocjalizacji nieletnich*, red. B. Kowalska-Ehrlich, S. Walczak, Warszawa 1992, s. 101–110.
- ¹⁰ Z. Jasiński, E. Nycz, *Miejsce...*, op. cit., s. 56–58.
- ¹¹ B. Turkiewicz-Mikucka, *Resocjalizacja...*, op. cit., s. 59–60.
- ¹² Ibidem, s. 64–65.
- ¹³ Ibidem, s. 67.

ks. Emil Kałuża
nauczyciel religii

SERIALOWA WIZJA DORASTANIA MŁODZIEŻY – PEDAGOGICZNA ANALIZA PROBLEMU I WNIOSKI METODYCZNE

O d ładnych paru lat stajemy się świadkami pojawienia się licznych przeszkód, które utrudniają pracę nad kształtowaniem postaw młodego człowieka. Można zaliczyć do nich np.: wszystkowiedzących youtuberów czy słynne polskie seriale paradokumentalne pokazujące nieakceptowalne, choć fikcyjne zachowania i perypetie „współczesnego” ucznia.

Zmierzymy się jednak z proponowanymi na platformach filmowych serialami, które przedstawiają zachowania i życie dorastającej młodzieży wraz z ich problemami. Na pierwszy rzut oka negatywnie ocenilibyśmy sposób przedstawienia w nich adolescentów, ponieważ są umiejscawiani w ciemnej strefie uzależnień, depresji, nieumiejętności radzenia sobie w grupie czy nawet ostracyzmu. Jednak fabuła odcinków prowadzi nas do refleksji, że tak naprawdę to problemy rodziców wpływają na brak umiejętności nawiązywania relacji ze swoimi dziećmi, co przekłada się na ich dążenie do odreagowania i chęć zaistnienia wśród rówieśników z klasy często nie tyle w niekonwencjonalny, co niosący różne zagrożenia sposób. Brak właściwych relacji rodzinnych czyni młodych ludzi niezdolnymi do zmierzenia się z przeciwnościami, ulegają oni m.in. presji osób kojarzonych przez nią z prestiżem, manipulacjom i zagrożeniom. Liczne trudności, z jakimi zmagają się postacie serialowe, są dla nich swoistą lekcją, a dla innych antidotum na otaczający świat rówieśników i dorosłych, który nie umie im po pierwsze pomóc, a po drugie zaakceptować i zrozumieć.

Seriale takie jak np.: *Trzynaście powodów* czy *Szkoła dla elity* potrafią mocno zaszokować śmiałością podejmowanych trudnych wyborów i sposobem ich przedstawiania. W obu serialach pojawia się też element śmierci: w pierwszym jest to samobójstwo Hannah Baker, w drugim zaś zabójstwo z zimną krwią Mariny Osuny. Pomimo przedstawiania różnych mrocznych stron życia można dopatrzyć się w tych produkcjach filmowych elementów edukacyjnych, na które warto zwrócić uwagę. Z przebiegu zdarzeń można wywnioskować, że sięganie po wszelkiego rodzaju używki nie rozwiązuje problemów, lecz przysparza nowe, bardziej bolesne w swych skutkach. W dość klarowny sposób odbiorca dostrzega też, że istnienie dobra i zła wymaga od człowieka dokonania właściwego wyboru i poniesienia związanych z tym wyborem konsekwencji. Życie nastolatków w myśl zasady *live is brutal* – uświadamia, że tak naprawdę nie da się do końca w codzienności uniknąć błędów i problemów, a promowany rozwiązły styl życia nastolatków wypełniony wieloma hedonistycznymi imprezowymi uciechami jak nowotwór będzie toczył sumienie bohaterów – o ile je jeszcze mają...

Dobrze byłoby, gdyby proponowane przez platformy młodzieży serie oglądali rodzice, ponieważ mogą dzięki nim poznać różne wzorce wychowania wraz z idącymi za nimi następstwami. Na przykład pojawia się tam model rodzicielskiej „szklarni” czy tzw. „klosza” mamusi, czyli wychowania bez treningu konsekwencji czynów. Rozpoznawalny jest także model apodyktyczności rodzicielskiej przejawiającej się w licznych zakazach i nakazach, zarządzeniach i budzeniu strachu, a nawet lęku w dzieciach. Nierzadko obecne są też obrazy rodzin dysfunkcyjnych. Reżyserska wizja „porcelanowego świata dorastania”, rozpadającego się przy pierwszym nacisku, wskazuje na bezradność wobec zachowań, w których nastolatki stają się ofiarami przemocy psychicznej czy fizycznej. Ta niesprawiedliwa sytuacja budzi w nich chęć stosowania perfidnych metod, aby tylko podnieść swój klasowy *visage*.

Współczesna generacja młodych ludzi, której mentalność była - i chyba nadal jest – kształtowana przez memy – a nie przez mamy, również wykazuje chęć przypodobania się innym, choćby przez noszenie markowych ubrań czy gadżetów. Jej życie toczy się na Facebook’u czy Instagramie i innych portalach społecznościowych, gdzie panuje swoisty cyfrowy narcyzm. Zauważamy, że ich poczucie wartości zależy od ilości lajków, serduszek czy wyświetleń, a na swoich plecach czują presję przynależności do tego lepszego świata, wirtualno-wyimaginowanego, który zniszczy ich delikatną sferę emocji. Dlatego też zachwiany system wartości dojrzewającej młodzieży, walka dwóch światów na każdym kroku, dychotomia postaw są wplecione w filmową wizję życia na różnych uczelniach...

Ile jest w owych serialach młodzieżowych autentycznego przekazu, a ile kreacji medialnej? Warto się nad tym zastanowić. Niewątpliwie każdy oglądający tego typu serie interpretuje poszczególne odcinkowe zdarzenia w oparciu o własne doświadczenia, a horyzont biograficzny każdego nastolatka jest naprawdę zróżnicowany. W pedagogice kładzie się nacisk na zrozumienie i moral, dlatego rodzą się kolejne pytania: czy serialowa wizja dorastania kładzie nacisk na rozumienie tego procesu, czy tylko na jego emocjonalny odbiór? Czy zainteresowany ma spoglądać na dzieło tylko przez pryzmat założeń twórcy, który w może przemycać różne wartości, ideologie, podpowiadać nietyczne rozwiązania, czy zachowania?

Przedstawiane od ładnych paru lat w serialach wzorce zachowań mogą przecież doczekać się swych naśladowców...

Platformy filmowe cieszą się dużą popularnością wśród naszej młodzieży, dlatego mogą stać się dla nas, pedagogów, a także dla samych rodziców drogą do jej „własnego świata”, do którego być może nie mamy jeszcze dostępu. Zapewne wielu z nich utożsamia się z wykreowanymi serialowymi postaciami o różnej mentalności i obyczajowości. Zatem zadaniem wychowawcy będzie pomoc w charakteryzowaniu i analizowaniu poszczególnych postaci, a także zwrócenie uwagi na rozumienie poszczególnych odcinkowych zdarzeń, na edukacyjną ocenę prezentowanych postaw i zachowań. Każde dzieło literackie czy filmowe mają swój morał, dlatego w przypadku serialowych wizji dorastania należy dopomóc nastolatkom takowy morał odnaleźć.

Niestety wspomniane seriale, często przepełnione brutalnymi scenami, nie pomagają nam w kreowaniu właściwych postaw młodzieży. Nie dają widzom modelowych alternatyw, w jaki sposób uniknąć samobójstwa, manipulacji, przemocy, wyuzdania itd. Powierzchniowo traktują kwestie związane z uzależnieniem, depresją, żalobą czy relacją dziecko – rodzic, dlatego tym bardziej wychowawca winien podjąć zaproponowany przez reżysera temat i go właściwie rozwinąć. Przywołane wcześniej seriale „Trzynaste powodów” i „Szkoła dla elit” mogą stać się punktem wyjścia do omówienia trudnych tematów, które zbyt często pozostają nierozwiązane. Przedstawię zatem propozycje kilku tematów opartych o obecne w tychże filmach wątki.

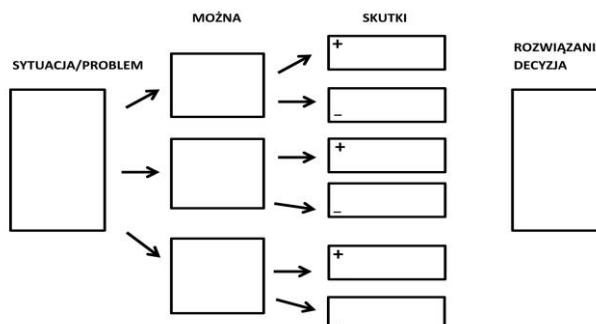
Pierwszym z nich powinna być charakterystyka poszczególnych postaci. Zaslugują na nią: Clay, Hannah, Bryce, Tyler z pierwszego wymienionego przeze mnie serialu oraz Marina, Guzman, Cayetana czy Carla z serialu drugiego. Warto prześledzić rozwój i wewnętrzną przemianę wskazanych bohaterów, przeanalizować istotne czynniki mające wpływ na ich los. Ludźmi na wskroś przesiąkniętymi bezrefleksyjnym i uzależnionym od narkotyków stylem życia „na fali” są Valerio z serialu *Szkoła dla elity* oraz Bryce z *Trzynastu powodów*. Na ich przykładzie można pokazać i przeanalizować skutki wyboru takiej egzystencji. Młodzież zapewne odnajdzie pierwiastki samych siebie w działaniach i perypetiach serialowych postaci, dlatego wybór charakteryzowanego bohatera może stać się dla wychowawcy okazją do omówienia problemów, z jakimi rzeczywistość styka się uczeń. Do wspólnej pracy można również wykorzystać jedną z metod dramatycznych o nazwie „kartka z pamiętnika”¹, która pozwala wcielić się w rolę danej postaci i jej oczami opisać wybrane z filmu wydarzenie.

Z każdym z filmów krótkometrażowych występuje sytuacja kryzysowa, lecz bez konkretnego przeciwdziałania, co w rezultacie prowadzi do tragedii. Można więc poprosić uczniów o wykonanie ćwiczenia o nazwie „szczepionka”² należącego do metod twórczego myślenia. Najpierw należy skoncentrować się na sytuacjach kryzysowych pojawiających się w serialu, dostrzec je i nazwać, a następnie zaproponować środek zaradczy. Oto przykładowa tabela porządkująca rozwiązania:

Sytuacja kryzysowa	Antidotum
plotki	samokontrola
osądzanie osoby	poznawanie osoby
bierna postawa wobec prześladowania	reakcja na zastraszanie i zgłaszanie wydarzeń

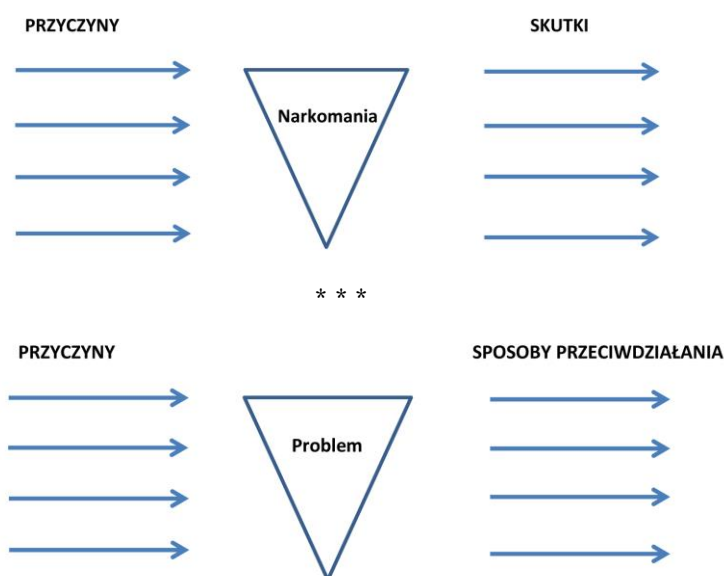
Jedna ze scen w „Trzynastu powodach” przedstawia problem z niesieniem pomocy wykorzystanej seksualnie nastolatce, dlatego warto się nad tym pochylić. Mamy więc punkt wyjścia do tematyki związanej z zapobieganiem samobójstwom, środkami przeciwdziałania przemocy i zgłaszaniem nadużyć.

Doskonałą pomocą byłaby tu metoda o nazwie „labirynt podejmowania decyzji”³, w której uczniowie krok po kroku rozwiązują problem, aby na końcu podjąć właściwą decyzję. Do wpisywania rozwiązań służy poniższy schemat:

Życiowa dewizę uczniów *Las Encinas* i *Liberty High* można zamknąć w jednym zdaniu: „Po trupach do celu”, ale czy cel uświęca środki? Ten moralny dylemat też zasługuje na zwrócenie naszej uwagi, ponieważ seriale mogą zaszczerpić tę złą zasadę życiową w umysł młodego człowieka. Wyścig szczurów, manipulacja, egotyzm stają się powodem tragedii i problemów. Znalezieniu odpowiedzi na postawione wyżej pytanie może posłużyć jedna z metod dyskusyjnych o nazwie „dylemat moralny”⁴, w której stawia się wychowanków wobec konieczności wyboru między dwoma sposobami rozwiązania trudnej sytuacji, zaczerpniętej z danego odcinka konkretnego serialu, który proponuje tylko jedno możliwe rozwiązanie.

Aby zobrazować poruszany na lekcji temat uzależnień, można pokazać urywki z konkretnych odcinków przedstawiające negatywne skutki imprez organizowanych przez znajomych, skutki wynikające często z braku asertywności lub z lęku przed reakcją innych. Jedną z metod, jaką można tu zastosować, jest praca z formularzem – „trójkąt”⁵. Ma ona dwa warianty. W pierwszym z nich zapisywany jest problem oraz jego przyczyny i skutki, natomiast w drugim zamiast skutków można wpisać sposoby przeciwdziałania.

Dramatyczne w swym klimacie seriale, pokazujące więcej zła niż dobra, stają się doskonałą pożywką dla wielu ciekawskich czy szukających wrażeń osób. Granice przyzwoitości i odpowiedzialność za młodego widza niestety nie obchodzą żadnego z producentów, dlatego obowiązek ich wytyczenia spoczywa na barkach pedagogów i rodziców. Naszym zadaniem przygotować uczniów do odbioru tego typu seriali młodzieżowych, których wciąż będzie przybywać.

ks. Emil Kałuża

Przypisy:

- ¹ Vademecum katechety, pod red. Z. Barcińskiego, Kraków – Lublin 2006, str. 105.
- ² Dz. cyt. str. 89.
- ³ Dz. cyt. str. 143.
- ⁴ Dz.cyt. str. 33.
- ⁵ Dz.cyt. str. 144-145.

Netografia:

- <http://seanspsychologiczny.pl/>
<http://psychologwlozki.pl/artykuly/>
<https://interviewme.pl/blog/pokolenie-z>
<https://natemat.pl/235903,do-jakiego-pokolenia-naleze-generacja-z-to-najlicniejsza-grupa-w-polsce>
<https://stacja7.pl/styl-zycia/pokolenie-tamagotchi-traci-lajki-na-instagramie/>

KSZTAŁCENIE ZAWODOWE

Izabela Szczęsny

Specjalny Ośrodek Szkolno-Wychowawczy im. K. Mańki w Lublińcu

SZTUKA TWORZENIA KULINARNYCH DZIEŁ KUCHNIA MOLEKULARNA W TEORII I PRAKTYCE – INNOWACJA PEDAGOGICZNA W SOS-W IM. KONRADA MAŃKI W LUBLIŃCU

Sztuka tworzenia kulinarnych dzieł. Kuchnia molekularna w teorii i praktyce – taką nazwę nosiła innowacja pedagogiczna o charakterze metodycznym dla uczniów klas gastronomicznych Branżowej Szkoły I Stopnia Specjalnej nr 1 oraz Technikum Specjalnego nr 4 dla Niesłyszących i Słabosłyszących w Specjalnym Ośrodku Szkolno-Wychowawczym im. Konrada Mańki w Lublińcu. Autorką i realizującą program innowacji była Izabela Szczęsny, nauczycielka przedmiotów gastronomicznych w szkołach ponadpodstawowych Ośrodka. Zajęcia innowacji odbywały się raz w miesiącu, w wymiarze jednostkowym 120 minut, w okresie dwóch lat szkolnych, poczynając od roku szkolnego 2018/2019. Realizowano je w pracowni technologii gastronomicznej wyposażonej w nowoczesny sprzęt i maszyny gastronomiczne. Ogółem zaplanowano i zrealizowano czternaście nowatorskich, pozalekcyjnych zajęć teoretyczno-praktycznych innowacji, w których brało udział dwunastu młodych adeptów sztuki kulinarniej, wyrażających chęć udziału w niej.

Celami ogólnymi innowacji były: poznanie przez uczniów kuchni molekularnej i jej podstawowych technik sporządzania potraw, wskazywanie nowych trendów kulinarnych, wzrost kompetencji personalnych i społecznych uczniów.

Cele szczegółowe innowacji to: poznanie przez uczniów słownictwa zawodowego z zakresu kuchni molekularnej, poznanie produktów stosowanych w kuchni molekularnej, poznawanie sprzętu i akcesoriów stosowanych w kuchni molekularnej, nabywanie umiejętności sporządzania potraw z wykorzystaniem technik, sprzętu i akcesoriów kuchni molekularnej, rozbudzanie aktywności słownej oraz poprawnego stosowania

słownictwa zawodowego dotyczącego kuchni molekularnej przez uczniów, rozwijanie umiejętności uczniów w zakresie czytania ze zrozumieniem przepisów gastronomicznych, doskonalenie pracy w zespole, rozwijanie kreatywności uczniów.

Historia kuchni molekularnej, będącej nowoczesną formą sporządzania potraw i nowym trendem w światowej gastronomii, rozpoczęła się w roku 1988. Kuchnia ta łączy sztukę kulinarną z wiedzą naukową o chemicznych i fizycznych właściwościach poszczególnych produktów spożywczych oraz o zjawiskach chemicznych i fizycznych w zakresie nowego sposobu przyrządzania potraw. Wiedza ta umożliwia uzyskanie pożądanego smaku, konsystencji oraz kształtu potraw za pomocą swoistych technik i zdrowych produktów. Celem kuchni molekularnej jest osiąganie doskonałego i idealnego smaku potraw, które mogą przybierać oryginalne, zaskakujące formy i wyglądać często jak małe dzieła sztuki. Potrawy kuchni molekularnej są świeże, lekkostrawne, niskokaloryczne, smaczne, niezbyt obfite i zdrowe, nie zawierają syntetycznych dodatków: barwników, konserwantów czy zagęszczaczy. Do ich sporządzania używa się sporadycznie tłuszczu i nieszkodliwych, pochodzących z natury, wysokiej jakości składników. Kuchnia molekularna, bazując wyłącznie na świeżych i naturalnych produktach spożywczych i substancjach pochodzenia naturalnego oraz wykorzystując różnorakie zjawiska fizyczne i chemiczne sporządzania potraw za pomocą wielu różnorodnych technik, jak: sferyfikacji, żelowania i zagęszczania, piankowania, dekonstrukcji, gotowania próżniowego sous-vide, wywarła znaczący wpływ na współczesną gastronomię.

Technika sferyfikacji, nazywana również kuleczkowaniem, polega na sporządzaniu z produktów spożywczych pochodzenia roślinnego lub zwierzęcego galaretowatych, żelowych kuleczek, o dowolnych smakach, które wyglądem przypominają kawior, czyli soloną ikrę różnych gatunków ryb.

Uczestniczki zajęć ze sporządzoną potrawą techniką sferyfikacji

Denis z potrawą sporządzoną techniką sferyfikacji

Do ich przygotowania używa się substancji pochodzenia naturalnego takich jak: alginian sodu, roztwór chlorku wapnia, mleczan wapnia i glukonolaktyl wapnia. Z zastosowaniem m.in. techniki sferyfikacji,

która jest jedną z najczęściej stosowanych w kuchni molekularnej, uczestnicy innowacji sporządzili wyśmienitą potrawę pod nazwą Tatar owocowy / sferyczne mango / jadalna „ziemia” oraz polędviczkę w knelu z drobiu z kawiozem z soku burakowego i ziemniaczanym chipsem.

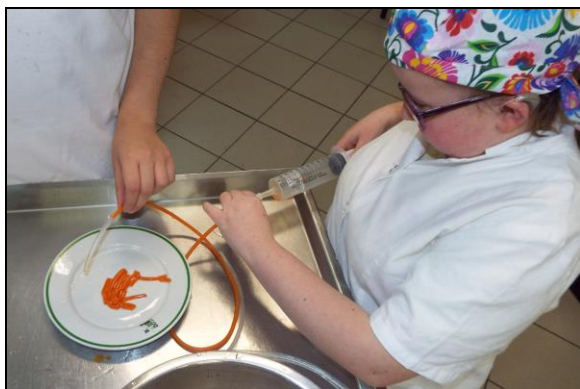

Uczestnicy ze sporządzoną potrawą tatar owocowy / sferyczne mango / jadalna ziemia

Uczennice podczas zajęć

Technika żelowania umożliwia przeobrażenie płynu, np. soku, przecieru, bulionu, w żel, czyli w potrawę o galaretowanej konsystencji, której można nadawać unikalne kształty np. kulek, płatków, makaronu. Do przekształcenia płynu w galaretę stosuje się substancje pochodzenia naturalnego takie m.in. jak: agar, karagen, guma gellan, pektyna. Składniki te żelują znacznie szybciej niż żelatyna, stąd też nie trzeba umieszczać potraw na wiele godzin w chłodziarce do ich stężenia. Technika żelowania, z użyciem agaru, uczniowie wykonali podczas zajęć niecodzienne marchewkowo-miodowe i pomarańczowe spaghetti, zupę pomidorową przeobrażoną w galaretkę oraz roladę z buraka, nadziewaną serkiem chrzanowym. Interesujące i nietuzinkowe połączenie smaków i konsystencji spowodowało, że degustacja przygotowanych potraw była wyjątkowa.

Sporządzanie makaronu techniką żelowania.

Uczennice ze sporządzonymi żelowanymi makaronami

Techniką zagęszczania można otrzymać żel niecałkowicie zestalony z różnego rodzaju płynów. Jest ona bliźniacza technice żelowania. Różnica pomiędzy nimi polega na tym, że otrzymywany techniką zagęszczania żel nie przechodzi całkowicie w stan stały. Do substancji, które stosowane są w kuchni molekularnej do zagęszczania płynów tą techniką należą m.in.: guma karobowa – mączka chleba świętojańskiego, guma ksantanowa – naturalna guma roślinna z grupy wielocukrów, bogata w błonnik i niemal bez tłuszczu, guma guar pochodząca z nasion drzewa *Cyamopsis tetragonolobus*. Substancje te rozpuszczają się i zagęszczają już w temperaturze pokojowej, nie tracą swojej konsystencji przy podgrzewaniu czy przechowywaniu, są najczęściej bezwonne i bezsmakowe, a zagęszczane substancje nie podlegają zmianie koloru, pozostają klarowne i są odporne na wysoką temperaturę. Ponadto nie ingerują one w smak potrawy, w porównaniu z klasycznymi substancjami zagęszczającymi na bazie różnych rodzajów skrobi, często z użyciem mąki. Na zajęciach innowacji techniką zagęszczania uczniowie przygotowali smacz-

ny żelowy deser pomarańczowy z lekką pianką czekoladową.

Technika piankowania polega na wytworzeniu z substancji ciekłej lub stałej pianki o różnej konsystencji i smaku, poprzez wprowadzenie do danej substancji pęcherzyków powietrza i uwięzienie ich między cząsteczkami tej substancji. Można tego dokonać za pomocą zastosowania siły mechanicznej używając np. syfonu kulinarnego pod ciśnieniem z użyciem dwutlenku węgla albo tlenu azotu, silnego ubijania płynów ręcznie lub za pomocą miksera. Dla zapobieżenia pękaniu pęcherzyków powietrza i zanikaniu piany do substancji, z której uzyskiwana jest pianka, dodaje się stabilizatory pochodzenia naturalnego np. agar i lecytynę.

Uczeń sporządzający potrawę techniką piankowania

Wytworzone pianki mogą mieć dowolny smak w zależności od zastosowania różnych płynów takich np. jak soki, przeciery, buliony, zupy. Techniką piankowania, z użyciem agaru, żelatyny spożywczej, izomaltu oraz syfonu kulinarnego, uczniowie sporządzali wyśmienite desery. Były nimi: pianka z mango i marakui z dodatkiem „kawioru” z kawy, pianka z owoców banana i pomarańczy, pianka ze zmiksowanych orzechów włoskich, jajek i mąki, lekka, delikatna miętowa panna cotta oraz „ziemia” czekoladowa, wełna mineralna/pralina czekoladowa/rozmaryn. Wykonanie tych kuszących deserów, o perfekcyjnym smaku, zapachu i wyglądzie, wymagało od uczniów sporo

przygotowań, ale warto było być wytrwałym, by delektować się później ich wybornym smakiem.

Technika dekonstrukcji polega na zmianie prezentacji, czyli zewnętrznego wyglądu potrawy lub poszczególnych jej składników przy jednoczesnym zachowaniu, a czasem nawet wzmocnieniu charakterystycznego smaku. Technika ta umożliwia nadanie nowoczesnej formy klasycznym potrawom. Przygotowując potrawę tą techniką, można zmienić i przekształcić wygląd, teksturę, formę każdego jej składnika. W ten sposób jedna potrawa może zawierać galaretkę, piankę, coś chrupiącego i zimny składnik. Efektem dekonstrukcji jest potrawa, która swym wyglądem całkowicie odróżnia się od oryginału, jednak zachowuje ona zasadnicze swoje cechy i smakuje jak pierwowzór. Uczestniczący w innowacji uczniowie techniką tą sporządzili pieroga ruskiego. Każdy składnik tej potrawy, czyli ciasto, nadzienie serowo-ziemniaczano-cebulowe, galaretkę z cebuli oraz sos serowy, wykonali osobno. Efekt dekonstrukcji pieroga był oszałamiający, wygląd zagadkowy, a smak już znany i wyśmienity.

Technika gotowania próżniowego *sous-vide* (franc. „w próżni”) polega na precyzyjnym podgrzewaniu, zapakowanego próżniowo, produktu spożywczego w określonej temperaturze i czasie. „Gotowanie” produktów spożywczych, z bardzo dużą dokładnością temperaturową, odbywa się w niskiej temperaturze, od 52° C do 90° C, i wyznaczonym czasie, od 10 min do 3 godz., w zależności od rodzaju produktu. Do podgrzewania i utrzymania określonej temperatury wody służy urządzenie *sous-vide*, a do szczelnego zamykania produktów spożywczych przed zanurzeniem ich w kąpieli wodnej przeznaczona jest pakowarka próżniowa, wraz z woreczkami próżniowymi. Największą zaletą stosowania tej nowoczesnej techniki gotowania, odmiennej od tradycyjnej jest to, że produkt końcowy jest nasycony naturalnym smakiem i aromatem, zachowuje wszelkie drogocenne makro i mikroelementy, soczystość, świeżość, a utrata wilgoci i wagi produktu jest minimalna. Techniką *sous-vide* uczniowie przygotowali filet z kurczaka, który podali ze smażonymi kluskami i zielonym sosem z roszponki oraz kurczak *sous-vide* na puree marchewkowym z zieloną fasolką i białym sosem. Zachwytem wyjątkowego smaku i aromatu,

tak przygotowanych podczas zajęć innowacji potraw z kurczaka nie było końca.

Ostatnimi technikami przygotowania potraw kuchni molekularnej poznanymi przez uczniów w ramach zajęć online były: technika wędzenia i aromatyzowania oraz technika mrożenia.

Technika wędzenia i aromatyzowania polega na obróbce naturalnym, chłodnym dymem produktów spożywczych, takich jak: masło, czekolada, napoje, salatkę, zupy, sosy, surowe ryby itp., w celu polepszenia ich walorów smakowo-zapachowych i wyglądu, których nigdy nie udało się uwędzić i nasycić aromatem tradycyjnymi metodami. Urządzeniami, które umożliwiają wędzenie i aromatyzowanie produktów spożywczych chłodnym dymem są wędzarki molekularne. Są one łatwe w obsłudze, a do wytworzenia w nich chłodnego dymu używa się wiórków z drewna, siana, liści herbaty, przypraw, a nawet kwiatów, co pozwala na uzyskanie niepowtarzalnych smaków i aromatów wędzonych produktów spożywczych.

Technika mrożenia polega na zamrożeniu substancji spożywczej nieszkodliwymi, pochodzącymi z natury składnikami, m.in. ciekłym azotem i suchym lodem. Zamrażają one potrawy, nie zmieniając ich smaku, aromatu oraz substancji odżywczych. Technikę mrożenia stosuje się m.in. do przyrządzania lodów, sorbetów, pianek, deserów, ciepłozimnych potraw, a także do przedłużania przydatności substancji do spożycia.

W zależności od stopnia trudności sporządzenia potrawy daną techniką i zdobytych już umiejętności uczniowie wykonywali je indywidualnie bądź zespołowo. Sporządzając potrawy, uczniowie korzystali z przepisów kulinarnych Jeana Bosa, dyplomowanego mistrza kucharskiego Belgii i Francji, prekursora kuchni molekularnej w Polsce oraz Roberta Harna, młodego, wielokrotnie wyróżnianego na arenie krajowej i międzynarodowej polskiego kucharza, zamieszczonego w książce ich autorstwa pt. „Kuchnia molekularna” oraz z przepisów kulinarnych jednego z popularyzatorów tego nowego trendu w polskiej gastronomii, szefa kuchni i restauratora Łukasza Konika, zamieszczonego w książce jego autorstwa pt. „Gastronomia molekularna”.

Końcowym akordem znakomitej większości realizowanych zajęć innowacji była degustacja potrawy sporządzonej przez uczniów określoną techniką kuchni molekular-

nej, dostarczająca przyjemnych i imponujących wrażeń smakowych i wzrokowych.

Produkty spożywcze niezbędne do przygotowywania potraw podczas zajęć innowacji finansowane były przez Stowarzyszenie Na Rzecz Osób Niepełnosprawnych Słuchowo i Umysłowo „Uśmiech Dziecka”, mające swą siedzibę na terenie miasta Lubliniec.

Laureaci Piotr i Robert z p. Szymonem Giżyńskim – wiceministrem Rolnictwa i Rozwoju Wsi

Wprowadzona w szkołach ponadpodstawowych SOS-W im. Konrada Mańki innowacja, którą objęto młodych adeptów sztuki kulinarnej, wzbogaciła obowiązkowe zajęcia lekcyjne z przedmiotów gastronomicznych i osiągnęła założone jej cele. Biorący w jej zajęciach uczniowie mieli wyjątkową możliwość zdobycia wiedzy i umiejętności z zakresu kuchni molekularnej, zaznajomienia się z jej podstawowymi pojęciami i technikami sporządzania potraw, sprzętem i akcesoriami przydatnymi do wykonania potraw daną techniką, wybranymi przepisami gastronomicznymi kuchni molekularnej, opanowania sztuki przyrządzania niektórych potraw tej kuchni za pomocą różnych technik, twórczego rozwijania i doskonalenia swoich gastronomicznych umiejętności praktycznych oraz wykazywania się nimi, przygotowując wyjątkowe potrawy przy użyciu wyłącznie świeżych i naturalnych składników, zdobycia cennego doświadczenia zawodowego w dziedzinie kuchni molekularnej już w trakcie nauki szkolnej, udoskonalenia swoich zawodowych umiejętności komunikacji i współpracy w zespole, zwiększenia swoich kompetencji personalnych i społecznych, podnosząc tym samym swoją wartość i konkurencyjność na potencjalnym rynku pracy.

Warto nadmienić, że zdobyta wiedza i umiejętności z zakresu kuchni molekularnej sta-

nowiły inspirację dla wielu uczniów do samodzielnego opracowania przepisów potraw i ich sporządzania, z wykorzystaniem m.in. technik kuchni molekularnej, na konkursy adresowane dla młodych adeptów sztuki kulinarnej.

W roku szkolnym 2018/2019 dwoje uczniów z Technikum nr 4 dla Niesłyszących i Słabosłyszących, kształcących się w zawodzie technik żywienia i usług gastronomicznych, z wykorzystaniem techniki zagęszczania i technik piankowania, opracowało przepis na potrawę pod nazwą „Gąbka” z krupnioka śląskiego przekładaną musem jabłkowym w towarzystwie lekkiej pianki cebulowej i pianki z soku jabłkowego. Ten autorski przepis kulinarny uczniów został zgłoszony przez szkołę do VIII edycji Ogólnopolskiego

Uczniowie z nagrodami i dyplomem. Częstochowa, grudzień 2019

Konkursu dla ponadgimnazjalnych szkół gastronomicznych na najlepszy przepis kulinarny wykorzystujący produkty zarejestrowane lub aplikujące o rejestrację jako Chroniona Nazwa Pochodzenia (ChNP), Chronione Oznaczenie Geograficzne (ChOG) oraz Gwarantowana Tradycyjna Specjalność (GTS). Organizatorem Konkursu było Ministerstwo Rolnictwa i Rozwoju Wsi, a współorganizatorami: Ogólnopolskie Stowarzyszenie Szefów Kuchni i Cukierni w Warszawie oraz Polska Inicjatywa Kulinarna. Profesjonalne Jury przepis ten oceniło jako jeden z dziesięciu najlepszych spośród kilkudziesięciu zgłoszonych przez szkoły gastrono-

miczne z całej Polski. Ocena ta stanowiła podstawę do zakwalifikowania się uczniów do finału centralnego Konkursu i uzyskania przez nich tytułu Laureata. W finale, który odbył się w czerwcu 2019 r., w Centrum Techniki Kulinarnej w Warszawie, zadaniem Laureatów było sporządzenie potrawy na podstawie autorskiego przepisu zgłoszonego na Konkurs. Uczniowie Robert i Piotr, rywalizując ze słyszającymi uczniami z innych szkół gastronomicznych, za swoją oryginalną potrawę, cechującą się wyjątkowym smakiem i wyglądem, zostali wyróżnieni nagrodą pieniężną, wartościowymi książkowymi i dyplomami.

W roku szkolnym 2019/2020 uczniowie Branżowej Szkoły I Stopnia nr 1, kształcący się w zawodzie kucharz, wzięli udział w trzech konkursach kulinarnych, w tym dwóch ogólnopolskich i jednym regionalnym, przygotowując przepisy na potrawy i sporządzając je z wykorzystaniem, m.in. technik kuchni molekularnej. I tak:

- uczennice Barbara i Oliwia opracowały przepis na słodki deser pn. „Kremówka papieska w molekularnej odsłonie”, z wykorzystaniem techniki żelowania i techniki piankowania, na ogólnopolski konkurs kulinarny pn. „Test Gastronomiczny”. Jego organizatorem była firma MAKRO Cash and Carry Polska S.A. z siedzibą w Warszawie. Przepis uczennic i sporządzony na jego podstawie deser uznany został przez komisję konkursową za jeden z najciekawszych pod względem formy i treści, co było równoznaczne z ich zakwalifikowaniem się do finału centralnego Konkursu, który odbył się w listopadzie 2019 r. w Krakowie;
- uczniowie Oliwia i Jakub opracowali przepis na piernik i wykonali ten wyrób cukierniczy, z wykorzystaniem techniki żelowania i techniki piankowania, na XIII Międzyszkolny Konkurs na „Bożonarodzeniowy Wyrób Cukierniczy”. Organizatorem Konkursu, którego finał odbył się w grudniu 2019 r., była Katolicka Branżowa Szkoła I Stopnia Specjalna Stowarzyszenia Przyjaciół Szkół Katolickich im. św. Antoniego z Padwy w Częstochowie.

Konkursowa praca uczniów, pn. „Piernik w odsłonie molekularnej”, zajęła drugie miejsce w kategorii „Piernik”;

- uczniowie Oliwia i Kasper opracowali autorski przepis na przystawkę – pasztet/salatka z buraka/majonez wegański, z wykorzystaniem techniki piankowania, oraz przepis na danie główne – kurczak sous-vide / gnocchi / sos zielony / fasolka szparagowa, z wykorzystaniem techniki gotowania próżniowego sous-vide, na ogólnopolski konkurs kulinarny pt. „Bitwa na drobiowe smaki”. Organizatorem konkursu była Krajowa Federacja Hodowców Drobiu i Producentów Jaj, a jego celem m.in. promocja mięsa drobiowego, rozwijanie umiejętności kulinarnych oraz kreatywności uczniów szkół gastronomicznych. Opracowane przepisy i sporządzone w ich oparciu potrawy, znajdując uznanie Jury, stanowiły podstawę zakwalifikowania uczniów do etapu regionalnego Konkursu, który miał miejsce, w lutym 2020 r., w Katowicach.

Uczniowie podczas konkursu „Bitwa na drobiowe smaki”

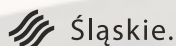
Fot. I. Szczesny

Izabela Szczesny

Regionalny Ośrodek Doskonalenia Nauczycieli „WOM” w Częstochowie

tel. 34 360 60 04
faks 34 360 62 39
womczest.edu.pl

al. Jana Pawła II 126/130
42-200 Częstochowa
info@womczest.edu.pl

Publiczna placówka doskonalenia nauczycieli prowadzona przez Województwo Śląskie akredytowana przez Śląskiego Kuratora Oświaty

Wojewódzka Placówka Doskonalenia Nauczycieli

Publiczna Biblioteka Pedagogiczna z filiami w: Kłobucku, Lelowie Lublińcu, Myszkowie

Wydawnictwo RODN „WOM”

OFERTA EDUKACYJNA DLA SZKÓŁ I PLACÓWEK

- wspomaganie szkół i placówek
- szkolenia rad pedagogicznych
- działania wspierające szkołę/placówkę adresowane do rodziców

DOSKONALENIE KADRY OŚWIATOWEJ

- konferencje, kongresy
- seminaria, warsztaty
- wideokonferencje, wykłady
- inne szkolenia (stacjonarne, online, mieszane)
- konsultacje indywidualne
- doradztwo metodyczne
- sieci współpracy i samokształcenia
- kursy doskonalące
- kursy kwalifikacyjne

UPOWSZECHNIANIE PRZYKŁADÓW DOBREJ PRAKTYKI

PUBLIKACJA OTWARTYCH ZASOBÓW EDUKACYJNYCH

PROJEKTY

- regionalne
- ogólnopolskie
- europejskie

WOJEWÓDZKIE KONKURSY PRZEDMIOTOWE

KONKURSY TEMATYCZNE DLA NAUCZYCIELI I UCZNIÓW

INFORMACJA PEDAGOGICZNA

BADANIA I ANALIZY EDUKACYJNE

WSPÓŁPRACA Z PODMIOTAMI DZIAŁAJĄCYMI NA RZECZ EDUKACJI

WARSZTAT INFORMACYJNO- -BIBLIOGRAFICZNY

- zbiory
 - książki
 - czasopisma
 - multimedia
- katalogi online
 - książki
 - multimedia
 - artykuły z czasopism
 - regionalia
 - uroczystości szkolne
- Prawo w oświacie
- Webowa biblioteka
- Zestawienia bibliograficzne

ZAJĘCIA EDUKACYJNE

- edukacja czytelnicza i medialna,
- biblioterapia
- bezpieczeństwo w Internecie
- edukacja filmowa i dziennikarska
- projekty edukacyjne
- Cała Polska czyta dzieciom
- konkursy i spotkania czytelnicze
- wystawy okolicznościowe

DOSKONALENIE NAUCZYCIELI BIBLIOTEKARZY

- konferencje
- warsztaty
- seminaria
- wideokonferencje
- sieci współpracy i samokształcenia
- konsultacje indywidualne

„CZĘSTOCHOWSKI BIULETYN OŚWIATOWY”

czasopismo edukacyjne
adresowane głównie
do nauczycieli i osób
związanych z oświatą
wydawane kwartalnie:

- w formie papierowej
- w formie plików PDF
na stronie internetowej ośrodka

DZIAŁALNOŚĆ WYDAWNICZO-POLIGRAFICZNA

- skład i łamanie tekstu
- przygotowanie do druku
- druk cyfrowy

WSPÓŁPRACA Z PLACÓWKAMI OŚWIATOWYMI

- karty indywidualne
dla poradni psychologiczno-
-pedagogicznych
- druki i rewersy dla bibliotek
- dyplomy
- druki okolicznościowe

Zdjęcia z jubileuszowego
X Ogólnopolskiego Kongresu
Nauczycieli Wychowania
do Życia w Rodzinie
który odbył się
w Regionalnym Ośrodku
Doskonalenia Nauczycieli „WOM”
w Częstochowie
w dniach 28 i 29 kwietnia 2019 r.